

**LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI
VE LOZAN'DA İMZALANAN
DİĞER ANLAŞMALAR**

NİHAİ SENET

Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya hükümetleri, Japonya Hükümetiyle de anlaşarak, Doğu'da barışı yeniden kesinkes yerleştirmek isteğiyle, bir yandan Yunanistan, Romanya, Sırp – Kroat – Sloven Devleti ve ayrıca Amerika Birleşik Devletlerini, diğer yandan Türkiye'yi, bütün ulusların aynı ölçüde diledikleri bir sonuca ulaştıracak hükümleri birlikte ele almak üzere toplantıya çağırılmışlardır;

Ayrıca, bu Konferansta görüşülmesi gereken konular arasında bulunan Boğazlar sorununun, Karadeniz'e kıyısı olan Güçler (Fransızcası *Puissance*, İngilizcesi *Power*. Devlet sözcüğüyle eş anlamdır. Genellikle Türkçeye devlet diye çevrilir. Ancak, ben, nüansı korumak için *Güç* diye aynen çevirmeyi tercih ettim. Ç.N.) olarak Bulgaristan ve Rusya'nın da müzakerelere ve alınacak kararlara katılmaya davet edilip özel olarak incelenmesi gerektiğinin değerlendirilmiş olmasının;

Ve Belçika ile Portekiz'in, Doğu'daki savaş halinin bu iki Güç için yarattığı ekonomik ve mali sorunların tartışılmasına katılmalarına izin verilmesine karar verilmiş olmasının;

Sonucunda, aşağıdaki delegeler Lozan'da toplanmışlardır:

BRİTANYA İMPARATORLUĞU ADINA:

Çok – Saygıdeğer George Nathaniel, Curzon de Kedleston Markisi, K.G., G.C.S.I., G.C.I.E., Dışişleri Devlet Sekreteri;

Pek – saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C.M.G., İstanbul'da (Lozan metinlerinin orijnallerinde o vakitler henüz İstanbul isim kullanılmadığından, hep Konstantinopolis ismi kullanılmıştır. Ç.N.)Yüksek Komiser;

FRANSA ADINA;

Bay Camille Barrere, Majesteleri İtalya Kralı'nın nezdinde Fransız Cumhuriyeti'nin Büyükelçisi, Ulusal lejyon donör Büyük Haç nişanı sahibi;

Bay Maurice Bompard, Senatör, Fransa Büyükelçisi, Ulusal lejyon donör Büyük Subay nişanı sahibi;

Tümgeneral Maurice Pelle, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Doğu Yüksek Komiseri, ulusal Lejyon donör büyük subayı nişanı sahibi;

İTALYA ADINA;

Saygıdeğer Marki Camille Garroni, Kraliyet senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da Yüksek Komiser, Aziz Maurice ve Lazare nişanlarının ve İtalya Tacının Büyük Haçı sahibi;

Bay Jules Cesar Montagna, Atina'da Olağanüstü Ulak ve Tam Yetkili Elçi, Maurice ve Lazare nişanı Komutanı, İtalya Tacı Büyük Subayı ünvanları sahibi.

JAPONYA ADINA;

Baron Hayashi, Yükselen Güneş nişanının birinci sınıfından, Londra'da Olağanüstü ve Tam Yetkili büyükelçi;

Bay Kentaro Otchiai, Jusammi, Yükselen Güneş nişanı birinci sınıfından, Roma'da
Olağanüstü ve Tam Yetkili Büyükelçi;

YUNANİSTAN ADINA;

Bay Eleftherios K. Venizelos, Bakanlar Kurulu eski Başkanı, Kurtarıcı nişanı Büyük Haç
sahibi;
By Demetrios Caclamanos, Londra'da Tam Yetkili Elçi, Kurtarıcı nişanı komutanı ünvanı
sahibi;

ROMANYA ADINA;

Bay İon G. Duca, Dışişleri Bakanı;
Bay Constantine I. Diamandy, tam yetkili elçi;
Bay Constantine Contzesco, tam yetkili elçi;

SIRP – HIRVAT – SLOVEN DEVLETİ ADINA;

Bay Montchilo Nintchitch, Dışişleri bakanı;
Bay Miroslav Spalaikovitch, Paris'te olağanüstü ve tam yetkili ulak;
Bay Milan Rakitch, Sofya'da olağanüstü ve tam yetkili ulak;
Dr. Milutin Yovanovitch, Bern'de olağanüstü ve tam yetkili ulak;

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ADINA;

Saygıdeğer Richard Washburn Child, Roma'da Birleşik Devletler Büyükelçisi;
Koramiral Mark L. Bristol, Kontanstinapolis'teki Birleşik Devletler Yüksek Komiseri;
Saygıdeğer Joseph C. Grew, Bern'deki Birleşik Devletler elçisi;

TÜRKİYE ADINA;

İsmet Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne milletvekili;
Dr. Rıza Nur, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, Sinop milletvekili;
Hasan Bey, eski bakan, Trabzon milletvekili;

BULGARİSTAN ADINA;

Bay Alexander Stambolisky, Konsey Başkanı, Dışişleri ve Kültler Bakanı;
Bay Dimitri Stancioff, Hukuk doktoru, Londra'da olağanüstü ve tam yetkili ulak, Aziz
Alexander Büyük Haç nişanı sahibi;
Bay Kosta Todoroff, Belgrad'da olağanüstü ve tam yetkili ulak;
Daha sonra;
Bay Bogdan Morphoff, Demiryolları, Posta ve Telgraf eski Bakanı;

RUSYA ADINA;

Bay Georges V. Tchicherine;
Bay Christian Rakovsky;
Bay Polikarp G. Mdivani;
Bay Watzlaw W, Vorovski;

BELÇİKA ADINA;

Bay E. Peltzer, Leopold Nişanı Subayı ünvanlı, Bern’de olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi;

PORTEKİZ ADINA;

Bay Antonio Maria Bartholomeu Ferreira, Bern’de olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi, Aziz Jacques ve Kılıç Nişanı komutanı ünvanlı;

20 Kasım 1922’den 24 Temmuz 1923’e kadar gerçekleşen ve diğer bazı Güçlerin* de kendilerini ilgilendirdiğini değerlendirdikleri sorunlar hakkında görüşlerini sundukları toplantılar sonucunda, aşağıda sayılan sözleşmeler yapılmıştır:

- I. Barış Antlaşması, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- II. Boğazlar Rejimine dair Sözleşme, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- III. Trakya sınırına ilişkin Sözleşme, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- IV. İkamet ve Yargı Yetkisine ilişkin Sözleşme, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- V. Ticaret Sözleşmesi, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- VI. Yunan ve Türk nüfusların değişimine ilişkin Sözleşme ve Protokol, 30 Ocak 1923 tarihinde imzalandı.
- VII. Tutuklu sivillerin iadesi ve savaş tutsaklarının Değişimine ilişkin Yunan – Türk Sözleşmesi, 30 Ocak 1923 tarihinde imzalandı.
- VIII. Genel Af ilânına ilişkin Bildirge ve Protokol, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- IX. Yunanistan’daki Müslüman Emlâkına ilişkin Bildirge, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- X. Sağlık sorunlarına ilişkin Bildirge, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- XI. Adalet yönetimine ilişkin Bildirge, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- XII. Osmanlı İmparatorluğunda verilmiş bazı imtiyazlara ilişkin Protokol ve Bildirge, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- XIII. Belçika ve Portekiz’in, Lozan’da imzalanan sözleşmelerin bazı hükümlerine taraf olmalarına ilişkin taraf olma Protokolü ve bu iki Gücün taraf olma bildirgeleri, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- XIV. Britanya, Fransız ve İtalyan kuvvetlerince işgal edilmiş Türk topraklarının boşaltılmasına ilişkin Protokol ve Bildirge, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- XV. Karaağaç’a ve Gökçeada ile Bozcaada’ya ilişkin olarak Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Türkiye tarafından 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Protokol.
- XVI. Başlıca müttefik Güçlerle Yunanistan arasında 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevres’de sonuçlandırılmış Yunanistan’daki azınlıkların korunmasına ilişkin Antlaşmaya ve aynı tarihte aynı Güçler arasında Trakya’ya ilişkin olarak sonuçlandırılmış Antlaşmaya ilişkin Protokol, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.
- XVII. Sırp – Kroat – Sloven Devletinin imzalamasına ilişkin Protokol, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalandı.

Yukarıda sayılan anlaşmaların ve işbu sözleşmenin orijinalleri Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivlerinde saklanacaktır. Anılan hükümet, bu sözleşmeleri imzalayan veya duruma göre katılan veya taraf olan Güçlere ve Barış Antlaşmasını imzalayan Güçlere her bir sözleşmenin onaylı bir kopyasına verecektir.

Aşağıda sayılanlar, yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak* işbu sözleşmenin altına imzalarını atmış ve kaşelerini basmışlardır.

(L.S.)** HORACE RUMBOLD.
(L.S.) PELLE.
(L.S.) GARRONİ.
(L.S.) G. C. MONTAGNA.
(L.S.) K. OTCHİAİ.
(L.S.) E. K. VENİZELOS.
(L.S.) CONST. DİAMANDY.
(L.S.) CONST. CONTZESCO.
(L.S.) BAY İSMET.
(L.S.) DR. RIZA NUR.
(L.S.) HASSAN.
(L.S.) B. MORPHOFF.
(L.S.) STANCİOFF.
(L.S.) FERNAND PELTZER
(L.S.) A. M. BARTHOLOMEU FERREİRA.

* Sözleşmelerin imza bölümünde kullanılan hukuki bir söyleyiş. Fransızcası *En foi de quoi*. İngilizcesi *In faith whereof*. Osmanlıcası *Tasdiken li'l makal*.

** L.S. : Locus Sigilli. İmza yeri

Bariş antlaşması

BRİTANYA İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA. JAPONYA. YUNANİSTAN, ROMANYA, SIRP – HIRVAT – SLOVEN DEVLETİ

ve TÜRKİYE

bir yanda,

öbür yanda,

1914'den beri Doğu'da karışıklığa yol açan savaş haline kesin olarak son vermek için aynı arzuyu duyarak,
Uluslarının ortak refahı için gerekli dostluk ve ticaret ilişkilerini yeniden kurmak kaygısıyla,
Bu ilişkilerin Devletlerin bağımsızlıklarına ve egemenliklerine saygıya dayanması gerektiğini değerlendirerek,
Bu amaca yönelik bir Antlaşma yapmaya karar vermiş ve tam yetkili temsilcileri olarak aşağıdaki isimleri atamışlardır:

MAJESTELERİ BÜYÜK BRİTANYA, İRLANDA, DENİZLER ÖTESİ BRİTANYA TOPRAKLARI BİRLEŞİK KRALLIĞI KRALI VE HİNDİSTAN İMPARATORU:

Pek Saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C.M.G., İstanbul'da Yüksek Komiser;

FRANSIZ CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI:

Tümgeneral Maurice Pelle, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Doğu'daki Yüksek Komiseri, ulusal lejyon donör Büyük Subayı ünvanlı;

MAJESTELERİ İTALYA KRALI:

Saygıdeğer Marki Camille Garroni, Kraliyet senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da Yüksek Komiser, Aziz Maurice ve Lazare nişanı Büyük haçı sahibi, İtalya Tacı Büyük Subayı ünvanlı;

Bay Jules Cesar Montagna, Atina'da Olağanüstü ulak ve tam yetkili ortaelçi, Aziz Maurice ve St. Lazare nişanı Komutanı ve İtalya Tacı Nişanı Büyük Subayı ünvanlı;

MAJESTELERİ JAPONYA İMPARATORU:

Bay Kentara Otchiai, Jusanimi, Yükselen Güneş nişanı birinci sınıfından, Roma'da olağanüstü ve tam yetkili Büyükelçi;

MAJESTELERİ ELENLERİN KRALI:

Bay Eleftherios K. Venizelos, Bakanlar Kurulu eski Başkanı, Kurtarıcı Nişanı Büyük Hacı sahibi;

Bay Demetre Caclamano, Londra'da olağanüstü elçi, Kurtarıcı Nişanı Komutanı ünvanlı;

MAJESTELERİ ROMANYA KRALI:

Bay Constantin I. Diamanty, tam yetkili elçi;

Bay Constantin Conzesco, tam yetkili elçi;

MAJESTELERİ SIRPLARIN, HIRVATLARIN VE SLOVENLERİN KRALI:

Bay Dr. Miloutine Yovanovitch, olağanüstü ulak ve Bern'de tam yetkili elçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:
İsmet Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili;
Dr. Rıza Nur, Sağlık İşleri ve Kamuya Yardım Bakanı, Sinop milletvekili;
Hasan Bey, eski bakan, Trabzon milletvekili;

Yukarıda kayıtlı olanlar, tam yetki belgelerinin sunulması ve usulünce tanınmasından sonra aşağıdaki hükümlerde anlaşılar:

BÖLÜM I

SİYASİ HÜKÜMLER

Madde 1

Bu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren, bir yanda Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp – Hırvat – Sloven Devleti ile öbür yanda Türkiye arasında ve aynı zamanda hepsinin vatandaşları arasında barış hali kesinkes yeniden tesis edilmiş olacaktır.

İki taraf arasında resmi ilişkiler kurulmuş olacak ve tarafların karşılıklı topraklarında diplomatik ve konsüler temsilciler, ilerde yapılabilecek özel anlaşmalara hanel getirmeden, uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun şekilde muamele görecektir.

BÖLÜMCE I

1. TOPRAK İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Madde 2

Karadeniz'den Ege Denizi'ne kadar, Türkiye'nin sınırı aşağıdaki gibi belirlenmiştir (1 no'lu haritaya bakınız).

1. *Bulgaristan ile:*

Rezve deresi ağzından, Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan sınırlarının (üç sınırın) Meriç nehri üzerinde birleşme noktasına kadar ;
Bulgaristan'ın Güney sınırı, şimdi olduğu gibi;

2. *Yunanistan ile:*

Oradan Arda ve Meriç kavşıtına:

Meriç boyunca;

Oradan Arda boyunca yukarı doğru, bu nehrin, Çörek köy yakınında, yerine giderek belirlenecek bir noktaya kadar;

Arda boyunca;

Oradan Güney – Doğu yönünde, Bosnak köy'ün 1 km. altında Meriç üzerinde bulunan bir noktaya kadar:

Bosnak köy köyünü Türkiye'de bırakan oldukça düz bir çizgi. Çörek köy köyü, 5. maddede öngörülen Komisyon'un kimin Yunan ya da Türk olduğunu saptaması üzerine nüfusunun çoğunluğuna göre Yunanistan ya da Türkiye'ye verilecek, 11 ekim 1922'den sonra bu köye göç eden nüfus hesaba katılmayacak;

Oradan Ege Denizine kadar:

Meriç boyunca.

Madde 3

Akdeniz'den İran sınırına kadar Türkiye'nin sınırı şöyle belirlenmiştir:

1. *Suriye ile:*

20 Ekim 1921 tarihli Fransız – Türk Anlaşması'nın 8nci maddesinde tanımlanan sınır;

2. *Irak ile:*

Türkiye ile Irak arasındaki sınır dokuz aylık bir süre içinde Türkiye ile Büyük Britanya arasında dostça düzenleme yoluyla belirlenecektir.

Öngörülen süre içinde anlaşma olmadığı takdirde anlaşmazlık Cemiyet –i Akvam'ın Konseyi'ne götürülecektir.

Türk ve Britanya hükümetleri sınır konusunda alınacak kararı beklerken, nihai yazgısı bu karara bağlı olan toprakların şimdiki haline herhangi bir değişiklik getirebilecek türden hiç bir askeri hareket veya başka bir hareket yapmamayı karşılıklı olarak taahhüt ederler.

Madde 4

İşbu Antlaşma tarafından betimlenen sınırlar Antlaşmaya ekli 1 / 1.000.000 ölçeğinde haritalara çizilmiştir. Antlaşma metni ile harita arasında uyumsuzluk görülürse metin geçerli olacaktır.

Madde 5

Bir sınır çizme komisyonuna Madde 2 / 2'de betimlenen sınırı arazide çizmek görevi verilecektir. Bu komisyon Yunanistan ve Türkiye temsilcilerinden oluşacaktır. Anılan iki Güç birer temsilci atayacak ve üçüncü bir Güçten bir başkan seçeceklerdir.

Sınır Çizme Komisyonu işbu antlaşmada yapılan tasvirleri en yakından izleyerek ve idari sınırlar ile yerel ekonomik çıkarları olabildiğince hesaba katarak çizim yapacaktır.

Komisyonun kararları oy çoğunluğuyla alınacak ve ilgili tarafların bu kararlara uymaları zorunlu olacaktır.

Komisyonun giderleri ilgili taraflarca eşit olarak üstlenilecektir.

Madde 6

Bir nehrin veya ırmağın kıyılarına göre değil mecrasına göre tanımlanan sınırlara gelince, bu Antlaşmada kullanılan “mecra” veya “hat” terimleri, üzerinde seyrüsefer yapılamayan nehirler bakımından akarsuyun mecrasının veya başlıca kolunun orta çizgisi, üzerinde seyrüsefer yapılan nehirler bakımından ise başlıca seyrüsefer hattının orta çizgisi anlamını taşır. Bununla birlikte, sınır çizgisinin, böylece tanımlanmış mecranın veya hattın yer değiştirmelerini izleyip izlemeyeceğini, veya mecranın veya hattın işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu andaki durumuna göre kesin olarak saptanıp saptanamayacağını belirlemek Sınır Çizme Komisyonuna düşecektir.

İşbu Antlaşmada aksine hükümler yoksa, deniz sınırları sahilden üç milden az mesafede bulunan adaları ve adacıkları kapsayacaktır.

Madde 7

İlgili devletler Sınır Çizme Komisyonuna alışmaları için gerekli bütün belgeleri, özellikle şimdiki veya eski sınırların çizimine ilişkin tutanakların sahih kopyalarını, ellerinde bulunan büyük ölçekli haritalarının hepsini, jeodezik verileri, yapılmış ve yayımlanmamış ölçümleri, sınır akarsulardaki yatak değişiklerine ilişkin bilgileri sağlamayı taahhüt ederler. Türk yetkililerin elinde bulunan haritalar, jeodezik veriler, yayımlanmamış olsalar bile ölçümler, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren mümkün olan en kısa sürede İstanbul'da Komisyon Başkanına teslim edilecektir.

Ayrıca, ilgili Devletler, bütün belgelerin, özellikle planların, kadastroların, tapu kayıtlarının, talep etmesi durumunda mülkiyet durumuna ve ekonomik gidişe ilişkin ve diğer gerekli bilgilerin, talep ederse Komisyona verilmesi için yerel yetkilileri talimatlandırmayı taahhüt ederler.

Madde 8

İlgili Devletler, görevini yerine getirmek için gerekli seyahat, ikamet, işini yapma, malzeme (sınır işaretleri ve direkleri) ilgili olarak, Sınır izme Komisyonuna doğrudan veya yerel yetkililer yoluyla her türlü yardımı yapmayı taahhüt ederler.

Özellikle Türk hükümeti, gerek olursa, Komisyonun görevini yerine getirmesine yardım için gerekli olabilecek teknik personeli sağlamayı taahhüt eder.

Madde 9

İlgili Devletler, Komisyon'un yerleştireceği trigonometrik işaret noktalarına, sinyallere, direklere ve sınır işaretlerine saygı gösterilmesini sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 10

Sınır işaretleri biri diğerinin yerinden görülebilecek şekilde konuşlandırılacaktır; hepsine numara verilecektir; konuldukları yerler ve numaraları bir harita üzerinde belirtilecektir.

Madde 11

Sınır çizimini kesinleyen tutanaklar, haritalar ve ekli belgeler  orijinal olarak düzenlenecek, ikisi sınırdaş Devletlere verilecek ve üçüncüsü, işbu Antlaşmayı imzalayan Güçlere onaylı kopyalar iletecek olan Fransız Cumhuriyeti Hükümetine verilecektir.

Madde 12

Doğu Akdeniz'in Gökçeada, Bozcaada ve Tavşanlı adaları dışındaki adaları, yani Limni, Semadirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adaları üzerinde Yunanistan'ın egemenliğine dair 17 - 30 Mayıs tarihli Londra Antlaşmasının 5nci ve 1 - 14 tarihli Atina Antlaşmasının 15nci maddeleri gereğince Londra Konferansının 13 şubat 1914 tarihinde aldığı ve Yunan Hükümetine 13 şubat 1914 tarihinde bildirilmiş olan karar, işbu antlaşmanın İtalya'nın egemenliği altına yerleştirilen ve 15nci maddede sayılan adalarla ilgili hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla teyit edilmiştir. İşbu Antlaşmada aksine hüküm bulunması haricinde, Asya kıyısından  milden az mesafedeki adalar Türk egemenliği altında kalmaktadır.

Madde 13

Barışın korunmasını sağlamak amacıyla Yunan Hükümeti Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adalarında aşağıdaki önlemlere uymayı taahhüt eder:

1. Anılan adalarda hiçbir deniz üssü veya istihkam yapılamayacak ve yerleştirilmeyecektir.
2. Yunan askeri hava araçlarının Anadolu kıyısı toprağının üstünde uçması yasak olacaktır. Karşılık olarak, Türk Hükümeti askeri hava araçlarının anılan adalar üstünde uçmasını yasaklayacaktır.
3. Anılan adalardaki Yunan askeri kuvvetleri, askerlik görevine çağrılıp yerinde eğitim verilebilecek normal kontenjan ve Yunan ülkesinin tümündeki jandarma ve polis kuvvetiyle orantılı bir jandarma ve polis kuvvetiyle sınırlı olacaktır.

Madde 14

Türk egemenliği altında kalan Gökçeada ve Bozcaada, gayrimüslim yerli nüfusa yerinden yönetimi ve kişilerle mallarının korunması bakımından her güvenceyi sağlayan ve yerel ögelerden oluşacak bir özel idari örgütlenmeye sahip olacaklardır. Düzenin korunması, yukarıda öngörülen yerel yönetimin yerel nüfus içinden seçeceği ve onun emri altında çalışacak polis kuvveti tarafından sağlanacaktır.

Yunan ve Türk nüfuslarının değişimi hakkında Yunanistan ile Türkiye arasında anlaşılmış veya anlaşılacak hükümler Gökçeada ve Bozcaada adalarının sâkinlerine uygulanmayacaktır.

Madde 15

Türkiye, şu adalar üstündeki bütün haklarından ve hak oluşturucu belgelerden (müstenidat, *titre. Ç.N.*) İtalya lehine feragat eder: halen İtalya'nın işgal ettiği olan Astampalya, Rodos, Kalki Skarpanto, Kazos, Piscopis , Misiros, Kalimos, Leros, Patmos, Lipsos, Sömbeki / Simi ve İstanköy / Kos ile onlara bağımlı adacıklar ve Meis (Castellorizo) adası (2 nolu haritaya bakınız).

Madde 16

Türkiye, işbu Antlaşmaca öngörülen sınırların ötesinde bulunan topraklar ve üzerinde egemenliği işbu Antlaşmaca tanınmış adalardan başkaları üzerindeki veya hakkındaki bütün hak ve hak oluşturucu belgelerinden (müstenidat, *titre. Ç.N.*), ne türde olurlarsa olsunlar, feragat ettiğini beyan eder. Söz konusu toprakların ve adaların yazgısı ilgililerce düzenlenmiş veya düzenlenecektir.

Bu maddenin hükümleri, Türkiye ile sınırdaşı ülkeler arasında sınırdaşıktan ötürü geliştirilmiş veya geliştirilecek özel hükümlere hâle getirmez.

Madde 17

Türkiye'nin Mısır ve Sudan üzerindeki bütün haklarından ve hak oluşturucu belgelerinden feragat etmesinin geçerli hale gelmesinin tarihi 5 Kasım 1914 olacaktır.

Madde 18

Türkiye, Mısır vergisi güvence gösterilerek alınmış Osmanlı borçlarından, yani 1855, 1891 ve 1895 borçlarıyla ilgili taahhüt ve yükümlülüklerinin hepsinden aklanmıştır. Bu üç borcun servisi için Mısır'ın yaptığı yıllık ödemeler, Mısır'ın Kamu Borcunun servis edilmesinin

halen bir bölümünü oluşturduğundan, Mısır, Osmanlı Kamu Borcu ile ilgili diğer bütün yükümlülüklerinden aklanmıştır.

Madde 19

Mısır Devletinin tanınmasından doğan sorunlar, ilgili Güçler arasında belirlenecek koşullar çerçevesinde daha sonra kararlaştırılacak hükümler yoluyla halledilecektir. İşbu Antlaşmanın Türkiye'den işbu Antlaşma uyarınca ayrılan topraklarla ilgili hükümleri Mısır'a uygulanmayacaktır.

Madde 20

Türkiye, Britanya Hükümetinin Kıbrıs'ı, 2 Kasım 1914 tarihinde ilân ettiği üzere ilhak etmiş olduğunu tanıdığını beyan eder.

Madde 21

5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs'ta yerleşik bulunan Türk uyrukları, yerel yasa koşullarına uygun olarak Britanya vatandaşlığını kazanacaklar ve dolayısıyla Türk vatandaşlığını kaybedeceklerdir. Bununla birlikte, işbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren iki yıllık süre içinde Türk vatandaşlığını seçme hakları olacaktır.; bu takdirde, seçme hakkının kullanılmasını izleyen oniki ay içinde Kıbrıs adasını terketmek zorunda kalacaklardır.

İşbu antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihte Kıbrıs'da yerleşmiş bulunan ve bu tarihte yerel yasanın koşullarına göre yapılmış talep üzerine Britanya vatandaşlığını almış veya almak yolunda olan Türk vatandaşları da aynı şekilde Türk vatandaşlığını kaybedeceklerdir.

Kıbrıs Hükümetinin, Türk hükümetinin rızası olmadan Türk vatandaşlığından başka bir vatandaşlık almış olan kişilere Britanya vatandaşlığının verilmesinin reddedilmesi yetkisine sahip olduğu hususunda anlayış birliği mevcuttur.

Madde 22

Madde 27'nin genel hükümlerine hâlel getirmeden, Türkiye, Libya'da sahip olduğu bütün hak ve ayrıcalıkların, ne olurlar olsunlar, 18 ekim 1912 tarihli Lozan Antlaşması ve ona bağlı sözleşmeler uyarınca kesinlikle ortadan kaldırılmış olduğunu tanıdığını beyan eder.

2. ÖZEL HÜKÜMLER

Madde 23

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, Boğazlar rejimini ilişkin olarak bugünkü tarihle sonuçlandırılmış özel bir sözleşmede öngörüldüğü gibi, Çanakkale Boğazında, Marmara Denizinde ve İstanbul Boğazında (Orijinal metinde kullanılan isim *Bosfor*'dur. Resmi Türkçe çevirisinde *Karadeniz Boğazı* denilmiştir. Ç.N.), savaş halinde olduğu gibi barış halinde, denizden ve havadan geçiş ve seyrüsefer özgürlüğü ilkesini tanımak ve beyan etmek için anlaşmışlardır. Anılan sözleşme, işbu Antlaşmayı yapan buradaki Yüksek Tarafların gözünde, sanki İşbu Antlaşmanın parçasıymış gibi, aynı geçerlilik ve değerde olacaktır.

Madde 24

İşbu antlaşmanın 2nci maddesinde tanımlanan sınırın rejimine ilişkin özel sözleşme, bugünkü tarihle sonuçlandırılmış olarak, Antlaşmayı yapan buradaki Yüksek Tarafların gözünde, sanki Antlaşmanın parçasıymış gibi, aynı geçerlilik ve değerinde olacaktır.

Madde 25

Türkiye, Antlaşmayı yapan diğer Güçlerin Türkiye'nin safında savaşmış Güçlerle sonuçlandırmış oldukları barış Antlaşmalarının ve ek sözleşmelerin tam geçerliliğini tanımayı, eski Alman imparatorluğu, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan topraklarıyla ilgili olarak verilmiş ve verilecek olan hükümleri kabul etmeyi ve böylece belirlenmiş sınırların içindeki yeni Devletleri tanımayı taahhüt eder.

Madde 26

Türkiye, Almanya'nın, Avusturya'nın, Bulgaristan'ın, Yunanistan'ın, Macaristan'ın, Polonya'nın, Romanya'nın, Sırp – Hırvat – Sloven Devletinin ve Çekoslovakya Devletinin sınırlarını, bu sınırların 25nci maddede kastedilen Antlaşmalar veya bütün tamamlayıcı antlaşmalarca belirlenmiş olduğu veya belirleneceği gibi şimdiden itibaren tanıdığını ve kabul ettiğini beyan eder.

Madde 27

İşbu Antlaşmayı imzalayan diğer Güçlerin egemenliği veya himayesi altına yerleştirilmiş bir toprağın vatandaşları veya Türkiye'den ayrılmış bir toprağın vatandaşları üzerinde Türk Hükümeti veya Türkiye'nin yetkilileri tarafından, siyasi, yasal veya idari konularda hiçbir erk ya da yargı yetkisi, nedeni ne olursa olsun, uygulanmayacaktır.

Müslüman dinsel makamların manevi vasıflarına hiç bir şekilde hanel getirilmeyeceği hususunda anlayış birliği bulunmaktadır.

Madde 28

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, her biri kendini ilgilendirdiği kadar, Türkiye'deki kapitülasyonların her bakımdan hepten ortadan kaldırıldığını kabul ettiklerini beyan ederler.

Madde 29

Fransız vatandaşı Faslılar ve Tunuslular Türkiye'de diğer Fransız vatandaşlarıyla her bakımdan aynı rejime tâbi olacaklardır.

Libya vatandaşları Türkiye'de her bakımdan diğer İtalyan vatandaşlarıyla aynı rejime tâbi olacaklardır.

İşbu maddenin hükümleri Türkiye'ye yerleşmiş olan Tunus, Libya ve Fas kökenli kişilerin vatandaşlıklarına ilişkin önyargı içermemektedir.

Karşılıklı olarak, Türk vatandaşları, sâkinlerinin 1nci ve 2nci fıkralardaki hükümlerden yararlandıkları ülkelerde Fransa ve İtalya'dakiyle aynı rejimden yararlanacaklardır.

Sâkinlerinin 1nci fıkradaki hükümlerden yararlandıkları ülkelerden gelen veya bu ülkelere giden mallara Türkiye’de uygulanacak rejim ve karşılıklı olarak, anılan ülkelerde Türkiye’den gelen veya Türkiye’ye giden mallara uygulanacak rejim Fransız Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında anlaşma yoluyla belirlenecektir.

BÖLÜMCE II

UYRUKLUK

Madde 30

İşbu antlaşmanın hükümleri uyarınca Türkiye’den ayrılmış olan topraklardaki yerleşik Türk uyruklular, o toprağın aktarıldığı ülkenin, yerel mevzuatının öngördüğü koşullarda *ipso facto* vatandaşı olacaklardır.

Madde 31

30ncu madde uyarınca Türk vatandaşlığını kaybeden ve *ipso facto* yeni bir vatandaşlık kazanan yaşı 18’den büyük kişiler, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulma tarihinden başlayarak iki yıllık süre içinde Türk vatandaşlığını seçme hakkına sahip olacaklardır.

Madde 32

İşbu antlaşma uyarınca Türkiye’den ayrılan bir toprakta yaşayan yaşı 18’den büyük ve anılan topraktaki nüfusun çoğunluğundan ırk bakımından farklı olan kişiler, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihten başlayarak iki yıllık süre içinde, nüfusunun çoğunluğunun seçme hakkını kullanan kişiyle aynı ırktan olduğu devletlerden birinin vatandaşlığını, bu devletin razı olması kaydıyla seçebileceklerdir.

Madde 33

31nci ve 32nci maddelerin hükümlerine uygun olarak seçme hakkını kullanan kişiler, oniki ay içinde ikametlerini, lehine seçme haklarını kullandıkları Devlete taşıyacaklardır.

Seçimlerinden önce ikametlerinin bulunduğu devletin toprağında sahibi oldukları taşınmazları ellerinde tutmakta özgür olacaklardır.

Her türlü taşınmalarını götürebilirler. Bu nedenle, girişte veya çıkışta, onlara hiç bir gümrük vergisi veya harcı dayatılmayacaktır.

Madde 34

Türkiye’den ayrılan ülkelerde yetkili Hükümetlerle yerleştikleri ülkelerin Hükümetleri arasında gerekli olabilecek anlaşmaların saklı kalması kaydıyla, işbu Antlaşma uyarınca Türkiye’den ayrılmış bir toprak kökenli ve 18 yaşından büyük ve sözkonusu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihte ülke dışında yerleşik olan Türk vatandaşları, kökenlerinin

bulunduğu toprakta geçerli vatandaşlığı, o topraktaki nufusun çoğunluğuna ırk olarak bağlı iseler ve orada yetkili Hükümet razı olursa seçebilirler. Bu seçme hakkı, işbu Antlaşmanın yrrlge konulduğu tarihten başlayarak iki yıllık süre içinde kullanılmalıdır.

Madde 35

Sözleşmeci Güçler, işbu Antlaşmanın veya Almanya, Avusturya, Bulgaristan veya Macaristan ile sonuçlandırılmış barış Antlaşmalarının veya Türkiye hariç anılan Güçlerin Rusya ile veya kendi aralarında sonulandırırdıkları bir antlaşmanın öngördüğü ve ilgililere, onlara açık olan başka bir vatandaşlığı almaları izni veren seçme hakkının kullanılmasına herhangi bir engel ıkarmayacaklarını taahhüt ederler.

Madde 36

İşbu bölümün hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili her bakımdan evli kadınlar kocalarının durumunu ve 18 yaşından kk çocuklar ebeveynlerinin durumunu izleyeceklerdir.

BÖLÜMCE III

AZINLIKLARIN KORUNMASI

Madde 37

Türkiye, 38 nciden 44'ncye kadarki maddelerde içerilen hükümlerin temel yasalar olarak tanınacağını, hiç bir yasanın, hiç bir yönetmeliğin, hiç bir resmi eylemin bu hükümlerle çelişmeyeceğini veya bu hükümlere karşı olmayacağını ve hiç bir yasanın, hiç bir yönetmeliğin, hiç bir resmi eylemin anılan hükümlere üstün gelmeyeceğini taahhüt eder.

Madde 38

Türk Hükümeti, doğum, milliyet, dil, ırk veya din ayırımı yapmaksızın Türkiye'de oturan herkese, hayatlarını ve özgürlüklerini tam olarak ve bütünüyle koruma sağlamayı taahhüt eder.

Türkiye'de oturan herkesin, kılđısı kamu düzeni ve genel ahlk ile uyuşmaz olmayan herhangi bir inanç, din veya inanışı, hem kamusal hem de özel olarak özgürce eylemek hakkı olacaktır.

Türk Hükümetinin ülkenin tümünde veya bir bölümünde ulusal savunma veya kamu düzeninin idamesi için aldığı ve Türk vatandaşlarının hepsine uygulanan önlemlerin saklı kalması kaydıyla, gayrimüslim azınlıklar dolaşım ve dışarıya g özgürlüğünden tam olarak yararlanacaklardır.

Madde 39

Gayrimüslim azınlıkların mensubu olan Türk vatandaşları müslümanlarla aynı medeni ve siyasi haklardan yararlanacaklardır.

Türkiye'de oturan herkes, din ayırımı yapılmaksızın, yasa önünde eşit olacaktır.

Din, inanış veya itikat farkı, medeni ve siyasi haklardan yararlanmak, özellikle kamu işlerine, görevlerine ve payelerine kabul edilmek veya çeşitli meslekler ve işler yapmak bakımlarından hiç bir Türk vatandaşının zarar görmesine yol açmayacaktır.

İster özel veya ticari ilişkilerde, ister din konusunda, basın konusunda veya her türlü yayımda, isterse kamuya açık toplantılarda olsun, herhangi bir Türk vatandaşının herhangi bir dili özgürce kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama dayatılmayacaktır.

Resmi dil var olmakla birlikte, Türkçeden başka bir dilden olan (Resmi Türkçe çeviride *mütekellim*, yani konuşan sözcüğü kullanılmış. Oysa asıl metin *de langue autre que le turc* şeklinde. “Konuşan” sözcüğü asıl metinde yok. Aradaki nüans hukuki yorum bakımından önemsiz olmayabilir. Ç. N.) Türk vatandaşlarına, dillerinin mahkemeler önünde sözlü kullanımı için uygun kolaylıklar sağlanacaktır.

Madde 40

Gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları diğer Türk vatandaşlarıyla hukuken ve fiilen aynı muamelelerden ve aynı güvencelerden yararlanacaktır. Özellikle, masrafları kendilerine ait olmak üzere, her türlü hayırsal, dinsel veya sosyal kurumları, her türlü okul ve diğer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve kontrol etmek için eşit hakka, bu kurumlarda kendi dillerini özgürce kullanmak ve dinlerini özgürce eylemek hakkı dahil olacak şekilde sahip olacaklardır.

Madde 41

Kamu eğitimi alanında, Türk Hükümeti, kaydadeğer oranda gayrimüslim vatandaşın ikamet ettiği kentler ve yerlerde, bu Türk vatandaşlarının çocuklarına, ilkokullarda kendi dillerinde eğitim verilmesini güvence altına almak için uygun kolaylıklar sağlayacaktır. Bu hüküm, Türk Hükümetinin anılan okullarda Türk dilinin öğretilmesini zorunlu kılmaktan alıkoymayacaktır.

Kayda değer oranda gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşı bulunan kentler veya yerlerde, eğitim, din veya hayır işleri amacıyla Devlet bütçesinden kamu fonlarına, belediye bütçelerine veya diğerlerine aktarılabilecek meblağların tahsisinde ve kullanılmasında bu azınlıkların adil bir pay almaları sağlanacaktır.

Sözkonusu fonlar, ilgili kuruluş ve kurumların yetkili temsilcilerine aktarılacaktır.

Madde 42

Türk Hükümeti, gayrimüslim azınlıklar bakımından, aile veya kişisel statüleriyle ilgili olarak, bu sorunların anılan azınlıkların göreneklerine göre çözüme kavuşturulmasını sağlayacak her önlemi alacaktır.

Bu önlemler, Türk hükümetinin temsilcilerinin ve ilgili azınlıkların her birinin temsilcilerinin eşit sayıda katılmasıyla oluşacak özel komisyonlar tarafından geliştirilecektir. Görüş ayrılığı durumunda, Türk hükümeti ile Cemiyet – i Akvam Konseyi, Avrupalı hukukçular arasından anlaşarak seçecekleri bir üsthakem atayacaklardır.

Türk Hükümeti, yukarıda anılan azınlıkların kiliselerine, havralarına, mezarlıklarına ve diğer dinsel kuruluşlarına tam koruma sağlamayı taahhüt eder. Aynı azınlıkların Türkiye’de halen mevcut olan inanca dayalı (*pieuses*: bu sözcüğe resmi Türkçe çeviride yer verilmemiş. Ç.N.) vakıflarıyla din ve hayır kuruluşlarına her türlü kolaylık ve izin sağlanacaktır. Türk Hükümeti, aynı türden özel kuruluşlara verilmiş olan gerekli kolaylıklardan hiç birini yeni din ve hayır kuruluşları yaratılması için tanımayı reddetmeyecektir.

Madde 43

Gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları, inançlarının veya dinsel kılıklarının ihlalini teşkil eden her hangi bir fiilde bulunmaya zorlanmayacak, haftalık istirahat günlerinde mahkeme önüne çıkmayı veya bir yasal fiilde bulunmayı reddederlerse yasal yetersizlik yaptırımına uğramayacaklardır.

Bununla birlikte, işbu hüküm anılan Türk vatandaşlarını, kamu düzenini idame amacıyla bütün diğer Türk vatandaşlarına uygulanan yükümlülüklerden sıyrılmış kılmayacaktır.

Madde 44

Türkiye, işbu bölümün önceki maddelerinin hükümlerinin, Türkiye’nin gayrimüslim vatandaşlarını etkiledikleri ölçüde, uluslararası ilgi konusu olan vecibeler niteliğine büründüklerini ve Cemiyet – i Akvam güvencesi altına konulmalarını kabul eder . Söz konusu hükümler Cemiyet – i Akvam’ın çoğunluğunun rızası olmadıkça değiştirilemezler. Brintanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya, sözkonusu maddelerde Cemiyet – i Akvam Konseyinin çoğunluğunun usulüne göre razı olacağı değişikliklere rıza göstermeyi reddetmeyeceklerini burada taahhüt ederler.

Türkiye, Cemiyet – i Akvam’ın her üyesinin, bu vecibelerden her hangi birinin ihlal edilmesini veya ihlal edilme tehlikesini Konseyin dikkatine getirme hakkı olduğunu ve Konseyin o durumda uygun ve etkili görülecek şekilde hareket edebileceğini ve yönergeler verebileceğini kabul eder.

Ayrıca, Türkiye, bu maddelerle ilgili hukuki veya fiili sorunlar üzerinde Türk Hükümeti ile imzacı Güçlerden herhangi biri veya Cemiyet – i Akvam Konseyi üyesi herhangi başka bir güç arasında görüş ayrılığı durumunda, bu ayrılığın Cemiyet –i Akvam Paktının 14ncü maddesinin terimlerine göre uluslararası nitelikte bir anlaşmazlık gibi değerlendirileceğini kabul eder. Türk hükümeti bu türden her anlaşmazlığın, eğer diğer taraf talep ederse, Uluslararası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Daimi Divanın kararı temyiz edilemeyecek ve Cemiyet – i Akvam Misakının 13ncü maddesi uyarınca verilen bir kararla aynı geçerlilik ve değerde olacaktır.

Madde 45

İşbu bölümün hükümleriyle Türkiye’nin gayrimüslim azınlıklarına tanınmış olan haklar, eşit şekilde Yunanistan tarafından kendi ülkesinde bulunan müslüman azınlığa tanınmıştır.

BÖLÜM II

MALİ HÜKÜMLER

BÖLÜMCE 1.

OSMANLI KAMU BORCU

Madde 46

İşbu bölümceye ekli çizelgede tanımlanan Osmanlı Kamu Borcu, Türkiye ve 1912 – 1913 Balkan savaşlarından sonra Osmanlı İmparatorluğundan lehlerine topraklar ayrılmış olan Devletler, işbu antlaşmanın 12nci ve 13ncü maddelerinde kastedilen adaların ve bu Maddenin son fıkrasında kastedilen toprağın verildiği Devletler, ve nihayet, işbu Antlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan Asya topraklarında yeni yaratılmış Devletler arasında işbu bölümcede kayıtlı koşullara göre bölüştürülecektir. Ayrıca, yukarıda anılan Devletlerin hepsi, Osmanlı Kamu Borcunun 53ncü maddede öngörülen tarihlerden itibaren servis edilmesiyle ilgili yıllık giderlere işbu Bölümcede gösterilen koşullara göre katılacaklardır.

53ncü Maddece belirlenen tarihlerden başlayarak, Türkiye başka Devletlerin yükümlü oldukları katılma paylarından hiç bir şekilde sorumlu tutulmayacaktır.

1Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı egemenliği altında olan ve Türkiye'nin işbu Antlaşmanın belirlediği sınırları dışında kalan Trakya toprağı, Osmanlı Kamu Borcunun bölüştürülmesi bakımından, anılan Antlaşma uyarınca Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış gibi değerlendirilecektir.

Madde 47

Osmanlı Kamu Borcu Konseyi, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihten itibaren üç aylık süre içinde, işbu Bölümceye ekli çizelgenin A bölümünde kastedilen ve ilgili Devletlerin her birine düşen borçların yıllık ödentilerin tutarını 50 ve 51nci Maddelerce saptanan temellere dayanarak hesaplayacak ve ilgili Devletlere bildirecektir.

Söz konusu Devletler Osmanlı Kamu Borcu Konseyi'nin çalışmalarını bu bakımdan izlemek için İstanbul'a delege gönderebileceklerdir.

Osmanlı Kamu Borcu Konseyi Bulgaristan ile yapılmış olan 27 Kasım 1919 tarihli barış Antlaşmasınının 134ncü maddesinde öngörülen işlevleri yerine getirecektir.

İşbu maddede belirlenen ilkelerin uygulanması hakkında ilgili taraflar arasında çıkabilecek her türlü anlaşmazlık, birinci fıkrada anılan bildirimden en geç bir ay sonra, Cemiyet – i Akvam'ın ataması istenecek ve en uzun üç aylık bir süre içinde meseleyi karara bağlayacak bir hakeme havale edilecektir. Hakemin ücreti Cemiyet – i Akvam Konseyince belirlenecek ve diğer hakemlik masraflarıyla birlikte ilgili taraflarca üstlenilecektir. Hakemin kararları nihai olacaktır. Anlaşmazlığın hakeme havalesi yıllık ödentilerin askıya alınmasına yol açmayacaktır.

Madde 48

İşbu bölümceye ekli çizelgenin A bölümünde tanımlanan Osmanlı Kamu Borcunun bölüştürüleceği Türkiye dışındaki Devletler, 47nci maddede kastedilen yıllık ödentilerden

paylarına düşen miktarların aynı madde uyarınca onlara bildirildiği günden başlayarak üç aylık süre içinde, Borç Konseyine, paylarını ödeyeceklerine dair yeterli rehin güvencesi vereceklerdir. Bu güvencelerin yukarıda belirtilen süre içinde ortaya konulmaması durumunda veya güvencelerin yeterliliği hakkında görüş ayrılığı durumunda işbu Antlaşmayı imzalayan Devletlerden her hangi biri tarafından Cemiyet – i Akvam Konseyine başvurulabilir.

Cemiyet-i Akvam Konseyi, güvence olarak tahsis edilen meblağların toplanması görevini, Türkiye hariç borcun bölüştürüldüğü diğer Devletlerde bulunan uluslararası mali kuruluşlara verebilir. Cemiyet – i Akvam'ın kararları nihaidir.

Madde 49

İlgili Devletlerin her birine düşen yıllık ödentiler miktarının 47nci maddenin hükümlerine dayanarak kesinkes saptandığı günden başlayarak bir aylık süre içinde, işbu bölümceye ekli Çizelgenin A bölümünde tanımlanan Osmanlı Kamu Borcunun nominal sermayesinin bölüştürmesinin modalitelerini belirlemek için Paris'te bir komisyon toplanacaktır. Bu bölüştürme, yıllık ödentilerin dağılımı için benimsenen oranlara göre ve işbu bölümün hükümlerinin yanısıra borç sözleşmelerinin hükümlerini hesaba katarak yapılacaktır.

İnci fıkrada öngörülen komisyon, Türk hükümetinin bir temsilcisi, Osmanlı Kamu Borcu konseyinin bir temsilcisi, birleştirilmiş borç ve kura çekmeli Türk tahvillerinin (Resmi Türkçe çevirisinde *Rumeli Demiryolu tahvilâtı*. Ç. N.) dışında kalan borcun temsilcisi ve ilgili Devletlerin her birinin atayabilecekleri temsilcilerden oluşacaktır. Komisyonun üzerinde anlaşmaya varamadığı sorunların hepsi 47nci maddenin 4ncü fıkrasında öngörülen hakeme havale edilecektir.

Türkiye'nin kendi payını temsil bakımından yeni borç senetleri çıkartmaya karar vermesi durumunda, önce, Türkiye'yi ilgilendirdiği ölçüde Borcun anaparasının bölüşümü, Türk Hükümeti temsilcisi, Osmanlı Kamu Borcu temsilcisi, Birleştirilmiş borç ve kura çekmeli Türk tahvillerinin (Resmi Türkçe çevirisinde *Rumeli Demiryolu tahvilâtı*. Ç. N.) dışında kalan borcun temsilcisinden oluşan bir komite tarafından yapılacaktır. Yeni çıkartılan borç senetleri Komisyona verilecektir. O da bu kağıtları, bir yandan Türkiye'nin aklandığını, öbür yandan Osmanlı Kamu Borcunun bir payının düştüğü diğer Devletler nezdinde tahvil hamillerinin haklarını gösteren koşullar içinde tahvil hamillerine ulaştıracaktır. Her devletin Osmanlı Kamu Borcundaki payını temsilen çıkarılacak borç senetleri, Sözleşmeciler Yüksek Tarafların toprağında, kağıt çıkartma işleminden doğan her türlü harç ve vergiden bağışık olacaktır.

İlgili Devletlerin her birine düşen yıllık ödentilerin yapılması, işbu maddenin nominal anaparanın bölüştürülmesine ilişkin hükümleri nedeniyle ertelenemeyecektir.

Madde 50

47nci maddede kastedilen yıllık ödemelerin ve 49ncü maddede anılan Osmanlı Kamu Borcunun nominal anaparasının bölüşülmesi aşağıdaki şekilde yapılacaktır:

1. 17 Ekim 1912'den önceki borçlar ve ilgili ödemeler, 1912 – 1913 Balkan savaşlarından sonraki haliyle Osmanlı İmparatorluğu, sözkonusu savaşların sonucunda Osmanlı İmparatorluğundan lehlerine toprak ayrılmış olan Balkan devletleri ve işbu Antlaşmanın 12nci ve 15nci maddede kastedilen adaların verildiği Devletler arasında yapılacaktır; bu savaşlara son veren antlaşmaların veya daha sonraki antlaşmaların

yürürlüğe konulmasından beri meydana gelen toprak değişiklikleri göz önünde tutulacaktır.

2. Bu ilk bölüştürmeden sonra Osmanlı imparatorluğunun üstünde artakalan borç ve artakalan ilgili yıllık ödentiler, anılan imparatorluğun 17 Ekim 1912 ile 1 Kasım 1914 arasında aldığı borçlarla yıllık ödentileri de katılarak, Türkiye ve işbu Antlaşma uyarınca Osmanlı imparatorluğundan lehlerine toprak ayrılmış olan Asya'daki yeni kurulmuş Devletler ve işbu Antlaşmanın 46ncı maddesinin son fıkrasında kastedilen toprağın verildiği Devlet arasında bölüştürülecektir.

Anaparanın bölüştürülmesi her borç için işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihteki anapara tutarı üzerinden yapılacaktır.

Madde 51

50nci maddede öngörülen bölüştürmeden sonra Osmanlı Kamu Borcunun yıllık ödemelerinden her ilgili Devlete düşen payın miktarı şu şekilde saptanacaktır:

1. 50nci maddenin 1nci paragrafında öngörülen bölüştürme için önce 12nci ve 15nci maddelerde anılan adalara ve Balkan savaşları sonucunda Osmanlı imparatorluğundan ayrılan topraklara bir bütün olarak düşen pay belirlenecektir. Bu payın tutarının, 50nci maddenin 1nci paragrafının hükümlerine göre bölüştürülecek yıllık ödentilerin toplam miktarına oranı, yukarıda anılan adalarla toprakların toplam ortalama gelirinin Osmanlı İmparatorluğunun 1910 – 1911 ve 1911 – 1912 mali yılları sırasındaki, 1907'de konulmuş olan gümrük ek vergilerinin verimi dahil olmak üzere toplam ortalama gelirine oranıyla aynı olacaktır.

Böylece belirlenen tutar, daha sonra, bir önceki fıkrada kastedilen toprakların verildiği devletler arasında bölüştürülecek ve bu yoldan, her bir Devlete düşen payın, aralarında bölüştürülen toplam tutara oranı, her bir Devlete verilen toprağın ortalama gelirinin Balkan savaşları sonucunda Osmanlı imparatorluğundan ayrılan topraklar ile 12nci ve 15nci maddelerde kastedilen adaların bütünü'nün 1910 – 1911 ve 1911 – 1912 mali yıllarındaki toplam ortalama gelirine oranıyla aynı olacaktır. İşbu fıkrada öngörülen gelir hesaplaması yapılırken, gümrük alımları katılmayacaktır.

2. İşbu Antlaşma gereğince Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış topraklar konusunda, 46ncı maddenin son fıkrasında kastedilen toprak dahil olmak üzere, her bir devlete düşen payın tutarının, 50nci maddenin 2nci paragrafının hükümleri uyarınca bölüştürülecek yıllık ödentilerin toplam miktarına oranı, ayrılmış toprakların ortalama gelirinin, Osmanlı imparatorluğunun 1910 – 1911 ile 1911 – 1912 mali yıllarında (1907'de konulmuş gümrük ek vergilerinin verimi dahil), 1nci fıkrada kastedilen topraklar ve adalar dışında elde ettiği toplam ortalama gelirine oranıyla aynı olacaktır.

Madde 52

İşbu bölüme ekli çizelgede öngörülen avanslar, Türkiye ile 46ncı maddede kastedilen devletler arasında aşağıdaki koşullarda bölüştürülecektir.

1. Çizelgede gösterilen 17 Ekim 1912 tarihinde mevcut avanslar konusunda, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihinde, eğer varsa, geri ödenmemiş anaparanın tutarı, aynı zamanda 53ncü maddenin birinci fıkrasında anılan tarihlerden buyana vadesi gelmiş faizler ve bu tarihlerden buyana yapılmış olan geri ödemeler, 50nci maddenin 1nci paragrafınca ve 51nci maddenin 1nci paragrafınca öngörülen hükümlere göre bölüştürülecektir.
2. Bu ilk bölüştürmeden sonra Osmanlı İmparatorluğunun payına düşen miktarlara ve anılan imparatorlukca 17 Ekim 1912 ve 1 Kasım 1914 tarihlerinde sözleşmeye bağlanmış olup Çizelgede gösterilen avanslara gelince, işbu antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte, eğer varsa, geri ödenmemiş anaparanın tutarı ile 1 Mart 1920'den buyana vadesi gelen faizler ve anılan tarihten buyana yapılmış geri ödemeler, 50nci maddenin 2nci paragrafınca ve 51nci maddenin 2nci paragrafınca öngörülen hükümlere göre bölüştürülecektir.

Osmanlı Kamu Borcu Konseyi, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihinden başlayarak üç aylık süre içinde, ilgili Devletlerin her birine düşen avans payının tutarını sapatayarak ve bu tutarları anılan devletlere bildirecektir.

Türkiye dışındaki Devletlere düşen miktarlar, anılan Devletlerce Borç Konseyine ödenecektir. Konsey tarafından da alacaklılara ödenecek veya Türkiye'nin anılan devletler hesabına faiz ve geri ödeme olarak aktardığı miktar düzeyinde gelir olarak Türk Hükümetinin hesabına kaydedilecektir.

Önceki fıkrada öngörülen ödemeler, işbu Antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak beş eşit yıllık ödenti olarak yapılacaktır. Ödemelerin Osmanlı İmparatorluğunun alacaklılarına ödenecek payı, avans sözleşmelerinde belirtilen faizleri içerecektir; Türk Hükümetine düşen pay faizsiz ödenecektir.

Madde 53

İşbu bölümceye ekli çizelgenin A bölümünde tanımlanan Osmanlı Kamu Borcundan, Balkan savaşları sonucunda Osmanlı imparatorluğundan lehlerine toprak ayrılmış olan Devletlere düşen miktarların yıllık ödentileri, bu toprakların anılan Devletlere aktarılmasını onaylayan Antlaşmalarının yürürlüğe konuluş tarihlerinden başlayarak talep edilebilecektir. 12nci maddede anılan adalar bakımından, yıllık ödenti 1 / 14 Kasım 1913 tarihinden başlayarak talep edilebilecektir ve 15nci maddede anılan adalar bakımından yıllık ödenti 17 Kasım 1912'den itibaren talep edilebilecektir.

İşbu antlaşma gereğince Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan Asya topraklarında yeni yaratılan Devletlerin ve 46nci maddenin son fıkrasında kastedilen toprağın verildiği Devletin borçlu oldukları yıllık ödentiler 1 Mart 1920 tarihi itibarıyla talep edilebilecektir.

Madde 54

İşbu bölümceye ekli çizelgenin A bölümünde sayılan 1911, 1912 ve 1913 hazine tahvilleri, sözleşmelerde saptanmış geri ödeme tarihlerinden başlayarak on yıllık süre içinde, sözleşmede öngörölmüş faizleriyle birlikte geri ödenecektir.

Madde 55

Türkiye dahil olmak üzere 46ncı maddede kastedilen Devletler, işbu bölümceye ekli çizelgenin A bölümünde tanımlanan Osmanlı Kamu Borcunun, 53ncü maddede saptanmış tarihlerden itibaren talep edilebilir hale gelip ödenmemiş kendi paylarıyla ilgili yıllık ödentilerin tutarını Osmanlı Kamu Borcu Konseyine ödeyeceklerdir. Bu ödeme, faizsiz olarak ve işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğundan itibaren yirmi eşit yıllık ödenti yoluyla yapılacaktır.

Türkiye dışındaki Devletlerin Borç Konseyine yıllık ödentilerinin tutarı, anılan Konsey tarafından Türkiye'ye, Türkiye'nin anılan Devletlerin hesabına ödediği miktarlar ölçüsünde, hâlâ borçlu olduğu miktarlara mahsuben kaydedilecektir.

Madde 56

Osmanlı Kamu Borcu Yönetim Konseyinde Alman, Avusturyalı ve Macar tahvil hamillerinin temsilcilerine bundan böyle yer verilmeyecektir.

Madde 57

Sözleşmeciler Yüksek Taraflarında toprağında, Osmanlı Kamu Borcunun alıntı ve avanslarının ve Mısır vergisiyle güvenceye alınmış 1855, 1891, 1894 borçlanmalarının faiz kuponlarını sunma süreleri ve anılan borçların kurada çıkmış tahvillerinin ödenme için sunulma süreleri, 29 ekim 1914 tarihinden işbu Antlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra üç ay geçinceye kadar askıya alınmış sayılacaktır.

Çizelge BİRİNCİ BÖLÜMCEYE EK

I Kısım 1914 Tarihinden Önceki Osmanlı Kamu Borcu Çizelgesi

(A) BÖLÜMÜ

Borç	Sözleşme Tarihi	faizi, süresi ve ilgili banka
Birleştirilmiş Borç	1 – 14 / 9 / 1903 – 8 – 21 / 6 / 1906	
Adi sabun	5 "	
Yeni ve kullanılmış torba ve çuval	5	
Baharat	30	
kibrit	½ 60 kibritlik her kutusu	
mum kibrit	1 60 kibritlik her kutusu	
Sigara kağıdı	1 50 yaprağı	
Çakmak	25 tanesi	
Şeker	15 kilosu	
Bisküvi	tüketim vergisi	
Çikolata	"	
Süt özü	"	
Şekerleme ve glükoz	"	
Meşrubat	"	
Gazoz, limonata ve benzeri içecek	"	
Tömbeki	40 kilosu	
Birleştirilmiş borçlar	1-14/9/1903- 8-21/6/1906	4
İkramiyeli Türk Tahvilleri	5/1/1870
Osmaniye	18-30/4/1890	4 1931 Osmanlı Bankası
Tömbeki	26/4-8/5/1893 4 1905	4 Osmanlı Bankası
40.000.000 Frank.		4 1957 Deutsche Bank ve grubu,

Doğu demiryolları ve 2 Fransız Bankasıyla birlikte.	1-13/3/1894	Banque Internationale
% 5 1896	29/2-12/3/1896	5 1946 Osmanlı Bankası
Gümrük 1902	17-29/5/1886-28/9-11/10/1902	4 1958 Osmanlı Bankası
% 4 1903. Balık avcılığı	3/10/1888-21/2-6/3/1903	4 1958 Deutsche Bank
Bağdat, Tertip I	0/2-5/3/1903	4 2001 Deutsche Bank
% 4 1904	4-17/9/1903	4 1960 Osmanlı Bankası
% 4 1901-1905	21/11-4/12/1901-6/11/1903-25/4-8/5/1905	4 1961 Osmanlı Bankası
Techizat-ı Askeriye	4-17/4/1905	4 1961 Deutsche Bank
Bağdat, Tertip II	20/5-2/6/1908	4 2006 Deutsche Bank
Bağdat, Tertip III	20/5-2/6/1908	4 2010 Deutsche Bank
% 4 1908	6-19/9/1908	4 1965 Osmanlı Bankası
% 4 1909	30/9-13/10/1909	4 1950 Osmanlı Bankası
Soma-Bandırma	20/11-3/12/1910	4 1992 Osmanlı Bankası
Hüdeyde-San'a	24/2-9/3/1911	4 2006 Banque Française
Gümrük 1911	27/10-9/11/1910	4 1952 Deutsche Bank ve grubu
Konya ovasının sulama	5-18/11/1913 .. 1932	
Doklar, tersaneler ve denizcilikle ilgili yapılar	19/11-2/12/1913	5,50 1943
% 5 1914	1 3-26/4/1914	5 (1962) Osmanlı Bankası
Tütün Rejisi Öndeliği (Avans)	4/8/1913	Hazine Tahvilleri % 5 1911
(Savaş gemileri satın alışı) ...	13/7/1911 5 1916*	Türkiye Millî Bankası
Hazine Tahvilleri, Osmanlı Bankası, 1912	8-21/11/1912 6 1915*	Osmanlı Bankası
Hazine Tahvilleri, 1913, doğrudan çıkarılmış tahvilleri de kapsamak üzere ...	19/1-1/2/1913	5 1918* Périer ve Ortak.

AVANSLAR

	Sözleşmenin Tarihi	Faizler (1k Nominal Anapara Türk Lirası)
Bağdat Ortaklığı	3/16 Haziran 1908	7 300.000
Fenerler Yönetimi	5/18 Ağustos 1904	8 55.000
Fenerler Yönetimi	5/18 Ağustos 1907	7 300.000
Köstence Kablosu Ortaklığı	27/9 Ekim 1904 4 17.335	
Tünel Ortaklığı		3.000
Öksüzler (Eytam) Sandığı	Çeşitli tarihler	153.147
Deutsche Bank	13/26 Ağustos 1912	5,5 33.000
Fenerler Yönetimi	3/16 Nisan 1913	7 500.000
Anadolu Demiryolu Ortaklığı	23/3 Mart 1914	6 200.000

BÖLÜMCE II

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 58

Türkiye, bir yanda, ve diğer sözleşmeciler Devletler (Yunanistan hariç) öbür yanda, 1 Ağustos 1914 tarihiyle işbu antlaşmanın yürürlüğe girişi arasındaki dönemde, ister savaş olguları yüzünden, ister istismal, haciz, tasarruf veya müsadere nedenleriyle olsun, Türkiye ve anılan Güçlerin, Türkiye ve anılan Güçlerin vatandaşlarının (tüzel kişiler dahil) maruz kaldıkları kayıplar ve zararlar için parasal talepte bulunmayı karşılıklı olarak reddederler.

Bununla birlikte, bir önceki hüküm işbu Antlaşmanın III. Bölümünün (ekonomik hükümler) hükümlerine hâle getirmeyecektir.

Türkiye, 28 Haziran 1919 tarihli Almanya ile Barış Antlaşmasının 259 – 1. maddesi uyarınca ve 10 Eylül 1919 tarihli Avusturya ile Barış Antlaşmasının 210 – 1. maddesi uyarınca, Almanya ve Avusturya tarafından aktarılmış olan altın üzerinde her türlü haktan diğer sözleşmeciler Güçler (Yunanistan hariç) lehine faragat eder.

İlk emisyon Türk banknotlarıyla (evrak – ı nakdiye) ilgili 20 Temmuz 1331 (3 Temmuz 1915) tarihli sözleşme ve bu banknotların arkasına kayıtlı metinler yoluyla Osmanlı Kamu Borcu Yönetim Konseyinin hesabına yazılan ödeme yükümlülüklerinin hepsi iptal edilmiştir.

Türkiye, Osmanlı Hükümeti tarafından İngiltere’de ısmarlanan ve Brintanya Hükümetinin 1914 yılında el koyduğu savaş gemileri için ödenmiş miktarların geri verilmesini Brintaya Hükümetinden ve vatandaşlarından talep etmemeyi aynı şekilde kabul eder ; bu konuyla ilgili bütün taleplerinden vazgeçer.

Madde 59

Yunanistan, savaş yasalarına aykırı olarak Yunan ordusunun veya yönetiminin Anadolu’da yol açtığı hasarı onarma vecibesini tanır.

Öte yandan, Türkiye, savaşın uzamasından ve sonuçlarından dolayı Yunanistan’ın içine düştüğü mali durumu göz önüne alarak Yunan hükümetinden onarım talebinin her türlüşünden kesin olarak vazgeçer.

Madde 60

İster Balkan savaşları sonucunda, ister işbu Antlaşma uyarınca olsun, Osmanlı imparatorluğundan lehlerine toprak ayrılmış olan Devletler, Osmanlı imparatorluğunun o toprakta bulunan mal ve emlâkın hepsinin hiçbir ödeme yapmadan sahibi olacaklardır.

Şu anda anlaşılmıştır ki, 26 Ağustos 1324 (8 Eylül 1908), 20 Nisan 1325 (2 Mayıs 1909) tarihli İradelerle Hazina – i Hassa’dan Devlete aktarılması buyurulan mallar ile emlâk ve 30 ekim 1918 tarihinde bir kamu hizmeti yararına Hazine – i Hassa tarafından yönetilmekte olan mal ile emlâk, bir önceki fıkrada kastedilen mallar ile emlâk arasında yer almaktadır; anılan Devletler bu mallar ile emlâk bakımından Osmanlı imparatorluğunun yerine geçmiştir. Ancak, bu mallar üzerinde kurulmuş vakıflar muhafaza edilecektir.

Eskiden Osmanlı İmparatorluğunun olup Yunanistan’a aktarılan topraklar üzerinde, Hazine – i Hassa’dan Devlete geçirilen mallar ile emlâka ilişkin olarak Yunan Hükümetiyle Türk Hükümeti arasında çıkan anlaşmazlık, yapılacak bir mutabakat yoluyla, 1 / 14 Kasım 1913 tarihli Atina Antlaşmasına ekli 2 nolu özel Protokola uygun olarak Lahey’de bir tahkim mahkemesine götürülecektir.

İşbu Maddenin hükümleri, Hazine - i Hassa adına kaydedilmiş veya onun tarafından yönetilmekte olup işbu maddenin 2nci ve 3ncü fıkralarında kastedilmeyen malların ve emlâkın hukuki niteliğini değiştirmeyecektir.

Madde 61

Türk sivil veya askeri emeklilik ve dul, yetim ödemelerinden yararlanmakta iken işbu Antlaşma gereğince Türkiye’den başka bir Devletin vatandaşı olanlar, bu ödemeler nedeniyle Türk hükümetine karşı herhangi bir başvuru yapamayacaklardır.

Madde 62

Türkiye, 28 Haziran 1919 tarihinde Versailles’da Almanya ile sonuçlandırılan Barış Antlaşmasının 261nci maddesine ve Avusturya ile 10 Eylül 1919 tarihli, Bulgaristan ile 27 Kasım 1919 tarihli ve Macaristan ile 4 Haziran 1920 tarihli Barış antlaşmalarının eş maddelerine uygun olarak, Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristan’ın Türkiye’den alacaklarının hepsinin transferini kabul eder.

Diğer sözleşmecî Güçler, Türkiye’yi bu yüzden üstünde kalmış borçlardan aklamayı kabul ederler.

Türkiye’nin Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristan’dan alacakları da anılan sözleşmecî Güçlere aktarılacaktır.

Madde 63

Türk Hükümeti, diğer sözleşmecî Güçlerle anlaşarak, Alman Hükümetini, savaştan sonra Almanya’dan Türkiye’ye ihraç edilecek malların bedeli olarak Türk hükümetinin çıkardığı kağıtları belirli bir döviz kuruna göre kabul etmek için Alman Hükümetinin sözleşmeyle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden aklar.

BÖLÜM III.

EKONOMİK HÜKÜMLER

Madde 64

İşbu bölümde, “müttefik Güçler” terimi, Türkiye hariç diğer Sözleşmecî Güçleri ifade eder: “müttefik vatandaşları” terimi, Türkiye hariç diğer sözleşmecî güçlerin veya anılan Güçlerden birinin himayesi altındaki bir Devletin veya toprağın uyuğunda olan gerçek kişileri, şirketleri, dernekleri ve kuruluşları kapsar.

Bu bölümün “müttefik vatandaşları” ile ilgili hükümlerinden, müttefik Güçlerin milliyetine sahip olmamakla birlikte, bu Güçlerin himayesini görmüş, Osmanlı yetkililerince müttefik vatandaşlarıyla aynı muameleye tâbi tutulmuş ve bu nedenle zarar görmüş kişiler de yararlanacaktır.

BÖLÜMCE I.

MALLAR, HAKLAR VE ÇIKARLAR

Madde 65

İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihinde Türk kalan topraklarda, 29 Ekim 1914 tarihinde müttefik vatandaşı olan kişilerin var ve saptanabilecek olan malları, hakları ve çıkarları, hak sahiplerine derhal oldukları gibi iade edilecektir.

Karşılık olarak, 29 Ekim 1914 tarihinde müttefik Güçlerin egemenliği veya himayesi altında olan topraklarda veya Osmanlı imparatorluğundan Balkan savaşları sonucunda ayrılmış ve

bugün anılan Güçlerin egemenliğine verilmiş topraklarda Türk vatandaşlarına ait hâlâ mevcut ve saptanabilir olan mallar, haklar ve çıkarlar, oldukları gibi, hak sahiplerine derhal iade edilecektir. İşbu antlaşma gereğince Osmanlı imparatorluğundan ayrılan topraklardaki Türk vatandaşlarına ait olup müttefik Güçlerin yetkililerince tasfiye veya başka bir olağandışı önlemin konusu olmuş mallar, haklar ve çıkarlar için de aynısı yapılacaktır.

İşbu Antlaşma gereğince Osmanlı imparatorluğundan ayrılan bir toprakta bulunup, Osmanlı hükümetinin olağandışı bir savaş önleminin konusu olduktan sonra halen o toprakta hüküm süren sözleşmecî Devletin elinde bulunan ve saptanabilir nitelikteki her türlü mal, hak ve çıkar, oldukları gibi, meşru sahiplerine iade edilecektir. Anılan toprakta hüküm süren sözleşmecî Devletin tasfiye ettiği taşınmazlar için de aynısı yapılacaktır. Özel kişiler arasında olabilecek her türlü başka talep yetkili yerel mahkemelere sunulacaktır.

Talep edilen malların belirlenmesine veya iadesine ilişkin her türlü anlaşmazlık, işbu Bölümün Vnci bölümcesinde öngörülen Karma Tahkim Mahkemesine sunulacaktır.

Madde 66

65nci maddenin 1 ve 2nci fıkralarının hükümlerinin uygulanması için sözleşmecî Yüksek Taraflar, en hızlı prosedürü kullanarak, malları, hakları ve çıkarları, sahiplerine, onların rızası olmaksızın yüklenmiş masraflar ve hizmet harcamalarından arındırılmış şekilde geri verecektir. İadeyi yapan Gücün Hükümeti, malı, anılan Hükümetten doğrudan veya dolaylı almış ve iadede otürü zarar gören üçüncü taraflara tazminat ödeyecektir. Bu tazminat konusunda çıkabilecek anlaşmazlıkların çözülmesi hukuk mahkemelerinin yetkisinde olacaktır.

Diğer durumların hepsinde, zarar gören üçüncü tarafların zararlarının tanzimi için kim sorumlu görülüyorsa ona karşı harekete geçmek bu üçüncü tarafların işi olacaktır.

Bu amaçla, düşman malları, hakları ve çıkarlarına karşı sözleşmecî Yüksek Tarafların başvurmuş olabilecekleri her türlü tasarrufa veya diğer olağandışı önlemlere derhal son verilecek, eğer henüz bitirilmemiş bir tasfiye söz konusu ise derhal durdurulacaktır. Malların, hakların ve çıkarların, saptanın saptanmaz geri verilmesi yoluyla sahiplerinin talepleri karşılanacaktır.

İşbu Antlaşmanın 65nci maddesince geri verilmesi öngörölmüş mallar, haklar ve çıkarlar, işbu Antlaşmanın imzalandığı tarihte sözleşmecî Yüksak Taraflardan birinin yetkililerince tasfiye edilmiş durumda iseler, bu Yüksek Taraf, tasfiyenin getirisini sahibine ödeme yoluyla söz konusu malları, hakları ve çıkarları geri vermek yükümlölüğünden sıyrılacaktır. Vnci bölümcede öngörölen Karma Tahkim Mahkemesi, tasfiyenin adil bir fiyatlandırma sağlayan koşullarda yapılmadığını mal sahibinin talebi üzerine değerlendirirse, taraflar arasında anlaşma olmadıkça, tasfiye bedelini adil bulacağı düzeye kadar yükseltebilecektir. Eğer mal sahibiyle anlaşmaya varıldığı tarihten veya yukarıda kastedilen Karma Tahkim Mahkemesinin kararından sonra üç aylık süre içinde ödeme yapılmazsa, anılan mallar, haklar ve çıkarlar geri verilecektir.

Madde 67

Yunanistan, Romanya, Sırp – Hırvat – Sloven devleti bir yanda, ve Türkiye, öbür yanda, kendi orduları ve yönetimleri tarafından Türkiye toprağında veya Yunanistan, Romanya ve Sırp – Kroat – Sloven Devletinin topraklarında yerinden alınmış, el konulmuş veya hacedilmiş olup da halen o toprakta bulunan her türlü taşınır nesnenin aranmasını ve geri verilmesini, gerek ilgili belgeleri vererek, gerekse uygun idari önlemler alarak karşılıklı olarak kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

Yunanistan'ın, Romanya'nın veya Sırp – Hırvat – Sloven Devleti'nin toprağında Alman orduları ve yönetimleri tarafından alınıp veya el konulup Türkiye'ye veya vatandaşlarına verilen yukarıda kastedilen nesnelere Türkiye'nin toprağında Yunan, Romen veya Sırp ordularınca alınmış veya el konulmuş ve Yunanistan'a, Romanya'ya veya Sırp – Hırvat – Sloven Devletine veya bu Devletlerin vatandaşlarına verilmiş olan nesnelere için de arama ve iade yapılacaktır.

Bu aramalar ve iadelerle ilgili başvurular işbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihinden başlayarak altı aylık süre içinde yapılacaktır.

Madde 68

Türkiye'nin Yunan ordusu tarafından işgal edilmiş bölgelerinde Yunan yetkilileri ve yönetimleriyle Türk vatandaşları arasında yapılmış sözleşmelerden doğan borçlar, anılan sözleşmelerde öngörülen koşullarda Yunan Hükümeti tarafından ödenecektir.

Madde 69

Müttefik vatandaşlarından veya onların mallarından, 1 Ağustos 1914 tarihinde yararlandıkları statü nedeniyle yükümlü olmadıkları hiçbir vergi, harç veya ek vergi, 1922 – 1923'den önceki mali yıllar adına alınmayacaktır.

Eğer 1922 -1923 mali yılından önceki yıllar adına 15 Mayıs 1923'den sonra alınmış meblağlar varsa, bunlar işbu antlaşma yürürlüğe konulur konulmaz hak sahiplerine geri ödenecektir.

15 Mayıs 1923'ten önce toplanmış meblağlar için hiçbir başvuru yapılamayacaktır.

Madde 70

65, 66 ve 69ncü maddelere dayanan talepler, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren altı aylık süre içinde yetkililer nezdinde ve anlaşma olmaması halinde Karma Tahkim Mahkemesi nezdinde oniki aylık süre içinde yapılmalıdır.

Madde 71

Britanya imparatorluğu, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp – Hırvat – Sloven Devleti, veya bunların vatandaşları, kendi malları, hakları ve çıkarları hakkında 29 Ekim 1914'den önce Osmanlı Hükümeti nezdinde talep yapmış veya bir işlem başlatmışsa, işbu Bölümün hükümleri anılan taleplere veya işlemlere kesinlikle hanel getirmeyecektir. Britanya, Fransız, İtalyan, Romen ve Sırp – Hırvat – Sloven Hükümetleri nezdinde Osmanlı Hükümeti ve vatandaşlarınca yapılmış talep veya başlatılmış işlemler bakımından da aynısı olacaktır. Bu

talepler veya işlemler, Türk Hükümeti ve işbu maddede anılan hükümetler nezdinde, aynı koşullarda ve kapitülasyonların ortadan kaldırıldığı göz önünde tutularak takip edilebilecektir.

Madde 72

İşbu Antlaşma gereğince Türk kalan topraklarda, Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'a veya onların vatandaşlarına ait olup işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce müttefik Hükümetlerin aldıkları veya işgal ettikleri mallar, haklar ve çıkarlar, bu hükümetlerle Alman, Avusturya, Macar ve Bulgar Hükümetleri veya ilgili vatandaşları arasında yapılacak düzenlemeler sonuçlanıncaya kadar anılan müttefik Hükümetlerin elinde kalacaktır. Eğer bu mallar, haklar ve çıkarlar tasfiye edilmişse, bu tasfiyeler teyit edilmiştir.

Türkiye'den işbu Antlaşma gereğince ayrılan topraklarda hüküm süren Hükümetler, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihten başlayarak bir yıllık süre içinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'a veya onların vatandaşlarına ait malları, hakları ve çıkarları tasfiye edebileceklerdir.

Eğer tasfiye edilen mallar Alman, Avusturya, Macar veya Bulgar Devletinin mülkiyeti ise, daha önce yapılmış olsunlar veya olmasınlar bu tasfiyelerin getirisi ilgili Devletle sonuçlandırılmış Barış antlaşmasınca kurulan Onarım Komisyonu'na aktarılacaktır. Eğer tasfiye edilen mallar özel mülkiyet ise tasfiye getirisi doğrudan mülkiyet sahibine aktarılacaktır.

İşbu maddenin hükümleri Osmanlı anonim şirketlerine uygulanmaz.

Türk Hükümeti bu maddede kastedilen önlemlerden hiç bir şekilde sorumlu olmayacaktır.

BÖLÜMCE II.

SÖZLEŞMELER VE SÜRE AŞIMLARI

Madde 73

82nci maddede tanımlandığı üzere sonradan düşman olmuş sayılan taraflar arasında anılan maddede kayıtlı tarihten önce sonuçlandırılmış ve aşağıda gösterilen kategorilere ait sözleşmeler, içerdikleri hükümlerle işbu Antlaşmanın hükümlerin saklı kalması kaydıyla, yürürlükte olmayı sürdürecektir:

- a) satışı henüz yasal olarak gerçekleşmemiş olsa bile bir taşınmaz satışı konulu sözleşmeler, eğer, fiiliyatta, tarafların 82nci madde terimlerine göre düşman oldukları tarihten önce teslimat yapılmışsa ;
- b) özel kişiler arasında yapılmış kiralamalar, kira sözleşmeleri ve kira vadeleri;
- c) madenlerin, ormanların ve tarım bölgelerinin işletilmesine ilişkin olarak özel kişiler arasında yapılmış sözleşmeler;
- d) ipotek, rehin ve teminat sözleşmeleri;
- e) şirket kurma sözleşmeleri, kapsamına girdikleri yasaya göre ortaklardan ayrı bir kişiliği olmayan kolektif isimli şirketlere (*partnership*) bu hüküm uygulanmaz;
- f) konusu ne olursa olsun, özel kişiler veya şirketlerle Devlet, vilayetler, belediyeler veya benzer idari tüzel kişiler arasında yapılmış sözleşmeler;
- g) aile durumuyla ilgili sözleşmeler;
- h) her türlü bağış ve teberru sözleşmeleri.

İşbu Madde sözleşmelere, sonuçlandırıldıkları anda taşıdıkları değerden başka bir değer kazandırmak için ileri sürülemez.

İşbu Madde imtiyaz sözleşmelerine uygulanmaz.

Madde 74

Sigorta sözleşmelerine işbu Bölümcenin ekinde yer alan hükümlere uygulanır.

Madde 75

Daha sonra düşman olmuş kişiler arasında yapılmış olup 73ncü ve 74ncü Maddelerde anılanların dışında kalan ve ayrıca imtiyaz sözleşmelerinin dışında kalan sözleşmeler, tarafların düşman oldukları tarihte feshedilmiş sayılacaktır.

Bununla birlikte, işbu antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihten başlayarak üç aylık bir sürenin bitimine kadar, sözleşmeye taraflardan herhangi biri, diğer tarafa, sözleşmenin sonuçlandırıldığı andaki koşullar ile sözleşmenin devam etmesinin talep edildiği andaki koşullar arasında bir fark varsa, o fark için tazminat ödemek kaydıyla, sözleşmenin uygulanmasını talep edebilecektir. Taraflar arasında anlaşma olmazsa, bu tazminatı Karma Tahkim Mahkemesi belirleyecektir.

Madde 76

İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce Sözleşmeci Güçlerin, 73üncüden 75inciye kadarki maddelerde anılan sözleşmelere taraf olan vatandaşları arasında gerçekleştirilmiş her türlü anlaşmanın , özellikle bu sözleşmelerin sona erdirilmesi, sürdürülmesi, uygulanmalarının yolları veya ödeme parasının cinsi veya döviz kuruyla ilgili anlaşmalar dahil olmak üzere sözleşmelerde değişikliklik yapılmasına ilişkin anlaşmaların hepsinin geçerli olduğu teyit edilir.

Madde 77

30 Ekim 1918'den sonra müttefik vatandaşlar ile Türk vatandaşları arasında yapılan sözleşmeler yürürlükte ve kamu hukuku kapsamında kalacaktır.

İstanbul Hükümetiyle 30 Ekim 1918'den sonra 16 Mart 1920'ye kadar yapılmış usulünce yapılmış sözleşmeler de yürürlükte ve kamu hukuku kapsamında kalacaktır.

16 mart 1920'den sonra İstanbul Hükümetiyle yapılmış olan ve anılan hükümetin etken kontrolü altında kalmış toprakları ilgilendiren sözleşmelerle düzenlemelerin hepsi, ilgililerin işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulduğu tarihten başlayarak üç aylık bir süre içinde yapacakları talep üzerine Türkiye Büyük Millet meclisi'nin onayına sunulacaktır. Bu sözleşmeler gereğince yapılmış ödemeler, ödeme yapan tarafın alacak hanesine usulünce kaydedilecektir.

Onay verilmemesi halinde, ilgili tarafın, eğer olmuşsa, fiilen maruz kaldığı zarara karşılık olan ve dostça anlaşmaya varılamazsa Karma Tahkim Mahkemesinin saptayacağı bir tazminat almaya hakkı olacaktır.

İşbu Maddenin hükümleri, ne imtiyaz sözleşmelerine ne de imtiyaz devretmelerine uygulanabilir.

Madde 78

Sonradan düşman olmuş taraflar arasında önceden mevcut veya aşağıda öngörülen altı aylık sürenin bitiminden önce çıkabilecek, imtiyaz sözleşmeleri dışındaki sözleşmelerle ilgili uyuşmazlıklar, Karma Tahkim mahkemesince çözüme kavuşturulacaktır. Tarafsız Güçlerin yasaları uyarınca bu Güçlerin ulusal mahkemelerinin yetki alanına giren uyuşmazlıklar bunun istisnasını oluşturacaktır. Bu istisna durumunda, uyuşmazlıklar, Karma Tahkim Mahkemesi dışlanarak, anılan ulusal mahkemelerce çözüme kavuşturulacaktır. İşbu madde uyarınca Karma Tahkim Mahkemesinin yetki alanına giren uyuşmazlıklara ilişkin şikayetler, anılan mahkemeye kurulma tarihinden başlayarak altı aylık bir süre içinde sunulmalıdır.

Eğer bu süre geçirilirse, Karma Tahkim Mahkemesine sunulmamış uyuşmazlıklar, kamu hukukuna göre yetkili mahkemelerce çözüme kavuşturulacaktır.

İşbu maddenin hükümleri, sözleşmenin taraflarının hepsinin savaş sırasında aynı ülkede ikamet etmiş ve hem kendi şahısları hem de malları bakımından özgürce tasarrufta bulunmuş olmaları durumunda uygulanmayacaktır; tarafların düşman oldukları tarihten önce yetkili bir mahkemenin hakkında etken bir karar vermiş olduğu bir uyuşmazlık söz konusuysa da uygulanmayacaktır.

Madde 79

Sözleşmeci Yüksek Tarafların toprağında, düşmanlar arasındaki ilişkilerde zaman aşımı ve dava açma ve takip etme prosedürüyle ilgili her türlü süre, savaştan önce veya sonra başlamış olmalarına bakılmaksızın, 29 Ekim 1914'den işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra üç ayın bitimine kadar askıya alınmış sayılacaktır.

Bu hüküm, özellikle, faiz ve temettü kuponlarını sunma sürelerine ve kurada çıkan veya başka herhangi bir nedenle ödenebilir nitelikteki değerlerin ödenmeleri için sunulma sürelerine uygulanır.

Romanya bakımından, yukarıda belirtilen süreler 27 Ağustos 1916'dan itibaren askıya alınmış sayılacaktır.

Madde 80

Düşmanlar arasındaki ilişkilerde, savaştan önce çıkarılmış hiçbir ticari senet, sırf istenilen süreler içinde kabul edilmek veya ödenmek üzere sunulmadı diye veya savaş sırasında keşidecilere veya ciroculara kabul etmeme veya ödememe uyarısı yapılmamış olması nedeniyle veya protesto çekilmediği veya herhangi bir formalite yerine getirilmediği için geçersizleşmiş sayılmayacaktır.

Bir ticari senedin kabul edilme veya ödemeye sunulmuş olması gereken dönem, veya kabul etmeme veya ödememe uyarısının keşidecilere veya ciroculara yapılması gereken dönem, veya ödenmediği için protesto çekilmesi gereken dönem savaş sırasında sona ermişse ve senedi sunması veya protesto çekmesi veya kabul etmeme veya ödememe uyarısı yapması

gereken taraf bunu savaş sırasında yapmamışsa, ona, senedi sunması veya kabul etmeme veya ödememe uyarısı yapması veya protesto çekmesi için işbu Antlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra üç ay verilecektir.

Madde 81

Savaştan önce meydana gelmiş ve ödenmesi gereken borçlara güvence oluşturan rehinleri veya ipotek sağlamak amacıyla savaş sırasında yapılmış satışlar, borçluyu uyarmak için gerekli formalitelerin hepsi yerine getirilememiş olsa bile, borçlunun borç vereni hesaplarından dolayı Karma Tahkim Mahkemesine götürme hakkının ve kazanırsa her türlü zarar ve faizden borç verenin yükümlü olması kaydıyla geçerli sayılacaktır.

Mahkemenin görevi, taraflar arasındaki hesapları arındırmak, rehin veya ipotek olarak verilen malın hangi koşullarda satıldığını doğrulamak ve borç veren kötü niyetle davranmış veya satışa başvurmamak veya satışın adil bir fiyattan yapılmasını sağlayacak koşulları yaratmak için yapabileceği işlerin hepsini yapmamış ise borçlunun satıştan uğradığı zararı borç verene yüklemek olacaktır.

İşbu hüküm ancak düşmanlar arasında uygulanacak ve 1 Mayıs 1913'ten sonra yapılmış yukarıda kastedilen işlemleri kapsamayacaktır.

Madde 82

İşbu bölümün anlamı bakımından, bir sözleşmeye taraf kişiler, aralarında ticaret yapılmasının fiiliyatta imkânsız hale geldiği, yasaklandığı veya taraflardan birinin tâbi olduğu yasalar, kararname veya yönetmelikler uyarınca yasadışı nitelik kazandığı tarihten itibaren düşman sayılacaklardır.

73ncüden 75nciye kadar olan ve ayrıca 79ncü ve 80nci maddelere derogasyon olarak, sözleşmeciler Yüksek Taraflardan birinin toprağında düşman kişiler (şirketler dahil olmak üzere) veya temsilcileri arasında sonuçlandırılmış sözleşmeler, eğer bu toprak sözleşmeyi yapanlardan biri için savaş sırasında kendi şahsından ve mallarından özgürce yararlanarak kaldığı düşman ülke ise, kamu hukukuna sunulacaktır.

Madde 83

İşbu bölümün hükümleri Japonya ile Türkiye arasında uygulanmayacaktır ve işbu bölümün ilgilendiği konular iki ülkenin her birinde yerel mevzuata göre ele alınacaktır.

EK

I HAYAT SİGORTASI

1.

Bir sigortacı ile daha sonra düşman olan bir kişi arasında yapılmış olan hayat sigortası sözleşmeleri, çatışmalar başladı veya kişi düşman konumuna geçti diye feshedilmiş sayılmayacaktır.

Bir önceki fıkra uyarınca feshedilmiş sayılmayan bir sözleşmenin hükümlerince savaş sırasında ödenme vakti gelmiş sigortalı her meblağ, savaştan sonra alınabilecektir. Bu meblağa, ödeme vaktinin geldiği tarihten ödendiği tarihe kadar yıllık yüzde 5 faiz ilave edilecektir.

Primlerin ödenmemesi nedeniyle sözleşme savaş sırasında kadük olmuşsa veya sözleşmenin hükümlerinin yerine getirilmemesi yüzünden uygulanamaz hale gelmişse, sigortalı veya temsilcileri veya hak sahipleri, işbu Antlaşmanın yürürlüğe girdiği günden başlayarak oniki ay süresince, kadük olduğu veya feshedildiği tarihteki değeri üzerinden, yılda yüzde 5 faizi de katarak, poliçenin teslim değerini sigortacıdan talep edebilir.

Türk vatandaşlarının, eğer hayattaysalar, 29 Ekim 1914'ten önce yaptıkları hayat sigortası sözleşmeleri, primler anılan sözleşmelerin hükümleri uyarınca ödenmediği için işbu Antlaşmadan önce iptal edilmiş veya indirgenmiş ise, işbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç aylık bir süre boyunca, sigorta edilen meblağın tamamı için poliçelerinin yeniden düzenlenmesi hakları olacaktır. Bu amaçla, Şirketin tatmin edici bulacağı şekilde Şirket hekiminin tıbbî muayenesinden geçtikte sonra, gecikmiş faizleri yüzde 5 faiz ilave ederek ödeyeceklerdir.

2.

Anlaşma olmuştur ki, müttefik bir Gücün halen uyruğunda olan şirketler ile Türk vatandaşları arasında Türk Lirası dışında bir para birimi üzerinden 29 Ekim 1919'dan önce sonuçlandırılmış ve primleri 18 Kasım 1915'den önce ve sonra veya hattâ sadece bu tarihten önce ödenmiş hayat sigortası sözleşmeleri konusu şöyle çözümlenecektir:

1. 18 Kasım 1915 öncesi dönem için sigortalının hakları, sözleşmede öngörülen para birimi, o paranın ait olduğu ülkedeki kur hesabıyla esas alınıp, poliçenin genel koşullarına göre saptanarak (örneğin, Frank, altın Frank veya nakit Frank ile öngörülen her meblağ Fransız Frankı olarak ödenecektir);
2. 18 Kasım 1915 sonrası için Türk kağıt parasıyla ödeme yaparak (Türk Lirası savaş öncesi değerinde sayılacaktır).

Sözleşmeleri Türk Lirasından başka bir para birimi üzerinden sonuçlandırılmış Türk vatandaşları, primlerini sözleşmede öngörülen para birimine göre 18 Kasım 1915'den beri ödemeye devam etmiş olduklarını kanıtlarlarsa, anılan sözleşmelerin ödemeleri, 18 Kasım 1915 sonrası dönemi için bile, bu para birimine göre, ait olduğu ülkedeki kur üzerinden yapılacaktır.

Halen bir müttefik Gücün uyruğunda olan şirketlerle 29 Ekim 1919'dan önce sonuçlandırdıkları sözleşmeleri, prim ödemeleri yapıldığı için hâlâ yürürlükte olan Türk vatandaşları, işbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç aylık bir süre içinde, poliçelerini, sözleşmede öngörülen para biriminin ait olduğu ülkedeki kuru üzerinden anaparanın tümünü kapsayan şekilde yeniden düzenlemek hakkına sahip olacaklardır. Bu amaçla, 18 Kasım 1915'den beri vadesi gelmiş primleri anılan para biriminden ödeyeceklerdir. Öte yandan, anılan tarihten beri Kağıt Türk Lirası (evrak – 1 nakdiye) olarak nakit ödedikleri primler aynı para cinsinden iade edilecektir.

3.

Türk lirası üzerinden yapılmış sigorta sözleşmelerinin ödemeleri, bu Türk Lirası (evrak – 1 nakdiye) olarak yapılacaktır.

4.

2nci ve 3ncü paragrafların hükümleri, poliçelerine değer biçme ve primlerini ödeme şeklini sigorta şirketiyle açık bir sözleşme yoluyla zaten düzene sokmuş sigortalılara ve işbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihinde poliçeleri kesin olarak ödenmiş sigortalılara uygulanmayacaktır.

5.

Önceki paragrafların uygulanması bakımından, iki tarafın karşılıklı taahhütlerin hesaplanmasında insan ömrünün olasılıklarının faiz oranıyla mezc edilerek temel alındığı sigorta sözleşmelerine hayat sigortası denir.

II. DENİZ SİGORTALARI

6.

Riskin geçerliliğinin taraflar düşman olmadan önce başlamış olması durumunda, sigortacının başvurduğu Güç veya bu Gücün müttefikleri tarafından gerçekleştirilmiş savaş fiilleri sonucunda oluşan zararların karşılanmasının söz konusu olmaması koşuluyla ve içerdikleri hükümlerin saklı kalması kaydıyla, deniz sigorta sözleşmeleri feshedilmiş sayılmamaktadır.

III YANGIN SİGORTASI VE DİĞER SİGORTALAR

Yangın sigortası sözleşmeleri ve diğer her türlü sigorta sözleşmeleri, bir önceki paragrafta ifade edilen çekincenin geçerli olması kaydıyla, feshedilmiş sayılmamaktadır.

BÖLÜMCE III.

BORÇLAR

Madde 84

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, savaştan önce yapılmış sözleşmeler uyarınca, gene savaştan önce veya savaş sırasında vadesi gelmişken, savaş nedeniyle ödenememiş olan ödenmesi gerekli borçların sözleşmelerde öngörülen koşullarda ve üzerinde anlaşılması para birimiyle, ait olduğu ülkedeki kuru üzerinden ödenmesi ve ödenmesi gerekeceği konusunda anlaşmışlardır.

İşbu Bölümün II. Bölümcesinin ekinin hükümlerine hanel vermeden anlaşmaya varılmıştır ki, savaş öncesi bir sözleşmeye göre yapılması gereken ödemeler, savaş sırasından tamamen veya kısmen, sözleşmede öngörülmüş olandan başka bir para cinsinden tahsil edilen meblağları karşılıyorsa, o tür ödemeler, hakikatte tahsil edilmiş meblağları tahsil edildikleri para cinsinden vermek suretiyle yapılabilir. Bu hüküm, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce ilgili taraflar arasında dostça saptanmış, ancak Antlaşmanın aksine nitelikteki hükümlere hanel getiremeyecektir.

Madde 85

Osmanlı Kamu Borcu, anlayış birliğine vararak, işbu bölümcenin ve işbu Bölümün (ekonomik hükümler) diğer bölümcelerinin dışında bırakılmıştır.

BÖLÜMCE IV

SINAI, EDEBİ VEYA SANATSAL MÜLKİYET

Madde 86

İşbu Antlaşmanın hükümlerinin saklı kalması kaydıyla, 1 Ağustos 1914 tarihinde sözleşmeci ülkelerden her birinin mevzuatına göre mevcut oldukları hallerde, sinai, edebi ve sanatsal mülkiyet hakları, işbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren, savaş hali başladığı anda onlardan yararlanmakta veya yararlanma hakkı olanlar lehine, Sözleşmeci Yüksek Tarafların topraklarında yeniden tesis veya iade edilecektir. Aynı şekilde, eğer savaş olmasaydı, sinai mülkiyetin korunması veya edebi veya sanatsal bir eserin yayınlanması için savaşın cereyan etmiş olduğu zaman aralığında yapılmış yasal bir talep sonucunda elde edilmiş olabilecek haklar, sahipleri olan kişiler lehine işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren tanınacak ve yeniden tesis edilecektir.

Yukarıdaki hüküm gereğince iade edilmesi gereken haklara hanel getirmeksizin, savaş sırasında bir müttefik Gücün bir yasama, yürütme veya idari yetkilisince sinai, edebi veya sanatsal mülkiyet alanında Osmanlı vatandaşlarının hakları bakımından alınmış özel önlemler uyarınca gerçekleştirilen fiillerin hepsi (lisans verilmesi dahil), geçerli ve tam olarak yürürlükte kalacaktır. Bu hüküm, Türk yetkililerinin herhangi bir müttefik Gücün vatandaşlarının hakları bakımından aldıkları eş önlemlere *mutatis mutandis* uygulanacaktır.

Madde 87

1 Ağustos 1914 tarihinde zaten elde edilmiş olan veya eğer savaş olmasaydı anılan tarihten buyana savaştan önce yapılmış veya savaşa denk düşen yıllarda yapılmış olabilecek bir talep veya böyle bir talebe karşı çıkmak için yapılmış olabilecek bir talep sonucunda elde edilmiş olabilecek sinai mülkiyet haklarını korumak veya elde etmek üzere her türlü edimi gerçekleştirmek, her türlü formaliteyi yerine getirmek, her türlü vergiyi ödemek ve genel olarak her bir devletin yasalarında veya yönetmeliklerinde öngörülen yükümlülükleri karşılamak için diğer sözleşmeci Güçlerin her birinin toprağındaki Türk vatandaşlarına ve bu Güçlerin Türkiye'deki vatandaşlarına en az bir yıllık bir süre, ek vergi alınmadan ve herhangi bir ceza uygulamadan tanınacaktır.

Bir edimin gerçekleştirilmemesi, bir formalitenin yerine getirilmemesi veya bir verginin ödenmemesi nedeniyle hak yitimine uğrayan sinai mülkiyet hakları yeniden yürürlüğü konulacaktır, ama, patentler ve dizaynlar bakımından, her Gücün, hak yitimi döneminde patentleri veya dizaynları işletmiş veya kullanmış üçüncü kişilerin haklarını korumak için adil olmak adına gerekli göreceği önlemleri alabilmesi kaydıyla bu yapılacaktır.

1 Ağustos 1914 ile işbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihi arasındaki dönem, bir patentin işletildiği veya bir üretim veya ticaret markasının veya bir dizaynın kullanıldığı zamanın hesaplamasına katılmayacaktır. Ayrıca, 1 Ağustos 1914 tarihinde hâlâ geçerli olan hiç bir

patent, üretim veya ticaret markası veya dizayn, işbu antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihinden itibaren iki yıllık bir süre geçinceye kadar, sırf işletilmeme veya kullanılmama nedeniyle hak yitimine uğratılmayacak veya iptal edilmeyecektir.

Madde 88

Ne Türk vatandaşları ve Türkiye’de ikamet eden veya işlerini yapan kişiler, ne müttefik Güçlerin vatandaşları veya bu Güçlerin topraklarında ikamet eden veya iş yapan kişiler, ne de bu kişilerin haklarını devrettikleri üçüncü kişiler, savaş hali tarihi ile işbu Antlaşmanın yürürlüğe konuluş tarihi arasında diğer tarafın toprağında ortaya çıkmış olup savaş sırasında herhangi bir anda mevcut olan veya 86ncı madde uyarınca yeniden tesis edilecek sınai mülkiyet veya edebi veya sanatsal haklarına hanel getirebileceği değerlendirilen herhangi bir eylemi başlatabilir veya herhangi bir talepte bulunabilir.

Sözleşmeci Yüksek Tarafların Hükümetlerince veya bu Hükümetlerin hesabına veya rızasıyla herhangi bir kişice, sınai, edebi veya sanatsal mülkiyet haklarından yararlanılması ve bu hakların uygulanabileceği satış, satışa çıkarma veya ürünlerin, aygıtların veya nesnelerin kullanılması yukarıda kastedilen durumlar arasında yer alır.

Madde 89

Müttefik Güçlerin vatandaşları veya topraklarında ikamet eden veya iş yapan kişiler ile Osmanlı vatandaşları arasında savaştan önce sonuçlandırılmış sınai mülkiyet haklarını işletme veya edebi veya sanatsal eserleri röprodüksiyon lisansı sözleşmeleri, Türkiye ile müttefik Güç arasında savaş hali başladığı tarihte feshedilmiş sayılacaktır. Ancak, her durumda, bu türden bir sözleşmenin yararlanıcısı, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren altı aylık bir süre içinde, hak sahibinden, koşulları, eğer taraflar arasında anlaşma olmazsa, işbu Bölümün Vnci bölümcesinde öngörülen Karma Tahkim Mahkemesince belirlenecek yeni bir lisans vermesini isteyebilecektir. Mahkeme, gerekirse, hakların savaş sırasında kullanılmasından dolayı ödenmesini uygun bulacağı ücret tutarını saptayacaktır.

Madde 90

İşbu Antlaşma uyarınca Türkiye’den ayrılan toprakların sâkinleri, ayrılma ve ayrılmanın getirdiği milliyet değişimi bir yana, bu geçiş sırasında Osmanlı mevzuatı uyarınca sahibi oldukları sınai mülkiyet ve edebi ve sanatsal mülkiyet haklarının hepsinden Türkiye’de tam ve bütün olarak yararlanmayı sürdürebileceklerdir.

İşbu antlaşma gereğince Türkiye’den ayrılan topraklarda ayrılma anında yürürlükte olan veya 86ncı maddenin uygulanmasıyla yeniden tesis veya eski haline iade edilecek sınai, edebi ve sanatsal mülkiyet hakları, anılan toprağın aktarılacağı Devlet tarafından tanınacak ve Osmanlı mevzuatına göre tanınmış süre boyunca bu toprakta yürürlükte kalacaklardır.

Madde 91

30 ekim 1918 tarihinde beri İstanbul’da veya başka yerde Osmanlı imparatorluğu hükümetince usulüne göre yapılmış, buluş patenti verilmesi veya üretim markalarının kaydı ve patentlerin veya üretim markalarının transferi veya bırakılmasına dair işlemlerin hepsi, ilgililerin işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç aylık bir süre içinde

İlgililerin talep etmeleri üzerine Türk hükümetine sunulacak veya kaydedilecektir. Bu kayıt, ilk kayıt tarihinden başlamak üzere geçerli olacaktır.

BÖLÜMCE V.

KARMA TAHKİM MAHKEMESİ

Madde 92

İşbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak üç aylık bir süre içinde, bir yanda Müttefik Güçlerin her biriyle ve öbür yanda Türkiye arasında birer Karma Tahkim Mahkemesi kurulacaktır.

Bu mahkemelerin her biri üç üyeden oluşacaktır. Birer üye ilgili hükümetlerin her birince atanacaktır. Hükümetlerin, aralarından, ele alınan konuya göre birini mahkeme üyesi olarak seçecekleri birçok kişiyi belirleme yetkisi olacaktır. Mahkeme başkanı ilgili iki Hükümet arasında anlaşmayla atanacaktır.

İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren iki aylık süre içinde bu anlaşma gerçekleşmez ise, anılan Başkan, ilgili Hükümetlerden birinin talebi üzerine, Lahey Uluslararası Daimi Adalet Divanı Başkanınca, savaş sırasında tarafsız kalmış Güçlerin vatandaşı kişiler arasından seçilecektir.

Eğer anılan iki aylık süre içinde ilgili Hükümetlerden biri onu Mahkemede temsil edecek üyeyi atamazsa, bu üyenin atanması, öteki Hükümetin talebi üzerine, Cemiyet- i Akvam Konseyinin işi olacaktır.

Mahkemenin bir üyesinin vefatı veya istifası durumunda veya Mahkemenin bir üyesinin, herhangi bir nedenle, işlevlerini yerine getirmesi olanaksız ise, vefat, istifa veya işini yapamazlık durumunun gereğince saptanması tarihinden başlayarak iki aylık süre içinde, atama için belirlenmiş usule göre, yerine atama yapılacaktır.

Madde 93

Karma Tahkim Mahkemelerinin merkezi İstanbul'da olacaktır. Eğer davaların sayısı ve mahiyeti gerektiriyorsa, ilgili Hükümetlerin her mahkemede bir ya da birçok tamamlayıcı şubeyi uygun görülecek bir yerde kurmak yetkisi olacaktır. Bu şubelerin her biri, 92nci maddenin 2'den 5'ineye kadarki fıkralarında öngörüldüğü gibi atanacak bir Yardımcı Başkan ve iki üyeden oluşacaktır.

Her hükümet, onu Mahkeme önünde temsil edecek bir veya birçok ajan atayacaktır.

Bir Karma Tahkim Mahkemesi veya şubelerinden birinin oluşturulmasından sonra üç yıl içinde bu mahkeme veya şube işlerini bitirmemiş ise ve sözkonusu mahkemenin veya şubenin merkezinin toprağında bulunduğu Güç talep ederse, bu merkez anılan toprağın dışına aktarılacaktır.

Madde 94

92nci ve 93üncü maddeler gereğince kurulan Karma Tahkim Mahkemeleri, işbu Antlaşma gereğince yetki alanlarına giren uyuşmazlıkları yargılayacaklardır.

Üyelerinin çoğunluğunun kararı Mahkemenin kararı olacaktır.

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, Karma Tahkim Mahkemelerinin kararlarını kesin kabul etmek, vatandaşları için zorunlu kılmak ve verilen hükümlerin bildirim belgesi, kendilerine ulaşır ulaşmaz, hiç bir *exequatur* prosedürüne ihtiyaç duymadan, kendi topraklarında kararların uygulanmasını güvence altına almak üzere anlaşmışlardır.

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, ayrıca, kendi mahkemelerinin ve makamlarının yetki alanlarına giren her bakımdan, Karma Tahkim Mahkemelerine her türlü yardımı, özellikle bildirim belgelerinin ulaştırılması ve kanıt toplanması konularında, doğrudan yapmalarını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 95

Karma Tahkim Mahkemelerinin rehberi adalet, hakkaniyet ve iyi niyet olacaktır.

Her mahkeme, kendi önünde kullanılacak dili saptacayacak ve görüşmelerin tam olarak anlaşılmasını sağlamak üzere gerekli çeviri işlemlerini sağlayacaktır; izlenecek prosedürün kurallarını ve sürelerini düzenleyecektir; bu kurallar aşağıdaki ilkelere uygun olmalıdır:

1. Prosedür, bir yanıtı ve karşı yanıtı içerebilecek bir anmalık (memuar) ve karşı anmalık düzenlenmesini içerecektir. Eğer taraflardan biri sözlü gözlemler sunmak veya sundurmak isterse, diğer tarafa da aynı yetkinin tanınması kaydıyla izin verilecektir.
2. Mahkeme, araştırma yapılmasını, belge getirilmesini, uzman incelemesi yapılmasını emretmek, ilgili yerlere gitmek, her türlü bilgiyi istemek, tanıkların hepsini dinlemek ve taraflardan veya temsilcilerinden her türlü yazılı veya sözlü açıklamalar istemek bakımından tam yetkiye sahip olacaktır.
3. İşbu Antlaşmada aksine hüküm olmadıkça, mahkemenin kuruluşundan itibaren altı aylık sürenin bitiminden sonra, anılan Mahkemenin bir kararıyla verilmiş ve mesafe veya mucbir sebep gerekçesiyle istisnai olarak doğrulanabilecek bir özel izin olmadıkça hiç bir talep kabul edilmeyecektir.
4. Bir yıl içinde sekiz haftayı geçmeyecek tatil dönemleri hariç, işlerin hızla görülmesini sağlamak için her hafta gerekli sayıda oturum düzenlemek mahkemenin görevi olacaktır.
5. Görüşmelerin bitip işin mahkemenin değerlendirmesine kaldığı andan sonra en geç iki ay içinde kararlar daima verilebilmelidir.
6. İşin gereğine göre olabilecek sözlü görüşmeler ve her türlü durumda kararların bildirilmesi açık oturumda yapılacaktır.
7. Her Karma Tahkim Mahkemesi, işlerin yürütülmesi için yararlı görürse, merkezinin bulunduğu yerden başka yerde bir veya daha çok oturum düzenleme yetkisiyle donanmış olacaktır.

Madde 96

İlgili Hükümetler anlaşma yoluyla her mahkeme için bir genel sekreter atayacaklardır ve her biri ona bir veya daha çok sekreter bağlayabilecektir. Genel Sekreter ve Sekreterler, Mahkemenin emirleri altında olacaktır. Mahkeme, ilgili Hükümetlerin onayıyla, katkısını gerekli gördüğü kişileri tutabilecektir.

Her mahkemenin sekreteryası İstanbul'da olacaktır; uygun görülen yerlerde ek bürolar kurulması ilgili Hükümetlerin işi olacaktır.

Her mahkeme, ona sunulan arşivleri, kağıtları ve belgeleri Sekreteryasında saklayacaktır. Görevi sona erdiğinde bunları merkezinin bulunduğu yerin Hükümetinin arşivlerine emanet edecektir. Bu arşivler ilgili Hükümetlere daima açık olacaktır.

Madde 97

Her Hükümet, atadığı Karma Tahkim Mahkeme üyesinin, her ajanın ve her sekreterin ücretlerini verecektir.

Başkanın ve Genel Sekreterin ücretleri ilgili Hükümetler arasında anlaşmayla belirlenecektir. Bu ücretler ve Mahkemenin ortak giderleri iki Hükümet tarafından yarı yarıya karşılanacaktır.

Madde 98

İşbu bölümce, Japonya ile Türkiye arasında, işbu Antlaşmaya göre Karma Tahkim Mahkemesinin yetki alanına girebilecek nitelikteki işlere uygulanmayacaktır. Bu tür işler iki Hükümet arasında anlaşma yoluyla ele alınacaktır.

BÖLÜMCE VI.

ANTLAŞMALAR

Madde 99

İşbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasınan başlayarak ve içerdiği hükümlere halel getirmeden, aşağıda sayılan ekonomik veya teknik nitelikli çok taraflı antlaşmalar, sözleşmeler ve anlaşmalar, Türkiye ile bunlara taraf sözleşmeci Güçler arasında yeniden yürürlüğe girecektir:

1. deniz altı kabloların korunmasına ilişkin 14 Mart 1884, 1Aralık 1886 ve 29 Mart 1887 tarihli sözleşmeleri ve 7 Temmuz 1887 Nihai Protokolü;
2. gümrük tarifelerinin yayımlanmasına ve gümrük tarifelerinin yayımlanması için bir uluslararası birlik örgütlenmesine ilişkin 3 Temmuz 1890 tarihli sözleşme;
3. Paris'te uluslararası kamu sağlığı (hijyen) bürosu kurulmasına ilişkin 9 aralık 1907 tarihli düzenleme;
4. Roma'da bir uluslararası bir tarım enstitüsü kurulmasına ilişkin 7 Haziran 1905 tarihli Sözleşme;
5. Escault nehrinden geçiş haklarının satın alınmasına ilişkin 16 Temmuz 1863 tarihli Sözleşme;
6. Süveyş kanalının özgürce kullanımını güvence altına almaya yönelik bir rejimin kurulmasına ilişkin 29 ekim 1888 tarihli sözleşme – işbu Antlaşmanın 19ncu maddesinde öngörülen hükümlerin saklı kalmaları kaydıyla;
7. 30 Kasım 1920 gün Madrid'de imzalanmış sözleşmeler ve düzenlemeler dahil olmak üzere, evrensel posta Birliğinin sözleşmeleri ve düzenlemeleri;
8. 10 – 22 Temmuz 1875'de Saint Petersburg'da imzalanmış olan uluslararası telgraf sözleşmeleri; 11 Temmuz 1908 günü Uluslararası Lizbon Telgraf Konferansınca kararlaştırılmış olan yönetmelik ve tarifeler.

Madde 100

Türkiye, aşağıda sayılan sözleşmelere veya anlaşmalara katılmayı veya onları onaylamayı taahhüt eder:

1. Otomobillerin uluslararası dolaşımına ilişkin 11 Ekim 1909 tarihli Sözleşme;
2. gümrük uygulanan vagonların mühürlenmesine ilişkin 13 Mayıs 1886 tarihli Anlaşma ve 18 Mayıs 1907 tarihli Protokol;
3. deniz çarpışması, yardımı ve kurtarması konusundaki bazı kuralların birleştirilmesine ilişkin 23 Eylül 1910 tarihli Sözleşme;
4. Hastane gemilerinin limanlarda vergi ve harçlardan muaf tutulmasına ilişkin 21 Aralık 1904 tarihli Sözleşme;
5. kadın ticaretinin yasaklanıp önlenmesine ilişkin 18 Mayıs 1904, 4 Mayıs 1910 ve 30 Eylül 1921 tarihli Sözleşmeler;
6. pornografik yayınların ortadan kaldırılmasına ilişkin 4 Mayıs 1910 tarihli Sözleşme;
7. 17 Ocak 1912 Sağlık Sözleşmesi, 54, 88 ve 90ncı maddelerin saklı kalmaları kaydıyla;
8. filokseraya karşı alınacak önlemlere ilişkin 3 Kasım 1908 ve 15 Nisan 1889 tarihli Sözleşmeler;
9. 23 Ocak 1912'de Lahey'de imzalanmış afyon üzerine Sözleşme ve 1914 Ek Protokolü;
10. 5 Temmuz 1912 uluslararası radyotelegraf Sözleşmesi;
11. Saint – Germain – Laye'de 10 Eylül 1919 günü imzalanmış, Afrika'da likör dolaşım düzeni Sözleşmesi;
12. 29 Şubat 1885 tarihli Berlin genel senedinin ve 2 Temmuz 1890 Brüksel Bildirgesinin gözden geçirilmesine ilişkin olarak 10 Eylül 1919 günü Saint – Germain – en - Laye'de imzalanmış Sözleşme;
13. hava trafiğinin düzenlenmesine ilişkin 13 Ekim 1919 Sözleşme – eğer Türkiye'ye, 1 Mayıs 1920 tarihli protokol uygulanarak, coğrafi konumunun gerekli kıldığı derogasyonlar tanınırsa;
14. Kıbrıt üretiminde beyaz fosfor kullanılmasını yasaklamak üzere 26 Eylül 1906'da Bern'de imzalanan Sözleşme.

Türkiye, ayrıca, telegrafi ve radyotelegrafiye ilişkin yeni uluslararası sözleşmelerin hazırlanmasına katılmayı taahhüt eder.

BÖLÜM IV

ULAŞIM ULAŞTIRMA YOLLARI VE SAĞLIK SORUNLARI

BÖLÜMCE I

ULAŞIM YOLLARI

Madde 101

Türkiye, 14 Nisan 1921 günü Barselona Konferansında kabul edilen transit özgürlüğü üzerine Sözleşme ile Statü ve aynı Konferansta, 1 Nisan 1921 günü kabul edilen uluslararası çıkar konusu olan su yolları rejimiyle ilgili Sözleşme ile ek protokola katıldığını beyan eder.

Bunun sonucu olarak, Türkiye, anılan sözleşme ile protokolların hükümlerini işbu Antlaşma yürürlüğe girer girmez uygulamaya koymayı taahhüt eder.

Madde 102

Türkiye, “denize kıyısı olmayan devletlerin bayrak hakkını tanıyan” 20 Nisan 1921 tarihli Barselona Bildirgesine katıldığını beyan eder.

Madde 103

Türkiye, uluslararası rejim uygulanan limanlar hakkındaki Barselona Konferansının 20 Nisan 1921 tarihli Tavsiyelerine katıldığını beyan eder.

Türkiye, bu rejim kapsamını girecek limanları daha sonra açıklayacaktır.

Madde 104

Türkiye, Barselona Konferansının uluslararası demiryollara 20 nisan 1921 tarihinde yaptığı tavsiyelere katıldığını beyan eder. Bu tavsiyeler, işbu antlaşma yürürlüğe konulur konulmaz Türk hükümeti tarafından karşılıklılık kaydıyla uygulanmaya başlayacaktır.

Madde 105

Türkiye, 14 Ekim 1890, 20 Eylül 1893, 16 Temmuz 1895, 16 Haziran 1898 ve 19 Eylül 1906 tarihlerinde Bern’de imzalanmış olan, malların demir yollarıyla taşınmasına ilişkin Sözleşmelere ve Düzenlemelere, işbu Antlaşma yürürlüğe konulur konulmaz katılmayı taahhüt eder.

Madde 106

Yeni sınırların çizilmesi sonucunda, aynı ülkenin iki parçasını bağlayan bir hat başka bir ülkeden geçiyorsa, veya bir ülkeden başlayan bir hattın kolu başka bir ülkede son buluyorsa, iki ülke arasındaki trafiğe ilişkin işletme koşulları, özel hükümlerin saklı kalmaları kaydıyla, ilgili demiryolları yönetimleri arasında, sonuçlandırılacak bir düzenlemeyle belirlenecektir. Bu yönetimlerin düzenleme koşulları üzerinde anlaşamaması durumunda, anılan koşullar tahkim yoluyla belirlenecektir.

Türkiye ile sınırdaşı Devletler arasında yeni sınır garlarının kurulması ve bu garlar arasındaki hatların işletilmesi, aynı koşullar çerçevesinde sonuçlandırılacak düzenlemelerle belirlenecektir.

Madde 107

Doğu Demiryollarının Yunan – Bulgar sınırıyla Kuleliburgaz yakınındaki Yunan – Türk sınırı arasında yer alan üç kısmını kullanarak Türkiye’ye veya Yunanistan’a giden veya Türkiye’den veya Yunanistan’dan gelen yolcular ve mallar, bu transit geçiş nedeniyle hiçbir harç veya vergiye, hiç bir pasaport veya gümrük kontrolü formalitesine maruz bırakılmayacaklardır.

İşbu maddenin hükümlerinin uygulanması, Cemiyet – i Akvam Konseyince seçilecek bir Komiser tarafından sağlanacaktır.

Yunan ve Türk hükümetleri bu Komiser nezdinde birer temsilci atayabileceklerdir. Temsilcinin görevi, yukarıdaki hükümlerin uygulanmasıyla ilgili her türlü sorunu Komiserin dikkatine getirmek olacaktır. Temsilci, görevini yapması için gerekli kolaylıkların hepsinden yararlanabilecektir. Bu temsilciler, ihtiyaç duyacakları alt personelin sayısı ve nitelikleri konusunda Komiser ile anlaşmaya varacaklardır.

Anılan hükümlerin uygulanmasıyla ilgili olarak çözümlenmeyi başaramadığı her türlü sorunu Cemiyet – i Akvam Konseyinin kararına sunmak Komisere düşecektir. Yunan ve Türk hükümetleri, Konseyin çoğunluk oyuyla vereceği kararlara uymayı taahhüt ederler.

Komiserin ücretiyle hizmet giderleri Yunan ve Türk Hükümetlerince eşit olarak üstlenecektir.

İlerde Türkiye'nin Edirne'yi Kuleliburgaz ile İstanbul arasındaki hatta bağlayan bir demir yolu inşa etmesi durumunda, işbu Maddenin hükümleri Kuleliburgaz ile Bosnaköy'e yakın Yunan – Türk sınır noktası arasında transit geçişler bakımından kadük olacaktır.

İlgili iki Güçten her biri, işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren beş yıllık bir süre içinde, Cemiyet – i Akvam Konseyine, işbu Maddenin 2nciden 5nci Fıkrasına kadarki bölümünde kastedilen kontrol işlemlerini sürdürmenin gerekli olup olmadığına karar verilmesi için başvurabilecektir. Bununla birlikte, birinci fıkranın hükümlerinin, doğu demiryollarının Yunan –Bulgar sınırıyla Bosnaköy arasında yer alan iki kısmındaki transit açısından yürürlükte kalmaları hususunda anlaşılmıştır.

Madde 108

İşbu antlaşma gereğince Türkiye'den ayrılmış olan topraklarda bulunan, ister Türk Hükümetine, ister özel şirketlere ait olsun, limanların ve demir yollarının el değiştirmesine ilişkin özel hükümlerin saklı kalmaları kaydıyla; ayrıca, imtiyaz sahipleri ve personelin emeklilik maaşlarının ödenmesi konularında sözleşmecî Güçler arasında yapılmış veya yapılacak anlaşmaların aynı şekilde saklı kalmaları kaydıyla, demir yollarının el değiştirmesi aşağıdaki koşullarda yapılacaktır:

1. Bütün demir yollarının yapıları ve yerleşik düzenleri tümüyle ve mümkün olduğu kadar iyi koşullarda bırakılacaktır;
2. Bir demiryolu ağının kendine ait tekerlekli yol materyeli el değiştirmiş bir toprakta bulunuyorsa, bu materyel, 30 Ekim 1918 tarihindeki son envantere göre tümüyle bırakılacaktır;
3. İşbu Antlaşma uyarınca yönetimi paylaşılacak hatlar bakımından, tekerlekli yol materyeli, değişik kısımlarının verildiği yönetimler arasında dostça düzenleme yoluyla bölüşülecektir. Bu düzenlemede, 30 ekim 1918 tarihindeki son envantere göre bu hatlara kayıtlı materyelin önemini, servis yolları dahil yolların uzunluğunu, trafiğin mahiyetiyle önemini dikkate alınacaktır. Anlaşma olmazsa, uyuşmazlıklar tahkim yoluyla çözümlenecektir. Tahkim kararı, gerekirse, her kısımda bırakılacak lokomotifleri, arabaları ve vagonları belirleyecek, onların teslim koşullarını saptayacak ve el değiştiren materyelin mevcut atölyelerde belirli bir dönem için bakımını sağlamak üzere gerektiği değerlendirilen düzenlemeleri yapacaktır.
4. Malzeme, mobilya ve alet edevat, tekerlekli yol materyeliyle aynı koşullarda bırakılacaktır.

Madde 109

Aksine hükümler olmadıkça, yeni bir sınır çizilmesini takiben, bir Devlette suların rejimi (kanal açmalar, sel, sulama, drenaj veya benzeri konular) başka bir Devletin toprağında yapılan çalışmalara bağlı olduğunda, veya bir Devletin toprağında, savaştan önceki kullanımlara dayanarak, başka bir Devletin toprağında doğan su veya hidrolik enerji kullanıldığında, ilgili Devletler arasında her birinin çıkarlarını ve haklarını koruyacak bir uzlaşma sağlanmalıdır.

Anlaşma olmazsa tahkim yoluyla halledilecektir.

Madde 110

Romanya ve Türkiye, Köstence – İstanbul kablosunu işletme koşullarını hakça belirlemek için uzlaşacaklardır. Uzlaşma olmazsa, sorun tahkim yoluyla çözümlenecektir.

Madde 111

Türkiye, kendi adına ve vatandaşları adına, artık toprağına uzanmayan kabloların tümü veya parçaları üzerindeki her türlü hak, hak oluşturucu belge (müstenidat) veya ayrıcalıktan vazgeçer.

Eğer bir önceki fıkraya göre el değiştirmiş kablolar veya kablo kısımları özel mülkiyet ise, mülk sahiplerine tazminat ödemek mülkiyetin transfer edildiği Hükümetlere düşer. Tazminatın tutarı hakkında anlaşmazlık durumunda, bu tutar tahkim yoluyla saptanacaktır.

Madde 112

Türkiye en azından bir ucunun Türk toprağında kaldığı kabloların mülkiyet haklarını koruyacaktır.

Türk olmayan topraklarda anılan kabloların karaya uzatılma hakları ve işletilme koşulları ilgili devletlerce dostça düzenlenecektir. Anlaşmazlık olursa, tahkim yoluyla çözümlenecektir.

Madde 113

Sözleşmeciler Yüksek Taraflar, Türkiye'deki yabancı postanelerin kaldırılacağını her biri kendi adına kabul ettiklerini beyan ederler.

BÖLÜMCE II.

SAĞLIK SORUNLARI

Madde 114

İstanbul Yüksek Sağlık Konseyi ortadan kaldırılmıştır. Türkiye'nin sahillerinde ve sınırlarında sağlık örgütlenmesi görevini Türk yönetimi üstlenmiştir.

Madde 115

Türk gemisiyle yabancı gemiler arasında ayırım yapılmaksızın, gemilerin hepsine ve Türk vatandaşlarıyla aynı koşullarda Yabancı Güç vatandaşlarına, oranı ve koşulları adil olacak tek ve aynı sağlık tarifesi uygulanacaktır.

Madde 116

Türkiye, eski İstanbul Yüksek Sağlık Konseyinin fonlarından sağlanacak tazminat karşılığında işten çıkarılan sağlık çalışanlarının haklarına ve bu konseyin çalışanlarının, eski çalışanlarının ve hak sahiplerinin haklarına bütünüyle saygı göstermeyi taahhüt eder. Bu haklarla ilgili her türlü sorun, eski İstanbul Sağlık Yüksek Konseyinin ihtiyat fonlarının istikameti, eski sağlık yönetiminin kesin olarak tasfiyesi ve bunlara benzer veya bağlı her türlü sorun, bir *ad hoc* Komisyon tarafından çözümlenecektir. Komisyon, Almanya, Avusturya, Macaristan hariç, eski İstanbul Sağlık Konseyinin katılımcısı olan Devletlerin birer temsilcisiyle oluşacaktır. İster yukarıda kastedilen tasfiye ile ilgili, ister bu tasfiyeden sonra kalan fonların tahsisiyle ilgili olsun, bu Komisyon üyeleri arasında bir sorun hakkında anlaşmazlık çıkması durumunda, Komisyon'da temsil edilen her hangi bir Devlet, son sözü söyleyecek olan Cemiyeti Akvam Konseyine başvurma hakkına sahip olacaktır.

Madde 117

Kudüs ve Hicaz'a Hac ziyaretlerinin ve Hicaz demiryolunun denetimiyle ilgili Güçler ve Türkiye, uluslararası sağlık sözleşmelerinin hükümlerine göre uygun olan önlemleri alacaklardır. Uygulamada tam bir birlik sağlamak için bu Güçler ve Türkiye, bir Hac Sağlık Eşgüdüm Komisyonu kuracaklardır. Türkiye'nin sağlık servisleri, Mısır'ın deniz sağlık ve karantin konseyi bu komisyonda temsil edileceklerdir.

Bu komisyon, toprağında toplantı yapacağı Devletin önceden rızasını alacaktır.

Madde 118

Hac Eşgüdüm Komisyonunun çalışmalarıyla ilgili raporlar Cemiyeti Akvam'ın sağlık Komitesine, uluslararası Kamu sağlığı Bürosuna ve istemesi halinde haclarla ilgilenen ülkelerin Hükümetlerine sunulacaktır. Komisyon, Cemiyet – i akvam, Uluslararası Kamu Sağlığı Bürosu veya ilgili Hükümetlerce yöneltilen her soruya ilişkin görüş verecektir.

BÖLÜM V.

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

SAVAŞ TUTSAKLARI

Madde 119

Sözleşmeciler Yüksek Taraflar, ellerinde kalan savaş tutsaklarıyla tutuklu sivilleri ülkelere hemen geri göndermeyi taahhüt ederler.

Yunanistan ile Türkiye'nin ellerindeki savaş tutsakları ve tutuklu sivillerin değiş tokuşu bu iki Güç arasında 30 Ocak 1923 günü Lozan'da imzalanmış özel Anlaşmanın konusudur.

Madde 120

Disipline aykırı hataları nedeniyle ceza almış veya alması gereken savaş tutsaklarıyla sivil tutuklular, cezalarının veya onlara karşı başlatılmış olan prosedürün sona ermesi hesaba katılmadan ülkelerine geri gönderilecektir.

Disiplin ihlallerinden başka olaylar yüzünden ceza alan veya alabileceklerin tutukluluk hali devam ettirilebilir.

Madde 121

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, kayıpların aranması veya ülkelerine geri dönmek arzusunun beyan etmiş savaş tutsaklarıyla tutuklu sivillerin kimliklerinin belirlenmesi için kendi topraklarında her türlü kolaylığı sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 122

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, savaş tutsaklarına ve tutuklu sivillere ait olan veya olmuş iken el koydukları her türlü nesneyi, parayı, değerli eşyayı, belgelerin ve her türlü kişisel eşyayı sahiplerine işbu Antlaşma yürürlüğe konulur konulmaz geri vermeyi taahhüt ederler.

Madde 123

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, orduları tarafından yakalanan savaş tutsaklarının bakımı için yapılan harcamaların ödenmesinden karşılıklı vazgeçtiklerini beyan ederler.

MEZARLIKLAR

Madde 124

Aşağıdaki 126ncı maddenin konusunu oluşturan özel hükümlere hâle getirilmeden, Sözleşmeci Yüksek Taraflar, yetkileri altındaki topraklarda 29 Ekim 1914'den beri savaş alanında ölmüş veya yaraları, kaza veya hastalık sonucunda ölmüş askerlerin ve gemicilerin ve aynı tarihten beri tutukluysen ölmüş savaş tutsakları ve tutuklu sivillerin buldukları mezarlıklara, kabirlere, ölü kemiklerinin korunduğu yerlere veya onların anısına dikilmiş anıtlara saygı gösterilmesini ve bunların bakımının yapılmasını sağlamayı taahhüt ederler.

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, her birinin kendi toprağında, anılan mezarlıkları, ölü kemiklerinin korunduğu yerleri ve kabirleri belirlemek, kaydetmek ve bakmak ve buldukları yerlerde uygun anıtlar dikmek görevi verebileceği komisyonlara görevlerini yerine getirmeleri için gerekli her kolaylığı sağlama konusunda anlaşacaklardır. Bu komisyonların hiç bir askeri niteliği olmayacaktır.

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, ulusal mevzuatlarının hükümlerinin ve kamu sağlığı gereklerinin saklı kalmaları kaydıyla, yukarıda kastedilen askerlerin ve gemicilerin kalıntılarının ülkelerine geri gönderilme taleplerini karşılamak için birbirine her türlü kolaylığı sağlamak üzere anlaşmışlardır.

Madde 125

Sözleşmeci Yüksek Taraflar karşılıklı olarak şunları sağlamayı taahhüt ederler:

1. tutukluyken vefat eden savaş tutsaklarının ve sivil tutukluların tam listesi, kimliklerinin belirlenmesi için yararlı her türlü bilgi listeye eklenecektir;
2. Kimlikleri belirlenmeden gömülen ölülerin sayısı ve kabirlerinin yerlerine ilişkin her türlü belirti.

Madde 126

Romen toprağında 27 Ağustos 1916'den buyana ölmüş Türk askerleri, gemicileri ve savaş tutsaklarına ait kabirlerin, mezarlıkların, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerin ve onlar için dikilmiş anma anıtlarının bakımı, tutuklu siviller bakımından 124nci ve 125nci maddelerden kaynaklanan her türlü başka yükümlülük, Romen Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında özel bir düzenlemenin konusu olacaklardır.

Madde 127

124ncü ve 125nci Maddelerin genel nitelikteki hükümlerini tamamlamak için Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya hükümetleri, bir yanda, ve Türk ve Yunan Hükümetleri, öbür yanda, 128ciden 136ncıya kadarki maddelerin konusu olan özel hükümlerde anlaşmışlardır.

Madde 128

Türk hükümeti, kendi toprağında, savaş alanında veya yaraları, kaza veya hastalık yüzünden ölmüş askerleriyle gemicilerinin yanısıra tutukluyken vefat eden savaş tutsaklarıyla tutuklu sivillerinin kabirlerinin, mezarlıklarının, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerinin ve anma anıtlarının bulunduğu arazileri Britanya İmparatorluğu, Fransız ve İtalyan Hükümetlerine ayrı ayrı ve daimi olarak tahsis edecektir. 130cu maddede öngörülen Komisyon tarafından, ortak mezarlıklar, ölü kemiklerinin korunduğu yerler ve anma anıtlarını bir araya getirmek için, gerekli görülecek arazileri de aynı şekilde tahsis edecektir.

Türk Hükümeti, ayrıca, bu kabirlere, mezarlıklara, ölü kemiklerinin korunduğu yerlere ve anıtlara özgürce giriş hakkı tanımayı, gerekirse ihtiyaç duyulan yol ve sokakları yapmayı taahhüt eder.

Yunan Hükümeti kendi toprağı adına aynı taahhütlerde bulunur.

Yukarıdaki hükümler, tahsisli araziler üstünde Türk egemenliğine veya Yunan egemenliğine halel getirmez.

Madde 129

Türk hükümeti tarafından tahsis edilecek araziler arasında, Britanya İmparatorluğuna tahsisli olarak Anzac (Arı burnu) olarak bilinen 3nolu haritada işaretli yer de bulunacaktır.

Britanya İmparatorluğunun anılan araziden yararlanması aşağıdaki koşullara bağlı olacaktır:

1. Bu arazi işbu Antlaşma uyarınca saptanan amaçtan başkası için kullanılmayacaktır; dolayısıyla askeri veya ticari veya yukarıda kastedilen tahsis konusuna yabancı hiç bir amaçla kullanılmamalıdır.

2. Türk Hükümeti, bu arazide, mezarlıklar dahil olmak üzere, her zaman teftiş yaptırma hakkına sahip olacaktır.
3. Mezarlıkları koruyacak korucuların sayısı mezarlık başına birden fazla olamayacaktır. Mezarlıkların dışında kalan arazi için özel korucular olmayacaktır.
4. Anılan arazide, mezarlıkların dahilinde veya haricinde, sadece korucular için kesin olarak gerekli meskenler inşa edilebilecektir.
5. Anılan arazinin kıyısında, kişilerin inip binmesini veya malların boşaltılıp yüklenmesini kolaylaştırabilecek hiç bir rıhtım, dalgakıran veya iskelesi inşa edilmeyecektir.
6. Gerekli formalitelerin hepsi ancak Çanakkale Boğazının iç sahilinde yapılabilecektir ve araziye Ege Denizinden erişime ancak anılan formaliteler tamamlandıktan izin verilecektir. Türk hükümeti, mümkün olduğu kadar basit nitelikte olması gereken anılan formalitelerin, işbu Maddenin diğer hükümlerine halel getirmeden, Türkiye'ye gelen diğer yabancılara uygulanan formalitelerden daha külfetli olmamasını ve her türlü gereksiz gecikmeyi önlemeye yönelik koşullarda uygulanmasını kabul eder.
7. Araziyi ziyaret etmeyi arzu eden kişiler silahlı olmamalıdır ve Türk hükümeti bu kesin yasağın uygulanmasını denetleme hakkına sahip olacaktır.
8. Türk hükümeti, 150 kişiyi aşan ziyaretçi gruplarının gelişinden, en azından bir hafta önce bilgilendirilmelidir.

Madde 130

Britanya, Fransız ve İtalyan hükümetlerinin her biri. Türk ve Yunan Hükümetlerinin de birer temsilci atayacakları bir komisyon oluşturacaktır. Bu komisyonun görevi, kabirler, mezarlıklar, ölü kemiklerinin korunduğu yerler ve anıtlarına ilişkin sorunları yerinde çözmek olacaktır. Bu komisyonlar özellikle şunlarla görevli olacaktır:

1. Definlerin yapılmış olduğu veya olabileceği bölgeleri belirlemek ve mevcut kabirleri, mezarlıkları, ölü kemiklerinin korunduğu yerleri ve anıtları saptamak;
2. Gerekirse kabirlerin bir araya getirilmesinin hangi koşullarda yapılacağını saptamak; kabirlerin biraraya getirileceği mezarlıkların, hâlâ yapılması gereken ölü kemiklerinin korunduğu yerlerle anıtların yerlerini Türk toprağında Türk temsilciyle birlikte, Yunan toprağında Yunan temsilciyle birlikte belirlemek; ve bu yerlerin kapladığı yüzeyi vazgeçilmez asgariye indirmek;
3. Vatandaşları için yapılmış veya yapılacak kabirlerin, mezarlıkların, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerin ve anıtların kesin planını kendi hükümetleri adına, Türk ve Yunan Hükümetlerine bildirmek.

Madde 131

Tahsislerden yararlanan Hükümetler, tahsis edilen arazileri yukarıda belirtilenden başka türlü kullanmamayı taahhüt ederler. Eğer bu araziler deniz kıyısında bulunuyorsa, kıyı, tahsisten yararlanan Hükümet tarafından hiç bir askeri, denizle ilgili veya ticari amaçla kullanılmaz. Kullanımdan çıkarılacak ve yeni anıtları dikmek için kullanılmayacak kabir ve mezarlık arazileri Türk Hükümetine ve duruma göre Yunan Hükümetine geri gidecektir.

Madde 132

Britanya, Fransız ve İtalyan Hükümetlerine, 128ncinden 130'uncuya kadarki maddelerde kastedilen arazilerden daimi olarak tam ve bütün şekilde yararlanma olanağının verilmesi için gerekli yasama ve idare önlemleri, Türk Hükümeti ve Yunan Hükümeti tarafından., 130ncu

maddenin 3ncü paragrafında öngörülen bildirim izleyen altı ay içinde alınmalıdır. Eğer kamulaştırmalar gerekliyse, masrafları onlara ait olmak üzere Türk ve Yunan Hükümetleri tarafından ayrı ayrı kendi topraklarında yapılacaktır.

Madde 133

Britanya, Fransız ve İtalyan Hükümetleri, vatandaşlarının kabirlerinin, mezarlıklarının, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerinin ve anıtlarının kurulmasını, düzeninin gözetilmesini ve bakımını uygun görecekları bir işlemler kuruluşa emanet etmekte özgürdürler. Bu kuruluşların askeri niteliği olmayacaktır. Sadece, kabirlerin bir araya getirilmesi için gerekli görülen mezar açma ve naaş transferi işlemlerini ve mezarlık ve ölü kemiklerinin korunduğu yerler kurulması ve tahsisten yararlananan Hükümetlerin ülkelerine geri göndermeyi gerekli gördüğü naaşların mezardan çıkarılması ve transfer edilmesi işlemlerini yapma hakları olacaktır.

Madde 134

Britanya, Fransız ve İtalyan hükümetleri, Türkiye’de bulunan kabirlerinin, mezarlıklarının, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerinin ve anma anıtlarının korunmasını, kendi vatandaşları arasından atayacakları korucularla sağlama hakkına sahip olacaklardır. Bu korucular Türk yetkilileri tarafından resmen tanınacak ve kabirlerin, mezarlıkların, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerin ve anıtların korunması için Türk yetkililerinin yardımını alacaklardır. Korucuların hiç bir askeri niteliği olmayacaktır, ancak kişisel korunmaları için bir revolver veya otomatik tabanca ile donanabilirler.

Madde 135

128nciden 131nci kadarki maddelerde kastedilen arazilere, Türkiye ve Türk yetkililer tarafından, ve duruma göre Yunanistan ve Yunan yetkililer tarafından hiç bir kira, harç veya vergi uygulanmayacaktır. Britanya, Fransız ve İtalyan hükümetlerinin temsilcileri için olduğu gibi kabirleri, mezarlıkları, ölü kemikleri korunan yerleri ve anma anıtlarını ziyaret etmek kişiler için bu arazilere giriş çıkış her zaman özgürce olacaktır. Türk hükümeti ve Yunan hükümeti, anılan arazilere giden yolların bakımını daimi olarak üstlenecektir.

Türk hükümeti ve Yunan hükümeti, Britanya, Fransız ve İtalyan hükümetlerine, anılan mezarlıkların, kabirleri, ölü kemiklerinin korunduğu yerlerin, anıtların bakımı veya korunması için atanan personelin ihtiyaçlarını karşılayacak ve arazinin sulanmasına yetecek miktarda su vermeyi taahhüt eder.

Madde 136

Britanya, Fransız ve İtalyan hükümetleri, Türkiye’den ayrılmış topraklar dahil olmak üzere kendi yetkileri altındaki topraklarda istirahat eden Türk asker ve gemicileri için kabirler, mezarlıklar, ölü kemiklerinin korunduğu yerler ve anma anıtları inşa edilmesi için 128’nci ve 130’ncudan 135’nciye kadarki maddelerin hükümlerinden yararlanma hakkını Türk Hükümetine tanımayı taahhüt ederler.

Madde 137

Sözleşmeci Yüksek Taraflar arasında aksine hükümler hariç, İstanbul'u işgal etmiş Güçlerin yetkileri tarafından veya onlarla anlaşarak, 30 Ekim 1918'den işbu Antlaşmanın yürürlüğe konulmasına kadar verilmiş olan kendi vatandaşlarının, yabancıların veya Türk vatandaşlarının malları, hakları ve çıkarlarına ve bu kişilerin Türkiye'nin yetkilileriyle ilişkilerine dair kararlar veya emirler kazanılmış hak olarak tanınacak ve bu Güçlere veya yetkililerine karşı hiç bir itiraza yol açmayacaklardır.

Yukarıda belirtilen kararlar veya emirler yüzünden uğranılan bir zarar nedeniyle olabilecek her türlü itiraz Karma Tahkim Mahkemesi'ne yapılacaktır.

Madde 138

Yargı alanında, İstanbul'u işgal etmiş Güçlerin yetkilileri, yargıçları ve mahkemeleri tarafından ve 8 Aralık 1921 tarihinde kurulmuş olan geçici Karma Yargı Komisyonu tarafından, 30 ekim 1918'den işbu antlaşmanın yürürlüğe konulmasına kadar Türkiye'de verilmiş kararlar veya emirler, genel af ile ilgili bugünkü tarihli Bildirgenin IV ve Vıncı paragraflarındaki hükümlere hâle getirmeden, kazanılmış hak sayılacaktır.

Bununla birlikte, özel bir kişinin, bir askeri mahkemenin veya polis mahkemesinin sivil konuda bir yargı kararı yüzünden başka bir özel kişi lehine uğradığı zararın giderilmesi için yapabileceği itiraz Karma Tahkim Mahkemesinin incelemesine sunulacaktır. Mahkeme, eğer gerekli görürse, bir tazminat ödenmesini, hattâ eski haline döndürmeyi dayatabilir.

Madde 139

Türkiye'de bulunmakla birlikte yalnızca Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış bir toprağın hükümetini ilgilendiren ve buna karşılık olarak, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış bir toprakta bulunmakla birlikte yalnızca Türkiye'yi ilgilendiren mülki, adli veya mali yönetimler veya vakıfların yönetimiyle ilgili arşivler, kayıtlar, planlar, senetler ve diğer her türlü belge karşılıklı olarak geri verilecektir.

Yukarıda kastedilen arşivleri, kayıtları, planları ve diğer belgeleri elinde tutan Hükümet, kendini eşit şekilde ilgili görürse, talep üzerine ilgili Hükümete fotoğraflarını veya aslı gibi oldukları onaylanmış kopyalarını vermek koşuluyla onları koruyabilir.

Türkiye'den veya ayrılmış topraklardan kaçırılan arşivler, kayıtlar, planlar, senetler ve diğer belgeler, yalnızca alındıkları topraklarla ilgili buldukları ölçüde, karşılıklı olarak orijinal halleriyle geri verilecektir.

Bu işlemlerin yol açacağı masraflar, talebi yapan Hükümetce karşılanacaktır.

Önceki hükümler, 1912 yılından sonra Osmanlı İmparatorluğundan Yunanistan'a aktarılmış yerlerdeki taşınmaz mülkiyeti veya vakıflara ilişkin kayıtlara da aynı koşullarda uygulanır.

Madde 140

Savaş sırasında 30 ekim 1918'den önce Türkiye ve diğer sözleşmeciler Yüksek Tarafların denizde yaptıkları ele geçirmeler iki yönden de itiraz konusu olmayacaktır. İstanbul'u işgal etmiş Güçlerce ateşkesin ihlali nedeniyle, bu tarihten sonra yapılan el koymalar için de aynı uygulanacaktır.

İstanbul'u işgal etmiş Güçlerin Hükümetleri ve vatandaşları tarafından olduğu kadar Türk Hükümeti ve vatandaşları tarafından da, anılan Hükümetlerin 29 ekim 1914'den 1 Ocak 1923'e kadar limanlarında veya işgal ettikleri limanlarda kullanmış oldukları her türlü tekne, hafif tonajlı gemi, yatlar ve mavnalar hakkında hiç bir itiraz yapılamayacağına anlaşılmıştır. Bununla birlikte, bu hüküm genel af ilânıyla ilgili olup bugünün tarihini taşıyan Bildirge'nin VIncı paragrafındaki hükümlere, 29 Ekim 1914'den önceki haklarına dayanarak özel kişilerin başka özel kişilere karşı işlem yapılmasını kabul ettirebilecekleri hak iadesi taleplerine hallettirmeyecektir.

30 Ekim 1918'den sonra Yunan kuvvetlerince ele geçirilen Türk bayraklı gemiler Türkiye'ye geri verilecektir.

Madde 141

İşbu Antlaşmanın 25nci maddesinin ve 28 Haziran 1919 tarihli Versailles Barış Antlaşmasının 155nci, 250nci ve 440nci maddeleriyle birlikte IIIcü Ekinin VIII Bölümünün (onarım) uygulanmasıyla, savaş sırasında, Alman hükümetince veya vatandaşlarınca Osmanlı Hükümetine veya vatandaşlarına, müttefik Hükümetlerin rızası dışında verilmiş olan ve halen bu Hükümetlerin elinde bulunan Alman gemileriyle ilgili olabilecek her türlü taahhüden Türk Hükümeti ve vatandaşlarının sıyrıldıkları beyan olunur.

Gerekirse, Türkiye ile onun safında savaşmış diğer Güçler arasındaki ilişkiler bakımından da bu hüküm uygulanacaktır.

Madde 142

30 Ocak 1923 günü Yunanistan ile Türkiye arasında sonuçlandırılmış olan Yunan ile Türk nüfuslarının değişimine ilişkin özel Sözleşme, bu iki sözleşmeciler Yüksek Taraf arasında işbu Antlaşmada yer alıyormuş gibi aynı geçerliliğe ve değere sahip olacaktır.

Madde 143

İşbu Antlaşma en kısa sürede onaylanacaktır.

Onay belgeleri Paris'te saklanacaktır.

Japon hükümeti, onay verildiğini Fransız Cumhuriyeti hükümetine Paris'teki diplomatik temsilcisi yoluyla bildirmekle yetinmek hakkına sahip olacak ve bu durumda, onay belgesini mümkün olan en kısa sürede iletacaktır.

İmzacı Güçlerin her biri, işbu Antlaşmayı, Lozan Konferansının Nihai Senedinde sayılan ve onun tarafından imzalanıp ayrıca onay gerektiren diğer anlaşmalarla birlikte tek belgeyle onaylayacaktır.

Onay belgelerinin verilmesine ilişkin bir ilk tutanak, Türkiye bir yandan, Brintaya imparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya veya aralarından üçü öbür yandan, onay belgesini verdiklerinde düzenlenecektir.

Bu ilk tutanağın tarihinden itibaren Antlaşma, onu onaylamış sözleşmecî Yüksek Taraflar arasında yürürlüğe girecektir. Daha sonra, diğçer Güçler bakımından, onay belgelerini verme tarihinde yürürlüğe girecektir.

Bununla birlikte, Yunanistan ve Türkiye bakımından, 1nci, 2nci (2nci) ve 5'inciden 11'inciye kadarki maddeler, Yunan ve Türk hükümetleri onay belgelerini verir vermez, yukarıda belirtilen tutanak o tarihte henüz düzenlenmemiş olsa bile yürürlüğe girecektir.

Fransız hükümeti imzacı Güçlerin hepsine, onay belgelerinin verilmesine ilişkin tutanakların birer onaylı kopyasını iletacaktır.

Aşağıda sayılan tam yetkililer, yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak işbu Antlaşmayı imzalamışlardır.

24 Temmuz 1923 günü Lozan'da, Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivelerine konulacak tek bir nüsha olarak düzenlenmiştir. Fransız Cumhuriyet Hükümeti sözleşmecî Güçlerin her birine bu nüshanın onaylı bir kopyasını ulaştıracaktır.

(L.S.) HORACE RUMBOLD
(L.S.) PELLE
(L.S.) GARRONİ
(L.S.) G. C. MONTAGNA
(L.S.) K. OTCHİAİ
(L.S.) E. K. VENİZELOS
(L.S.) D. CACLAMANOS
(L.S.) CONST. DİAMANDY
(L.S.) CONST. CONTZESCO
() -----
(L.S.) BAY İSMET
(L.S.) Dr. RIZA NUR
(L.S.) HASAN

II.

Boğazların Rejimiyle İlgili Sözleşme

BRİTANYA İMPARATROLUĞU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA, BULGARİSTAN, YUNANİSTAN, ROMANYA, RUSYA, SIRP – KROAT – SLOVEN DEVLETİ VE TÜRKİYE

Bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının 23ncü maddesiyle belirlenen ilkeye uygun olarak, Boğazlarda, bütün uluslara Akdeniz ile Karadeniz arasında geçiş ve seyrüsefer özgürlüğü sağlamak kaygısıyla,

Bu özgürlüğün sürdürülmesinin dünyada genel barış ve ticaret için gerekli olduğunu değerlendirerek,

Bu amaca yönelik bir sözleşme yapmaya karar vermişler ve tam yetkililerini şöyle belirlemişlerdir:

MAJESTELERİ, BÜYÜK BRİTANYA VE İRLANDA VE DENİZ ÖTESİ BRİTANYA TOPRAKLARI KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Çok saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C. M. G. ,
Kontantinopolis'te Yüksek Komiser;

FRANSIZ CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI:

Tümgeneral Maurice Pelle, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Doğu Yüksek Komiseri,
ulusal Lejyon donör büyük subayı nişanı sahibi;

MAJESTELERİ İTALYA KRALI:

Saygıdeğer Marki Camille Garroni, Kraliyet senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da Yüksek Komiser, Aziz Maurice ve Lazare nişanlarının ve İtalya Tacının Büyük Haçı sahibi;

Bay Jules Cesar Montagna, Atina'da Olağanüstü Ulak ve Tamyetkili Elçi, Maurice ve Lazare nişanı Komutanı, İtalya Tacı Büyük Subayı ünvanları sahibi;

MAJESTELERİ JAPONYA KRALI:

Bay Kentaro Otchiai, Jusammi, Yükselen Güneş Nişanı Birinci sınıfından, Roma'da olağanüstü ve tam yetkili Büyükelçi;

MAJESTELERİ BULGARLARIN KRALI:

Bay Bogdan Morphoff, eski Demiryolları, posta ve telgraf bakanı;
Bay Dimitri Stancioff, Hukuk Doktoru, Londrada olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi,
Aziz Aleksandr Nişanı Büyük Haçı sahibi;

MAJESTELERİ ELENLERİN KRALI:

Bay Eleftherios K. Veniselos, Bakanlar Kurulu eski başkanı, Kurtarıcı Nişanı Büyük Haçı sahibi;
Bay Demetre Caclamanoş, Londra'da tam yetkili elçi, Kurtarıcı Nişanı Kumandanı ünvanı sahibi;

MAJESTELERİ ROMANYA KRALI:

Bay Constantin I. Diamandy, tam yetkili elçi;
Bay Constantin Contzesco, tam yetkili elçi;

RUSYA:

Bay Nicolas İvanovitch İordanski;

MAJESTELERİ SIRPLARIN VE HIRVATLARIN VE SLOVENLERİN KRALI:

Bay Doktor Miloutine Yovanovitch. Bern'de olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

İsmet Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili;
Doktor Rız Nur Bey, Sağlık işleri ve sosyal yardım bakanı, Sinop milletvekili;
Hasan Bey, eski bakan, Trabzon Milletvekili;

Yukarıda kayıtlı olanlar. tam yetki belgelerinin sunulması ve usulünce tanınmasından sonra aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, bundan sonra genel olarak "Boğazlar" diye anılacak olan Çanakkale Boğazı, Marmara Denizi ve İstanbul boğazında (Orijinal metinde kullanılan isim *Bosfor*'dur. Türkçe resmi çevirisinde *Karadeniz Boğazı* denilmiştir. Ç.N.) denizden ve havadan geçiş ve seyrüsefer özgürlüğü ilkesini tanımakta ve beyan etmekte anlaşmışlardır.

Madde 2

Bundan böyle, ticaret gemilerinin ve hava araçlarıyla savaş gemileri ve hava araçlarının, barış zamanında ve savaş zamanında Boğazlar'dan geçişleri, Ek'te yer alan hükümlere göre düzenlenecektir.

EK

Ticaret gemileriyle hava araçlarının ve savaş gemileriyle hava araçlarının Boğazlardan geçiş kuralları.

1.

Hastane gemileri, yatlar ve balıkçı tekneleri ve gayriaskeri hava araçları dahil olmak üzere ticaret gemileri.

a) *Barış zamanında:*

Hangi bayrak altında ve hangi yükle olursa olsun, hiç bir formalite yapılmadan, kılavuzluk, deniz feneri aydınlatması, römorkaj veya aynı türden olup doğrudan sağlanan hizmetler için alınan harçlar hariç, herhangi bir vergi veya harç alınmadan ve Türk Hükümetinin vermiş olduğu imtiyazlara dayanarak çalışmakta olan servislerin ve işletmelerin kullandıkları haklara halel getirmeksizin ve uluslararası sağlık hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla gece gündüz tam seyrüsefer ve geçiş özgürlüğü.

Bu ücretlerin alımını kolaylaştırmak için, Boğazlardan geçen ticaret gemileri Türk hükümetince gösterilecek yerlere isimlerini, milliyetlerini, tonajlarını ve varış noktalarını bildireceklerdir.

Kılavuz kullanımı seçimliktir.

b) *savaş zamanında Türkiye tarafsız kalırsa:*

Yukarıda belirtilen koşullarda, gece ve gündüz tam seyrüsefer ve geçiş özgürlüğü. Tarafsız güç olarak Türkiye'nin hakları ve görevleri, Türkiye tarafsız olduğuna göre, suları ve havası savaş zamanı da, barış zamanı da bütünüyle açık kalması gereken Boğazlar'da seyrüseferi engelleyebilecek herhangi bir önlem almasına izin vermemektedir.

Kılavuz kullanımı seçimliktir.

c) *Savaş zamanında, Türkiye'nin savaşan olması durumunda:*

Tarafsız gemiler ve tarafsız gayriaskeri hava araçları için, eğer gemi veya hava aracı kaçak malzeme, düşman asker veya vatandaş taşıyarak düşmana yardım etmiyorlarsa, seyrüsefer özgürlüğü. Türkiye'ni bu gemileri ve hava araçlarını ziyaret etmek hakkı olacaktır. Bu amaca yönelik olarak, hava araçları karada ve denizde Türkiye tarafından belirlenip düzenlenecek yerlere ineceklerdir. Türkiye'nin uluslararası hukukca kabul edilen önlemlerin düşman gemilere uygulaması haklarına halel gelmeyecektir.

Türkiye, düşman gemilerinin Boğazları kullanmalarını önlemek için gerekli göreceği hükümleri belirlemeye tam yetkilidir. Bununla birlikte, söz konusu hükümler, tarafsız

gemilerin özgürce geçişini yasaklayacak türden olmayacaktır ve bunu sağlamak için Türkiye anılan gemilere gerekli talimatları veya kılavuzları vermeye taahhüt eder.

2.

Yardımcı gemiler, asker taşıyıcıları, uçak gemileri, , dahil olmak üzere savaş gemileri, askeri hava araçları.

a) *barış zamanında:*

Gece gündüz tam geçiş özgürlüğü, bayrak ne olursa olsun, hiç bir formalitesiz, vergi veya harçsız, ama kuvvetlerin toplamını ilgilendiren aşağıdaki çekincelerle:

Bir Gücün Boğazlar'dan Karadeniz istikametinde geçirebileceği azami kuvvet, Karadenize kıyısı olan Güçlere ait ve geçiş sırasında bu denizde bulunan en kuvvetli filonunkinden fazla olmayacaktır; bununla birlikte, Güçler, Karadeniz'e her zaman ve her türlü koşulda her biri 10.000 tonu aşmayacak üç savaş gemisinden oluşan bir kuvvet gönderebilme hakkını saklı tutarlar.

Boğazları geçen savaş gemilerinin sayısı bakımından Türkiye'ye hiç bir sorumluluk yüklenmeyecektir.

İşbu kuralın uygulanmasının gözlemlenmesini sağlamak için, 10ncu Maddede öngörülen Boğazlar Komisyonu, Karadenize kıyısı olan her Güce, her yılın 1 Ocak ve 1 Temmuz tarihlerinde, Karadeniz'de sahip olduğu tuttuğu zırhlılarının, savaş kruvazörlerinin, uçak gemilerinin, kruvazörlerinin, destroyerlerinin, denizaltılarının veya başka her türlü gemi ile deniz hava araçlarının sayısını, silahlı gemiler ve personeli azaltılmış, yedekte tutulan, tamirdeki veya değişim halindeki gemiler arasında ayırım yaparak bildirmesini talep edecektir.

Sonra, Boğazlar Komisyonu, Karadeniz' deki en kuvvetli filoda bulunan zırhlıların, savaş kruvazörlerinin, uçak gemilerinin, destroyerlerinin, denizaltıların. hava araçlarının ve olabilecek başka türde birliklerin sayısı hakkında ilgili Güçlere bilgi verecektir; ayrıca, anılan Güce ait bir geminin Karadeniz'e girmesiyle veya Karadeniz'den çıkmasıyla bu kuvvette meydana gelen her değişim, derhal ilgili diğer Güçlerin bilgisine getirilecektir.

Boğazlardan Karadenize doğru geçirilecek bir deniz kuvvetinin hesaplanmasında sadece silahlı gemilerin sayısı ve tipi göz önüne alınacaktır.

b) *Savaş zamanında, Türkiye tarafsız ise:*

Gece gündüz tam geçiş özgürlüğü, bayrak ne olursa olsun, hiç bir formalitesiz, herhangi bir vergi veya harç olmaksızın, 2 a) paragrafında öngörülen kısıtlamaların aynıları saklı tutularak.

Bununla birlikte, anılan kısıtlamalar, savaşan Güçlere, Karadeniz'deki savaşan Güç haklarına hanel getirecek şekilde uygulanmayacaktır.

Türkiye'nin tarafsız güç olarak hakları ve görevleri, suları ve havası, Türkiye tarafsız olduğuna göre, barış zamanında olduğu gibi savaş zamanında da özgür kalması gereken Boğazlar'da seyrüseferi engelleyebilecek bir önlem almasına izin vermeyecektir.

Savaşan tarafların savaş gemilerinin ve askeri hava araçlarının Boğazlarda herhangi bir ele geçirme fiilinde bulunmaları, ziyaret hakkı kullanmaları ve herhangi başka bir düşmanlık eylemine başvurmaları yasak olacaktır.

İkmal ve onarım konularında savaş gemileri, denizde tarafsızlığa ilişkin 1907 Lahey XIII'ncü Sözleşmesinin kurallarına uyacaklardır.

Hava araçları için tarafsızlık kurallarını oluşturacak bir uluslararası Sözleşme sonuçlanıncaya kadar, askeri hava araçları, Boğazlarda, savaş gemilerine 1907 Lahey XIII'ncü Sözleşmesine göre gösterilen muameleye benzer bir muamele görecektir.

c) *Savaş zamanında, Türkiye savaşan ise:*

Tarafsız savaş gemileri için tam geçiş özgürlüğü, hiç bir formalite, hiç bir vergi veya harç olmadan, ama paragraf 2 a)'da öngörülen kısıtlamaların aynıları uygulanarak.

Türkiye'nin düşman gemilerinin ve hava araçlarının Boğazları kullanmalarını önlemek için alacağı önlemler, tarafsız gemilerin ve hava araçlarının özgürce geçişinin yasaklanmasına yol açmayacaktır; bunu sağlamak amacıyla Türkiye anılan gemilerle hava araçlarına gerekli yönergeleri ve kılavuzları vermeyi taahhüt eder.

Tarafsız askeri hava araçları, tehlikelerin ve risklerin sorumluluğunu kendileri üstlenerek Boğazlardan geçiş yapacaklardır ve mahiyetleri bakımından teftiş hakkının onlara uygulanmasını kabul edeceklerdir. Bu amaçla, hava araçları Türkiye'nin karada ve denizde belirleyip düzenlediği bölgelere ineceklerdir.

3.

a) Türkiye ile barış halinde olan Güçlerin denizaltıları Boğazları ancak suyun yüzeyine çıkmış olarak geçmelidir.

b) Akdeniz'den veya Karadeniz'den gelen bir yabancı deniz kuvvetinin komutanı, Çanakkale Boğazı'nın veya İstanbul Boğazı'nın girişindeki bir sinyal istasyonuna, Boğazlara girecek emri altındaki gemilerin isimlerini, durma yapmaya mecbur tutulmadan bildirecektir.

Türkiye bu sinyal istasyonları bildirecektir ve bu bildirim yapıncaya kadar yabancı savaş gemilerinin Boğazlardan özgürce geçişi veya Boğazlara girişi, bildirim henüz yapılmadı diye geciktirilmeyecektir.

c) Askeri ve gayriaskeri hava araçlarının, işbu kurallara uyarak Boğazların üstünden uçmaları, anılan hava araçları için şu anlamlara gelmektedir:

1. Boğazların her iki kıyısındaki dar bölgelerinde beş kilometrelik bir şeritin üstünde uçmak özgürlüğü;
2. Arıza durumunda, Türkiye'nin kıyılarına veya karasularına inme hakkı.

4.

Savaş gemilerinin transit geçiş süresinin sınırlanması.

Avarya veya deniz kazası durumları hariç, hiç bir durumda, Boğazlardan transit geçen savaş gemileri, geçişi gerçekleştirmek için, geceleyin seyrüsefer güvenliğinin gerektirebileceği demirleme süresi dahil, gerekli olan zamandan daha uzun kalmayacaklardır.

5.

Boğazlar ve Karadeniz limanlarında konaklama.

- a) İşbu Ekin 1, 2 ve 3üncü paragrafları gemilerin, savaş gemilerinin ve hava araçlarının Boğazlardan veya Boğazların üstünden geçişlerine uygulanır ve Türkiye'nin, bir Gücün aynı anda Türk limanlarını ve hava alanlarını ziyaret edebilecek savaş gemilerinin ve askeri hava araçlarının sayılarıyla ilgili olarak gerekli göreceği kuralları koyma hakkına halel getirmezler.
- b) Karadeniz'e kıyısı olan devletler kendi limanları ve hava alanları bakımından aynı hakka sahip olacaklardır.
- c) Tuna Avrupa Komisyonunda halen temsil edilen Güçlerin bu nehrin ağzında ve Kalas'a kadarki bölgede stasyoner halde bulundurdukları hafif gemiler, 2nci paragrafta öngörülenlere ilave edilecek ve ihtiyaç olduğunda yerlerine başkaları konulabilecektir.

6.

Sağlık korumasına ilişkin özel hükümler

Bordasında veba, kolera veya tifüs vakaları halen veya yedi günden beri olan savaş gemileri veya hastalık bulaşmış bir limandan beş kez 24 saatten önce ayrılmış olan gemiler, Boğazlardan karantinada geçeceklerdir ve Boğazlara hastalık bulaştırma olasılığının her türlü önlem için gerekli profilaktik önlemleri bordalarındaki olanaklarla alacaklardır.

Boğazlardan doğrudan, hiç bir limana uğramadan veya yük boşaltmadan geçen ve hekim bulunan ticaret gemileri için de aynısı olacaktır.

Hekim bulunmayan ticaret gemileri, Boğazlara girmeden önce, her hangi bir limana uğramayacak olsalar da, uluslararası sağlık gereklerini karşılamak zorunda olacaklardır.

Boğazlarda bir limana yanaşan savaş gemileri ve ticaret gemileri, bu limanda uygulanır nitelikteki uluslararası sağlık kurallarına uyacaklardır.

Madde 3

Boğazlardaki geçiş ve seyrüseferi her türlü engelden özgür tutmak için, 4üncünden 9uncuya kadarki maddelerde öngörülen önlemler Boğazların sularına ve kıyılarına, Boğazlardaki veya Boğazlara komşu adalara da uygulanacaktır.

Madde 4

Aşağıda belirtilen bölgeler ve adalar gayriaskerileştirilecektir:

1. aşağıda sınırları çizilmiş (ekli haritaya bakın) bölgelerinin erimi boyunca Çanakkale Boğazının ve İstanbul Boğazının iki kıyısı;

Çanakkale: Kuzey Batısında, Gelibolu yarımadası ve Saros körfezindeki, Baklaburunun 4 kilometre Kuzey Doğusundaki bir noktasından çıkıp Kumbaşı'nda Marmara Denizine varan ve Kavak'ın (bu yer hariç) güneyinden geçen bir çizginin güney doğusundaki bölge;

Güney Doğu'da, sahil ile sahilden 20 kilometre ötede, Bozcaada'nın karşısındaki Eski İstanbul burnundan çıkıp Karabiga'nın hemen kuzeyindeki bir sahil noktasında Marmara Denizine varan şekilde çekilen bir çizgi arasındaki bölge;

İstanbul Boğazı (İstanbul ile ilgili özel rejime – Madde 8 – haneler getirmeden): Doğuda, İstanbul Boğazının doğu sahilinden 15 kilometre ötede çizilmiş bir çizgiye kadar uzanan bölge.

Batıda, İstanbul Boğazından 15 kilometre ötede çekilmiş bir çizgiye kadar uzanan bölge.

2. Emir Ali adası hariç Marmara Denzinin adalarının hepsi;
3. Ege Denzinde, Semadirek, Limni, Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan adaları.

Madde 5

Fransa, Büyük Britanya, İtalya ve Türkiye hükümetlerinin ayrı ayrı atayacakları dört üyeden oluşan bir Komisyon, işbu Sözleşmenin yürürlüğe konulmasını izleyen onbeş gün içinde, 4 – İnci maddede öngörülen sınırları yerinde saptamak üzere toplanacaklardır.

Temsilcilerin hak edecekleri ücretlerini karşılamak onları atayan Hükümetlere düşecektir.

Komisyonun çalışmasının yol açacağı genel masraflar, temsil edilen Güçler arasında eşitce paylaşılacaktır.

Madde 6

8nci Maddenin İstanbul ile ilgili hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla, gayriaskerleştirilmiş bölgelerde ve adalarda hiç bir istihkam, hiç bir kalıcı topçu düzeni, deniz altı gemilerin dışında denizin altında hiç bir savaş aracı yerleşimi, hiç bir askeri havacılık yerleşimi ve hiç bir deniz üssü olmayacaktır.

Varlığı düzenin korunması için gerekli ve silahlanması, revolver, kılıç, tüfek yüz adam başına dört makineli tüfekle sınırlı ve her türlü topçu kuvvetini dışlamış olacak jandarma ve polis kuvvetleri dışında hiç bir silahlı kuvvet anılan yerlerde konuşlandırılmayacaktır.

Gayriaskerleştirilmiş bölgelerin ve adaların karasularında deniz altı gemilerinin dışında bir denizin altında hiç bir savaş aracı olmayacaktır.

Yukarıdaki fıkralar bir yana, Türkiye, silahlı kuvvetlerini Türk toprağının gayriaskerleştirilmiş bölgelerinden ve adalarından, ayrıca bunların karasularından geçirmek

hakkını koruyacaktır. Bu bölgelerle adaların karasularında Türk donanmasının demirleme hakkı olacaktır.

Ayrıca, Boğazlar ile ilgili olarak, Türk hükümetinin, uçaklar ve balonlar yoluyla denizin yüzeyini ve dibini gözlemlemek yetkisi olacaktır. Türk hava araçları Boğazların sularının ve Türk toprağının gayriaskerleştirilmiş bölgelerinin üstünden her zaman uçabilecek ve bu bölgelerde, karaya veya denize, tümüyle özgürce iniş yapabileceklerdir.

Türkiye ve Yunanistan, aynı şekilde, gayriaskerleştirilmiş bölgelerle adalarda ve bunların karasularında, bu bölgelerden ve adalardan silah altına alınacak personelin anılan yerlerin dışında eğitilmelerinin gerektirdiği personel git gelini yaptırabileceklerdir.

Türkiye ve Yunanistan, topraklarının anılan bölgeleriyle adalarında, her türlü telgraf, telefon ve görsel iletişim ve gözlem sistemi kurabileceklerdir. Yunanistan, gayriaskerleştirilmiş Yunan adalarının karasularından donanmasını geçirebilecek, ama bu sulardan Türkiye'ye karşı harekât üssü veya harekât amaçlı deniz gücü veya asker yığınağı için yararlanamayacaktır.

Madde 7

Deniz altı gemilerin dışında hiç bir deniz altı savaş aracı, Marmara Denizi sularına yerleştirilemeyecektir. Türk hükümeti, ne Marmara denizinin Avrupa sahil bölgesine, ne de Anadolu sahil bölgesinde İstanbul Boğazının gayriaskerleştirilmiş kesiminin Darıca'ya kadar Doğusunda bulunan bölümde, Boğazlar'dan geçişi engelleyebilecek hiç bir kalıcı top bataryası veya torpil fırlatıcı yerleştiremeyecektir.

Madde 8

İstanbul (Orijinal metinde ve resmi Türkçe çevirisinde İstanbul denilmektedir. Ancak kastedilen İstanbul şehri değil, semtidir. Ç.N.), Pera, Galata, Üsküdar, Prens adaları dahil olmak üzere İstanbul'da (Yineyim: Orijinal metinde İstanbul ismi o zamanlar resmîleşmemiş olduğu için kullanılmaz. Sürekli olarak *Konstantinopolis* denilir. O vakitler İstanbul sadece kentin en eski semtidir. Ç.N.) ve en yakın civarında, başkentin ihtiyaçları için azami 120.000 kişilik bir garnizon konuşlandırılabilir. Bir tersane ve bir deniz üssü İstanbul'da tutulabilir.

Madde 9

Eğer savaş durumunda Türkiye veya Yunanistan'ın, savaşan Güç haklarını kullanırken, yukarıda öngörülen gayriaskerleştirme düzeninde değişiklik yapmaları gerekirse, barış yapılır yapılmaz, işbu Sözleşmede öngörülen rejimi yeniden yerleştireceklerdir.

Madde 10

İstanbul'da, 12nci maddede yazıldığı gibi oluşturulacak bir uluslararası Komisyon kurulacak ve "Boğazlar Komisyonu" olarak anılacaktır.

Madde 11

Komisyon görevlerini Boğazların suları üzerinde yapacaktır.

Madde 12

Komisyon, işbu Sözleşmenin imzacı Güçleri olarak, Türkiye'nin bir temsilcisinin başkanlığında, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Rusya ve Sırp – Hırvat - Sloven Devletinin, anılan Güçler Sözleşmeyi onayladıkça atayacakları temsilcilerinden oluşacaktır.

İşbu Sözleşmeye katılırsa Amerika Birleşik Devletleri de Komisyona bir temsilci atama hakkına sahip olacaktır.

Aynı hak, işbu Maddenin birinci fıkrasında adı geçmemekle birlikte Karadeniz'e kıyısı olan bağımsız Devletlere aynı koşullarda verilecektir.

Madde 13

Temsilcilerinin hak edebilecekleri ücretlerin ödenmesi Komisyonda temsil edilen Hükümetlere düşecektir. Komisyonun her türlü ilâve harcaması, anılan hükümetler tarafından Cemiyet - i Akvam masraflarının bölüştürmesi için belirlenmiş oranlarda karşılanacaktır.

Madde 14

Komisyon, savaş gemilerinin ve savaş hava araçlarının geçişlerine ilişkin hükümlerin gerektiği gibi uygulandığından emin olmak görevini üstlenecektir. Söz konusu hükümler 2nci maddeye iliştilirilmiş Ek'in 2,3,ve 4üncü paragraflarında kayıtlıdır.

Madde 15

Boğazlar Komisyonu görevini Cemiyet – i Akvam'ın himayesinde ifa edecektir. Cemiyet –i Akvam'a her yıl, ayrıca . ticaret ve seyrüsefer bakımlarından yararlı bilgileri de sağlayan bir faaliyet raporu sunacaktır. Bu amaçla Komisyon, Türk hükümetinin Boğazlar'da seyrüseferle ilgilenen servisleriyle ilişki halinde olacaktır.

Madde 16

Görevini yerine getirmek için gerekli yönetmeliği yapmak Komisyon'un işi olacaktır.

Madde 17

İşbu sözleşmenin hükümleri Türkiye'nin Türk sularında kendi filosunu özgürce dolaştırma hakkına hâlel getirmeyecektir.

Madde 18

Boğazların ve mücavir bölgelerin gayriaskerleştirilmesinin askeri açıdan Türkiye için haksız bir tehlike nedeni olmamasını ve savaş eylemlerinin Boğazların özgürlüğünü veya gayriaskerleştirilmiş bölgelerin kesimlerin güvenliğini tehlikeye atmamasını arzu eden sözleşmeciler Yüksek Taraflar aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

Eğer geçiş özgürlüğü hükümlerinin bir ihlali veya bir savaş eylemi veya savaş tehdidi Boğazlarda seyrüseferi veya gayriaskerleştirilmiş kesimlerin güvenliğini tehlikeye sokarsa, Sözleşmeciler Yüksek Taraflar ve her halükârda Fransa, Büyük Britanya, İtalya ve Japonya, Cemiyet - i Akvamın kararlaştıracağı yolların hepsine başvurarak bu tehlikeyi birlikte önleyeceklerdir.

Bir önceki fıkrada öngörülen eyleme yol açan fiiller sona erir ermez, Boğazların statüsü, işbu Sözleşmenin hükümlerince düzenlendiği gibi yeniden kesinlikle uygulanacaktır.

Boğazların gayriaskerleştirilmesine ve Boğazların özgürlüğüne ilişkin hükümlerin ayrılmaz bir parçasını oluşturan İşbu hüküm, sözleşmeciler Yüksek Tarafların Cemiyet – i Akvam Misakına göre olabilecek haklarına ve yükümlülüklerine hanel getirmeyecektir.

Madde 19

Sözleşmeciler taraflar, imzacı olmayan güçlerin işbu Sözleşmeye katılmalarını sağlamak için her türlü çabayı göstereceklerdir.

Bu katılım , diplomatik yoldan Fransız Cumhuriyetine ve onun tarafından diğer imzacı veya katılımcı devletlere bildirilecektir. Katılım, Fransız Hükümetine bildirim tarihinden itibaren geçerli olacaktır.

Madde 20

İşbu sözleşme onaylanacaktır.

Onay belgeleri tamamlanır tamamlanmaz Paris'e saklanmak üzere iletilecektir.

İşbu sözleşme, bugün imzalanan Barış antlaşmasıyla aynı koşullarda yürürlüğe girecektir: bu Antlaşmanın imzacısı olmayan ve yürürlüğe girdiği anda işbu Sözleşmeyi onaylamamış olacak Güçler açısından Sözleşme, Fransız Cumhuriyeti hükümetine onay belgeleri verildikçe yürürlüğe girecektir. Onay belgelerinin verildiğini, Fransız Cumhuriyeti Hükümeti diğer sözleşmeciler Güçlere bildirecektir.

Aşağıda sayılan Tam yetkililer yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da 24 Temmuz bindokuzyüzyirmiüç günü tek bir nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüsha Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivine konulacak, o da birer onaylı kopyasını sözleşmeciler Güçlerin her birine ulaştıracaktır.

(L.S.) HORACE RUMBOLD
(L.S.) PELLE
(L.S.) GARRONİ
(L.S.) G. C. MONTAGNA
(L.S.) K. OTCHİAİ
(L.S.) E. K. VENİZELOS
(L.S.) D. CACLAMANOS
(L.S.) CONST. DİAMANDY
(L.S.) CONST. CONTZESCO
() -----
(L.S.) BAY İSMET

(L.S.) Dr. RIZA NUR
(L.S.) HASAN

III.

Trakya Sınırına İlişkin Sözleşme

BRİTANYA İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA, BULGARİSTAN, YUNANİSTAN,
ROMANYA, SIRP – HIRVAT – SLOVEN DEVLETİ VE TÜRKİYE,

Trakya sınırlarında barışın korunması kaygısıyla,

Bu amaçla, anılan sınırların her iki yanında bazı karşılıklı özel hükümlerin kabul edilmesinin,
bugün imzalanan Barış Antlaşmasının 24ncü maddesinde öngörüldüğü gibi gerekli olduğunu
değerlendirerek,

Bir sözleşme sonuçlandırmaya karar vermişler ve Tam yetkililerini şöyle belirlemişlerdir:

MAJESTELERİ, BÜYÜK BRİTANYA VE İRLANDA VE DENİZ ÖTESİ BRİTANYA TOPRAKLARI
KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Pek saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C. M. G. , İstanbul'da
Yüksek Komiser;

FRANSIZ CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI:

Tümgeneral Maurice Pele, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyetin Doğu'da Yüksek Komiseri,
Ulusal Lejyon donör büyük subayı;

MAJESTELERİ İTALYA KRALI:

Saygıdeğer Markiz Camille Garroni, Krallık senatörü, İtalya Büyükelçisi. İstanbul'da Yüksek
Komiser, Aziz Maurice ve Lazare Nişanı Büyük Haçı ve İtalya tacı Büyük Subayı ünvanı
sahibi;

Bay Jules Cesar Montagna, Atina'da olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi; Aziz Maurice ve Lazare Nişanı Komutanı ve İtalyan taçı büyük subayı ünvanları sahibi;

MAJESTELERİ JAPONYA KRALI:

Bay Kentaro Otchiai, Jusammi, Yükselen Güneş nişanının Birinci sınıfından, Roma'da olağanüstü ve tam yetkili Büyükelçi;

MAJESTELERİ BULGARLARIN KRALI:

Bay Bogdan Morphoff, eski Demiryolları, posta ve telgraf bakanı;
Bay Dimitri Stancioff, Hukuk Doktoru, Londrada olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi, Aziz Aleksandr Nişanı Büyük Haçı sahibi;

MAJESTELERİ ELENLERİN KRALI:

Bay Eleftherios K. Veniselos, Bakanlar Kurulu eski başkanı, Kurtarıcı Nişanı Büyük Haçı sahibi;
Bay Demetre Caclamano, Londra'da tam yetkili elçi, Kurtarıcı Nişanı Kumandanı ünvanlı;

MAJESTELERİ ROMANYA KRALI:

Bay Constantin I. Diamandy, tam yetkili elçi;
Bay Constantin Contzesco, tam yetkili elçi;

RUSYA:

Bay Nicolas İvanovitch İordanski;

MAJESTELERİ SIRPLARIN VE HIRVATLARIN VE SLOVENLERİN KRALI:

Bay Doktor Miloutine Yovanovitch. Bern'de olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

İsmet Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili;
Doktor Rız Nur Bey, Sağlık işleri ve sosyal yardım bakanı, Sinop milletvekili;
Hasan Bey, eski bakan, Trabzon Milletvekili;

Yukarıda kayıtlı olanlar. tam yetki belgelerinin sunulması ve usulünce tanınmasından sonra aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1

Ege Denizinden Karadenize kadar Türkiye'yi Bulgaristan'dan ve Yunansitan'dan ayıran sınırların iki yanında uzanan topraklar, aşağıdaki sınırlamalar (ekli haritaya bakın) içindeki yaklaşık 30 kilometre genişliğinde gayriaskerileştirilecektir:

1. *Türk toprağında*, Ege Denizinden Karadenize:

Bugün imzalanan Barış Antlaşmasının 2nci maddesinin 1nci ve 2nci paragraflarında tanımlanan Türkiye'nin Yunanistan ve Bulgaristan ile sınırına oldukça paralel bir çizgi. Bu çizgi, sınıra asgari otuz kilometre mesafede çizilecektir; sadece Kırkkilise civarında şehrin kendisini ve şehrin merkezinden itibaren asgari yarı çapı beş kilometrelik bir bölge gayriaskerleştirilmiş kesimi dışında bırakacaktır. Ege denizindeki İbriceburundan çıkarak Karadenizdeki Serbes burnuna varacaktır;

2. *Yunan toprağında*, Ege Denizinden Yunan – Bulgar sınırına:

Mekri burnundan (Mekri kasabası hariç) çıkıp Kuzeye doğru, Tahtalı hizasına kadar Meriç'e akışına oldukça paralel bir çizilme izleyip, sonra Meherkoz'in doğusundan Yunan – Bulgar sınırında, Küçük Derbend'in yaklaşık 15 kilometre Batısında Yunan – Bulgar sınırında belirlenecek bir noktaya kadar uzanan bir çizgi;

3. *Bulgar toprağında*, Yunan – Bulgar sınırından Karadenize:

Yukarıda tanımlanan noktadan çıkan bir çizgi, Papazköyün beş kilometre batısında Edirne – Koşukavak yolunu keserek, sonra Yunan – Bulgar sınırından ve Türk – Bulgar sınırından asgari otuz kilometreden geçerek, Harmanlı'nın civarında, Harmanlı şehrinin kendisini ve şehrin merkezinden itibaren yarı çapı beş kilometrelik bir bölgeyi gayriaskerleştirilmiş kesimin dışında bırakarak, Ambarlar'ın Kuzey Batısında bulunan Körfezin iç uç noktasında Karadenize varacak.

Madde 2

İşbu Sözleşmenin yürürlüğe konulmasını izleyen onbeş gün içinde kurulacak bir sınır çizme komisyonu, 1nci maddede tanımlanan sınırları arazide belirlemek ve çizmekle görevli olacaktır. Bu Komisyon, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye'nin atayacağı temsilcilerden oluşacak ve her bir Gücün bir temsilcisi olacaktır. Bulgar, Yunan ve Türk temsilciler, sadece Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye topraklarında yürütülen operasyonlara katılacaklardır. Bununla birlikte, bu operasyonların yol açacağı çalışmaların tamamı Komisyon'un üyelerinin hepsinin katılacağı toplantısında ele alınacak ve kayda geçirilecektir.

Madde 3

1nci Maddede tanımlanan kesimlerin gayriaskerleştirilmesi aşağıdaki hükümlere göre yapılacak ve idame ettirilecektir:

1. Halen mevcut daimi veya sahra istihkam yapılarının hepsi, buldukları toprağın ait olduğu Güç tarafından silahsızlandırılacak ve sökülecektir. Bu türden hiç bir yeni yapı yapılmayacak, silah veya savaş malzemesi deposu, hiç bir saldırı veya savunma amaçlı askeri (kara), deniz veya hava yerleşimi düzenlenmeyecektir.
2. İç düzenin ve sınırların gözlemlenmesini sağlamak için gerekli jandarma, polis kuvveti, gümrükçü, sınır bekçisi gibi özel unsurların dışında hiç silahlı kuvvet konuşlandırılmayacak veya geçirilmeyecektir.
Hiç bir hava gücü içermeyecek olan bu özel unsurların personel sayısı aşağıda gösterilenleri aşmayacaktır:
 - a) Türk toprağının gayriaskerleştirilmiş kesiminde toplam 5000 kişi;
 - b) Yunan toprağının gayriaskerleştirilmiş kesiminde toplam 2500 kişi;

c) Bulgar toprağının gayriaskerileştirilmiş kesiminde toplam 2500 kişi.

Bunların silahları revolver, kılıç, tüfek ve her 100 kişi için 4 makineli tüfekten ibaret olacak ve hiç bir topçu kuvvveti içermeyecektir.

Bu hükümler, 27 Kasım 1919 tarihli Neuilly antlaşması uyarınca Bulgaristan'a düşen yükümlülükler hâle getirmeyecektir.

3. Askeri veya donanma ait uçakların, bayrakları ne olursa olsun, gayriaskerileştirilmiş kesimin üstünden uçmaları yasaktır.

Madde 4

Önceki hükümlere uyulması konusunda, toprağı işbu Sözleşmede konu edilen sınırdaş Güçlerden birinin bir itirazı olması durumunda, bu itirazını Cemiyet – i Akvam Konseyine yapacaktır.

Madde 5

İşbu Sözleşme onaylanacaktır.

Onay belgeleri, mümkün olduğu kadar kısa sürede, Paris'e saklanmak üzere iletilecektir.

Sözleşme, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye onaylar onaylamaz yürürlüğe girecektir. Bir tutanakla bu onaylamalar kaydedilecektir. O ana kadar Sözleşmeyi onaylamamış Güçler bakımından, onay belgeleri verildikçe yürürlüğe girecektir. Bu belgeler Fransız Cumhuriyeti Hükümeti tarafından diğer sözleşmeciler Güçlere bildirilecektir.

Japon hükümeti, onayladığını Fransız Cumhuriyeti hükümetine Paris'teki diplomatik temsilci tarafından bildirmekle yetinmek yetkisine sahip olacaktır. Bu durumda onay belgelerini en kısa sürede iletacaktır.

Aşağıda sayılan Tam yetkililer yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da 24 Temmuz bindokuzyüzyirmiüç günü tek bir nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüsha Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivine konulacak, o da birer onaylı kopyasını sözleşmeciler güçlerin her birine ulaştıracaktır.

(L.S.) HORACE RUMBOLD

(L.S.) PELLE

(L.S.) GARRONİ

(L.S.) G. C. MONTAGNA

(L.S.) K. OTCHİAİ

(L.S.) E. K. VENİZELOS

(L.S.) D. CACLAMANOS

(L.S.) CONST. DİAMANDY

(L.S.) CONST. CONTZESCO

() -----

(L.S.) BAY İSMET

(L.S.) Dr. RIZA NUR

(L.S.) HASAN

IV.

İkamet ve yargı yetkisine ilişkin Sözleşme

BRİTANYA İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA, BULGARİSTAN, YUNANİSTAN, ROMANYA, SIRP – HIRVAT – SLOVEN DEVLETİ VE TÜRKİYE, Trakya sınırlarında barışın korunması kaygısıyla,

Türkiye’de diğer sözleşmecî Güçlerin uyruklarının ikamet etmesinin koşullarını ve Türk vatandaşlarının diğer sözleşmecî Güçlerin topraklarında ikamet etmesinin koşullarını kişilere ilişkin modern uluslararası hukuka uygun olarak ve aynı zamanda yargı yetkisine ilişkin bazı konuları düzenlemek arzusuyla

Bir Sözleşme sonuçlandırmaya karar vermişler ve Tam Yetkililerini şöyle belirlemişlerdir:

MAJESTELERİ, BÜYÜK BRİTANYA VE İRLANDA VE DENİZ ÖTESİ BRİTANYA TOPRAKLARI KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Pek saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C. M. G. , İstanbul’da Yüksek Komiser;

FRANSIZ CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI:

Tümgeneral Maurice Pele, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyetin Doğu’da Yüksek Komiseri, Ulusal Lejyon donör büyük subayı ünvanlı;

MAJESTELERİ İTALYA KRALI:

Saygıdeğer Markiz Camille Garroni, Krallık senatörü, İtalya Büyükelçisi. İstanbul’da Yüksek Komiser, Aziz Maurice ve Lazare nişanı Büyük Hacı sahibi ve İtalya taçı Büyük Subayı ünvanlı;

Bay Jules Cesar Montagna, Atina'da olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi; Aziz Maurice ve Lazare nişanı Komutanı ve İtalyan taçı büyük subayı ünvanları sahibi;

MAJESTELERİ JAPONYA KRALI:

Bay Kentaro Otchiai, Jusammi, Yükselen Güneş nişanının Birinci sınıfından, Roma'da olağanüstü ve tam yetkili Büyükelçi;

MAJESTELERİ BULGARLARIN KRALI:

Bay Bogdan Morphoff, eski Demiryolları, posta ve telgraf bakanı;
Bay Dimitri Stancioff, Hukuk Doktoru, Londrada olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi, Aziz Aleksandr nişanı Büyük Haçı sahibi;

MAJESTELERİ ELENLERİN KRALI:

Bay Eleftherios K. Veniselos, Bakanlar Kurulu eski başkanı, Kurtarıcı nişanı Büyük Haçı sahibi;
Bay Demetre Caclamano, Londra'da tam yetkili elçi, Kurtarıcı nişanı Kumandanı ünvanlı;

MAJESTELERİ ROMANYA KRALI:

Bay Constantin I. Diamandy, tam yetkili elçi;
Bay Constantin Contzesco, tam yetkili elçi;

RUSYA:

Bay Nicolas İvanovitch İordanski;

MAJESTELERİ SIRPLARIN VE HIRVATLARIN VE SLOVENLERİN KRALI:

Bay Doktor Miloutine Yovanovitch. Bern'de olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

İsmet Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili;
Doktor Rız Nur Bey, Sağlık işleri ve sosyal yardım bakanı, Sinop milletvekili;
Hasan Bey, eski bakan, Trabzon Milletvekili;

Yukarıda kayıtlı olanlar, tam yetki belgelerinin sunulması ve usulünce tanınmasından sonra aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

İnci FASIL **YERLEŞME KOŞULLARI**

Madde 1

İşbu faslın her bir hükmünün Türkiye tarafından diğer sözleşmecî Güçlerin vatandaşlarına ve şirketlerine uygulanması, anılan Güçlerin topraklarında Türk vatandaşları ve şirketleri bakımından mutlaka yerine getirilmesi gereken kesin karşılıklılık koşuluna bağlıdır.

Bu Güçlerden birinin, yasaları yüzünden ve başka nedenle söz konusu hükümlerden her hangi birine karşılıklılık ilkesini uygulamayı reddettiği durumda, kendi vatandaşları ve şirketleri de Türkiye’de bu hükümden yararlanamayacaktır.

İşbu maddenin uygulanması için, sözleşmeci Güçlerin himayesi veya yetkisi altına yerleştirilmiş dominyonlar, koloniler sömürgeler ve ülkeler, teker teker ele alınıp ayrı ayrı imzacı ülkeler olarak değerlendirilecektir.

BÖLÜMCE I.

GİRİŞ VE İKAMET

Madde 2

Türkiye’nin toprağında, diğer sözleşmeci Güçlerin vatandaşları, hem kişi olarak, hem de malları bakımından, uluslararası kamu hukukuna göre kabul edilecek ve muamele göreceklendir. Türkiye’de, kişi olarak ve malları, hakları ve çıkarları bakımından ülkenin yasalarının ve yetkililerinin tam ve daimi korumasından yararlanacaklardır. Dışarıdan göç etmeyle ilgili hükümlere hanel getirmeden, tam giriş ve yerleşme özgürlükleri olacak, ülkede geçerli yasalarla yönetmeliklere uygun olarak, Türkiye’ye özgürce gidip gelebilecekler ve Türkiye’de ikamet edebileceklerdir.

Madde 3

Türkiye’de, diğer sözleşmeci Güçlerin vatandaşları, her türlü taşınır ve taşınmaz malı, ülkenin yasalarıyla yönetmeliklerine uyarak edinme, elinde bulundurma ve devretme hakkına sahip olacaklardır. Bu hakkı, satış, değiş tokuş, bağış, vasiyetname veya herhangi başka bir biçimde, ayrıca yasa uyarınca veraset veya sağlar arasında tasarruf veya vasiyetname sonucunda sahip olma yoluyla kullanabileceklerdir.

Madde 4

Türkiye’de, diğer sözleşmeci Güçlerinin vatandaşlarının çeşitli ticaret işlerine, mesleklere ve sanayi işlerine kabul edilmesi ve buna karşılık olarak, anılan Güçlerin topraklarında Türk vatandaşlarının çeşitli ticaret işlerine, mesleklere ve sanayi işlerine kabul edilmesi, işbu Sözleşmenin Türkiye ile anılan Güçler arasında yürürlüğe konulduğu tarihten itibaren oniki aylık süre içinde sonuçlandırılması gereken özel sözleşmelerin konusunu oluşturacaktır.

Anılan sözleşmelerin sonuçlandırılmasını beklerken, 1 Ocak 1923 tarihindeki statükonun sürdürüleceği ve anılan oniki aylık süresinin bitiminde bir sözleşme ortaya çıkmamış ise, sözleşmeci Güçlerin her birinin, 1 Ocak 1923 tarihinde özel kişilerin elde etmiş oldukları haklara saygı göstermeleri kaydıyla, hareket özgürlüğüne yeniden kavuşacakları hususlarında anlayış birliği mevcuttur.

Madde 5

Diğer sözleşmeci Güçlerin herhangi birinin toprağında kurallara uygun olarak kurulmuş ticari, sınai veya mali şirketler, taşıma ve sigorta şirketleri dahil olmak üzere, Türkiye’de tanınacaktır.

Kuruluşları, yasal ehliyetleri ve dava açma haklarını ilgilendiren hususların hepsinde ulusal yasaya göre muamele göreceklendir.

Türkiye toprağına yerleşebilecek ve kuruldukları ülkenin vatandaşlarının yapabilecekleri ve anılan toprakta ulusal şirketlere yasaklanmamış olan her türlü ticaret veya sanayi işine girebileceklerdir. Kamu düzeniyle ilgili hükümlere uymak kaydıyla işlerini özgürce yürütebilecekler ve bu bakımdan benzerleri ulusal şirketlerle aynı haklara sahip olacaklardır.

Ülkenin yasalarına ve yönetmeliklerine uyarak her türlü taşınır malı edinme, elinde bulundurma ve devretme hakkına sahip olacaklardır. Şirketin işlemesi için gerekli taşınmazlar bakımından da aynısı geçerli olacaktır; böyle bir durumda, elbette, taşınmaz satın alımının şirketin asıl faaliyet konusu olmaması gerekmektedir.

Madde 6

Türkiye’de, diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşlarına askerlik hizmetiyle ilgili yasalar uygulanmayacaktır. Bunlar askerlik hizmetinin yerini tutan her türlü vecibeden veya ödemedenden bağışık olacaklardır.

Malları kamulaştırılmayacak ve geçici olsa bile mallarından yararlanmaları engellenmeyecektir. Kamu çıkarının gereğı olduğu yasal olarak tanınmış bir nedenin ortaya çıktığı ve adil bir tazminatın önceden ödendiği durumlar bunun dışındadır. Önceden kamuya bildirim yapılmadan hiç bir kamulaştırma olmayacaktır.

Madde 7

Türkiye, ister Mahkeme kararı nedeniyle, ister kamu ahlâkı, kamu sağlığı veya dilencilik yasaları veya yönetmelikleri uyarınca, isterse Devlet’in iç veya dış güvenliği gerekçeleriyle olsun, diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşlarını bireysel önlemlerle sınırdışı etme hakkını saklı tutar. Diğer sözleşmeciler Güçler, sınırdışı edilen vatandaşlarını ve ailelerini her zaman kabul etmeyi taahhüt ederler.

Sınırdışı etme, sağlık ve insanlık koşulları içinde yapılacaktır.

BÖLÜMCE II.

MALİ HÜKÜMLER

Madde 8

Türk toprağında ikamet etmek ve yerleşmek için olduğu gibi, Türkiye’de 4ncü maddede belirtilen koşullarda izin verilen her türlü ticaret, meslek, sanayi, işletme veya herhangi türden bir iş yapmak için diğer sözleşmeciler Güç vatandaşlarına, adı veya mahiyeti ne olursa olsun, ülkede yürürlükte mali hükümlere göre aynı tür ve önemde bir faaliyet için Türk vatandaşlarına veya Türkiye’de yerleşik yabancılara tabi uygulananlardan başka ve daha külfetli hiç bir vergi, harç veya ücret uygulanmayacaktır.

Anılan Güçlerin ülkeleri dışında yerleşik olan ve Türk toprağından geçerken herhangi bir işe girişen vatandaşlarına, adı veya mahiyeti ne olursa olsun, ülkede yürürlükteki mali hükümlere göre aynı tür ve önemde bir iş için Türk vatandaşlarının veya Türkiye’de yerleşik

yabancıların tâbi olacaklarından başka ve daha külfetli hiç bir vergi, harç veya ücret uygulanmayacaktır.

Anılan Güçlerin Türk toprağındaki vatandaşlarının malları, hakları ve çıkarları, Türk vatandaşlarının mallarına, haklarına ve çıkarlarına dayatılabilecek hiç bir dolaysız ve dolaylı ücret, harç veya vergiden başka veya daha yükseğine, ne anılan malların edinilmesi, elde bulundurulması, kullanılması bakımından , ne de verme, aktarma veya miras yoluyla el değiştirmeleri bakımından da tâbi olacaklardır.

Madde 9

Diğer sözleşmecî ülkelerden birinin yasasına göre kurulmuş ve 5nci maddede öngörülen koşullarda Türkiye'ye yerleşen veya orada faaliyet yürüten ticari, sınai ve mali şirketler, taşıma ve sigorta şirketleri dahil olmak üzere, adı veya mahiyeti ne olursa olsun, Türk yasalarına göre kurulmuş aynı türden şirketlerin hiç tâbi tutulmayacakları bir vergi, harç veya ücrete tâbi olmayacaklardır.

Aynı hükümler, anılan ülkelerin firma veya şirketlerinin 5nci madde hükümlerine göre Türkiye'ye yerleşmiş ve orada faaliyetlerini yürüten bayiilerine, şubelerine, ajanslarına ve diğer temsilcilerine uygulanacaktır. Bu firma veya şirketlerin yönetimi Türkiye dışında ise, anılan bayiler, şirketler, ajanslar ve temsilciler Türkiye'de gerçekten yatırılmış sermayeleri veya gerçekten elde ettikleri kârlar ve gelirler üzerinden vergilendirileceklerdir. Eğer vergi uygulanacak sermaye doğrulanamıyorsa, kârlar ve gelirlere bakarak vergi belirlenecektir.

Madde 10

Eğer Türk hükümeti, hangi türden veya ad altında olursa olsun, mali yükümlülüklerden bağışıklık yaratırsa, bu bağışıklıklar, Türk vatandaşlarına ve Türk yasalarına göre kurulmuş şirketlere olduğu gibi diğer sözleşmecî ülkelerin Türkiye'de yerleşik vatandaşlarına veya şirketlerine de uygulanacaktır.

Bu hüküm, Devletin meydana getirdiği kuruluşlara veya bir kamu hizmetinin kuruluşunun imtiyaz sahiplerine tanınan vergi bağışıklıklarının lehine bir talebi desteklemek üzere ileri sürülemez.

Madde 11

8inciden 10'uncuya kadarki maddelerde kastedilen konularda, il düzeyinde veya yerel olarak, Türkiye'de diğer sözleşmecî ülkelerin vatandaşlarına uygulanabilecek vergiler, harçlar, ek vergiler, Türk vatandaşlarına uygulanabilecek olanlardan başka veya daha yüksek hiç olmayacaklardır.

Madde 12

Türkiye'de, savaş durumunda bile diğer sözleşmecî ülkelerin Türkiye'de yerleşik veya orada faaliyetlerini yürüten vatandaşlarına, onların Türk toprağında bulunan malları, hakları veya çıkarlarına, anılan ülkelerin yasalarına göre kurulan ve Türkiye'de yerleşmiş ve orada faaliyetlerini yürütmekte olan şirketlerine, bayiilerine, şubelerine ve ajanslarına, hiç bir zorla borçlanma veya istisnai servet vergisi dayatılmayacaktır.

Madde 13

Kapitülasyonların ortadan kaldırılmış olmasına uygun olarak, Türkiye, yabancı Güçlerin vatandaşlarına kendi vatandaşlarından daha avantajlı bir muamele uygulamayacak ve kendi vatandaşlarına ve diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşlarına, işbu Bölümcüde öngörülen konularda eşit muamele ilkesini uygulayacaktır.

FASIL II.

YARGI YETKİSİ

Madde 14

Türkiye’de diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşları ve bunun karşılığı olarak, anılan Güçlerin topraklarındaki Türk vatandaşları, ulusal mahkemelere özgürce erişebilecekler ve 18nci maddenin hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla, her bakımdan o ülkenin vatandaşlarıyla aynı koşullarda davacı veya davalı olarak adalet önüne çıkabileceklerdir.

Madde 15

Her türlü konuda, 16nci maddenin hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla, Türkiye ile diğer sözleşmeciler Güçler arasındaki yargı yetkisi sorunları uluslararası hukuk ilkelerine göre çözümlenecektir.

Madde 16

Kişisel statü konusunda, yani evlenme ve evlilik birliği, boşanma, ayrılma, çeyiz, ebeveynlik, kan bağı, evlatlık alma, kişilerin ehliyeti, reşitlik, velayet, kısıt, vesayet, yasaklamaya ilişkin her türlü sorun hakkında; taşınır konusundaki, vasiyetname yoluyla veya vasiyetnamesiz olarak yasa yoluyla miras hakkı, paylaşmalar ve tasfiyeler; ve genel olarak aile hukuku konusunda, diğer sözleşmeciler Güçlerin Türkiye’de yerleşik olan veya orada bulunan gayrimüslim vatandaşları bakımından, kişisel durumu mesele olan ilgili tarafın uyruğu olduğu ülkenin ulusal mahkemelerinin veya diğer ulusal makamlarının yetkili olacakları yönünde Türkiye ile diğer sözleşmeciler Devletler anlaşmışlardır.

İşbu hüküm, konsolosların statü konularında uluslararası hukuka veya yapılabilecek özel anlaşmalara göre donandıkları özel yetkilerine veya yukarıda anılan ilgili tarafların ulusal mahkemelerinin veya diğer ulusal makamlarının yetkisinde sayılan sorunlarla ilgili olarak Türk mahkemelerinin kanıt isteme ve alma hakkına hâlel getirmez.

Birinci fıkraya derogasyon olarak, Türk mahkemeleri, eğer tarafların hepsi yazılı olarak onların yetkisini kabul ederlerse, anılan fıkrada kastedilen sorunlarda da yetkili olabilecekler ve bu durumda ulusal yasaya göre karar vereceklerdir.

Madde 17

Türk hükümeti, Türk mahkemelerinin, Türkiye’deki yabancılara, şahısları ve malları bakımından, uluslararası hukuka ve diğer ülkelerde genellikle izlenen ilke ve yöntemlere uygun bir koruma sağlayacağını beyan eder.

Madde 18

Türkiye ile diğer sözleşmeciler Güçler arasındaki kefalet akçesi, mahkeme kararlarının icrası, adli ve gayriadli belgelerin iletilmesi, istinabe, ücretleri ve giderleri ödeme mahkumiyetleri, ücretsiz adli yardım ve borç yüzünden tutukluluk ile ilgili her türlü konu, ilgili Devletler arasında özel sözleşmeler yoluyla ele alınacaktır.

FASIL III.

SON NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 19

Sözleşmeciler Güçler, işbu sözleşmenin hükümlerinin, egemenlikleri veya yetkileri altında bulunmakla birlikte, özerk bir hükümete sahip dominyonlarının, kolonilerinin, himayeleri altındaki ülkelerin, deniz aşırı mülkiyetlerinin veya topraklarının hiç birinde veya hiç bir kısmında uygulanmayacağını, işbu sözleşme yürürlüğe girdiği anda beyan etmek hakkını saklı tutarlar. Bu yapılırca, Türkiye, anılan dominyonlara, kolonilere, himaye altındaki ülkelere, mülkiyetlere ve topraklara karşı işbu sözleşmeden doğan yükümlülüklerinden sıyrılmış olacaktır.

Bununla birlikte, sözleşmeciler Güçler, hakkında dışlama beyanı yaptıkları özerk hükümetli dominyon, koloni, himaye altındaki ülke, mülkiyet veya toprak adına ilerde işbu Sözleşmeye katılabilirler.

Madde 20

İşbu Sözleşme yürürlüğe konulmasından itibaren yedi yıllık bir süre için sonuçlandırılmıştır.

Anılan sürenin sona ermesinden bir yıl önce sözleşmeciler Yüksek Taraflardan herhangi biri fesih ihbarı yapmazsa, feshedilene kadar yürürlükte kalacak, fesih bir yıllık bir sürenin sona ermesinden sonra geçerli olacaktır.

Türkiye. Sözleşmeyi diğer Sözleşmeciler Güçlerin hepsine veya birine karşı feshetme yetkisine sahip olacaktır. Birine karşı fesih olduğunda Sözleşme diğerleri bakımından yürürlükte kalacaktır.

Türkiye, sözleşmeyi, hem diğer sözleşmeciler Güçlerin hepsine karşı, hem de sadece birine karşı feshetme yetkisine sahip olacaktır. İkinci durumda, sözleşme, diğerleri bakımından yürürlükte kalacaktır.

Madde 21

İşbu sözleşme onaylanacaktır.

Onay belgeleri, mümkün olduğu kadar kısa sürede, Paris'e saklanmak üzere iletilecektir.

Bugün imzalanan Barış Antlaşmasıyla aynı koşullarda yürürlüğe girecektir.

Aşağıda sayılan Tam yetkililer yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da 24 Temmuz bindokuzyüzyirmiüç günü tek bir nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüsha Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivine konulacak, o da birer onaylı kopyasını sözleşmecî güçlerin her birine ulaştıracaktır.

(L.S.) HORACE RUMBOLD
(L.S.) PELLE
(L.S.) GARRONİ
(L.S.) G. C. MONTAGNA
(L.S.) K. OTCHİAİ
(L.S.) E. K. VENİZELOS
(L.S.) D. CACLAMANOS
(L.S.) CONST. DİAMANDY
(L.S.) CONST. CONTZESCO
() -----
(L.S.) BAY İSMET
(L.S.) Dr. RIZA NUR

V.

Ticaret Sözleşmesi

BRİTANYA İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA, JAPONYA, BULGARİSTAN, YUNANİSTAN, ROMANYA, SIRP – HIRVAT – SLOVEN DEVLETİ, bir yanda,

VE TÜRKİYE, öbür yanda,

Ekonomik ilişkilerini, uluslararası hukuk temelinde ve ticareti teşvik edecek ve değiş tokuşları kolaylaştıracak en uygun koşullarda kurmak arzusuyla

Bu amaca yönelik bir sözleşme sonuçlandırmaya karar vermişler ve Tam yetkililerini şöyle belirlemişlerdir:

MAJESTELERİ, BÜYÜK BRİTANYA VE İRLANDA VE DENİZ ÖTESİ BRİTANYA TOPRAKLARI KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

Çok saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C. M. G. , İstanbul'da Yüksek Komiser;

FRANSIZ CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI:

Tümgeneral Maurice Pele, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyetin Doğu'da Yüksek Komiseri, Ulusal Lejyon donör büyük subayı;

MAJESTELERİ İTALYA KRALI:

Saygıdeğer Markiz Camille Garroni, Krallık senatörü, İtalya Büyükelçisi. İstanbul'da Yüksek Komiser, Aziz Maurice ve Lazare nişanı Büyük Haç sahibi ve İtalya taçı Büyük Subayı ünvanlı;

Bay Jules Cesar Montagna, Atina'da olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi; Aziz Maurice ve Lazare nişanı Komutanı; ve İtalyan taçı büyük subayı; ünvanları sahibi

MAJESTELERİ JAPONYA KRALI:

Bay Kentaro Otchiai, Jusammi, Yükselen Güneş nişanının Birinci sınıfından, Roma'da olağanüstü ve tam yetkili Büyükelçi;

MAJESTELERİ BULGARLARIN KRALI:

Bay Bogdan Morphoff, eski Demiryolları, posta ve telgraf bakanı;
Bay Dimitri Stancioff, Hukuk Doktoru, Londrada olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi, Aziz Aleksandr nişanı Büyük Haç sahibi;

MAJESTELERİ ELENLERİN KRALI:

Bay Eleftherios K. Veniselos, Bakanlar Kurulu eski başkanı, Kurtarıcı nişanı Büyük Haç sahibi;
Bay Demetre Caclamano, Londra'da tam yetkili elçi, Kurtarıcı nişanı Kumandanı; ünvanlı

MAJESTELERİ ROMANYA KRALI:

Bay Constantin I. Diamandy, tam yetkili elçi;
Bay Constantin Contzesco, tam yetkili elçi;

RUSYA:

Bay Nicolas İvanovitch İordanski;

MAJESTELERİ SIRPLARIN VE KROATLARIN VE SLOVENLERİN KRALI:

Bay Doktor Miloutine Yovanovitch. Bern'de olağanüstü ulak ve tam yetkili elçi;

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ:

İsmet Paşa, Dışişleri Bakanı, Edirne Milletvekili;
Doktor Rız Nur Bey, Sağlık işleri ve Sosyal yardım bakanı, Sinop milletvekili;
Hasan Bey, eski bakan, Trabzon Milletvekili;

Yukarıda kayıtlı olanlar, tam yetki belgelerinin sunulması ve usulünce tanınmasından sonra aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

BÖLÜMCE I.

Madde 1

Bu sözleşmenin yürürlüğe konulmasından itibaren, diğer sözleşmeciler ülkelerin topraklarından kaynaklanan ve gelen doğal veya fabrike ürünlerin Türkiye'ye ithalatında uygulanacak tarifeler, 1 Eylül 1916 tarihinde yürürlüğe konulmuş olan Osmanlı özel gümrük tarifeleri olacaktır.

Madde 2

1 Eylül 1916 tarihli Osmanlı tarifesinde tarife cetvelinde kayıtlı ve Türk banknotu (evrak – 1 nakdiye) olarak alınan vergilere, döviz kuruna göre dönemsel olarak ayarlanan artış katsayıları, aşağıda belirtilen koşullarla uygulanacaktır.

Bu katsayılar 1 Mart 1923 tarihinde yürürlükte olanlar olacaktır. Bununla birlikte, ek I'deki tabloda sayılan mallara 9 katsayısı uygulanacaktır.

Yukarıda kastedilen katsayılar, döviz değişim kuruna göre aşağıdaki kurallara göre ayarlanacaktır:

Bu katsayılar, Sterling 745 kuruş kağıt para değerinde olduğu anda saptandığından, eğer işbu sözleşmenin yürürlüğe konulmasından önceki ay Türk lirası bu kura göre ortalama 30 % değer kazanırsa, 12 ve 9 katsayıları aynı ayın ortalama kuruyla orantılı olarak azaltılacaktır; böylece ayarlanan katsayı bir sonraki üç ay süresince geçerli kalacaktır; üç ay bitiminde katsayı, gerekirse, son ayın ortalama kuruna göre yeniden ayarlanacaktır.

Aynı şekilde, işbu Sözleşmenin yürürlüğe konulmasından önceki ayda Türk lirası başlangıçtaki bir sterling için 745 kuruş şeklindeki kura göre ortalama 30% değer kaybederse, 12 ve 9 katsayıları aynı ayın ortalama kuruyla orantılı olarak arttırılabilir; böylece ayarlanan katsayı bir sonraki üç ay süresince geçerli kalacaktır; üç ayın bitiminde katsayı, gerekirse, son ayın ortalama kuruna göre yeniden ayarlanacaktır.

5 katsayısı, Türk Lirasının değer kaybetmesi durumunda 12 ve 9 katsayılarıyla aynı koşullarda arttırılabilecektir, ama, Türk lirasının yeniden değer kazanması durumunda, ancak Sterling'in 5 kağıt Türk lirasından az değerde olacağı andan itibaren azaltılabilecektir.

Parasal reform durumunda, yukarıda belirlenen değişik katsayılar, gümrük vergilerinin yansımaları olumsuz yönde etkilemeden, eski kurla yenisi arasındaki farka göre değiştirilecektir.

Madde 3

Türkiye, işbu Sözleşmenin yürürlüğe konulmasından itibaren, aşağıdaki nedenlerden başka nedenlerle ithalat ve ihracat yasaklamalarının her türlüüne son vermeyi ve işbu Sözleşmenin süresince yeniden koymamayı taahhüt eder:

1. Ulusun gıda yaşamı için vazgeçilmez kaynaklarını sağlama almak ve ulusun iktisadi faaliyetini korumak
2. Devletin güvenliğini sağlamak;

3. Kişileri, hayvanları ve bitkileri bulaşıcı hastalıklara, hayvan hastalıklarına ve bitki hastalıklarına karşı korumak;
4. afyon ve diğer uyuşturucuların kullanımını önlemek;
5. Türkiye’de yasaklanmış alkollü ürünlerin ithalatını yasaklamak;
6. Altın para veya altın madeni ihracatını engellemek;
7. Devlet tekelleri kumak veya idame ettirmek.

Diğer sözleşmecî Güçlerin her birince mevzuatında hakça bir karşılıklılık tanınması koşuluyla, Türkiye, yasakları hiç bir ayırım yapmadan uygulamayı ve yasaklı ürünler için derogasyon tanınması veya lisans vermesi durumunda, sözleşmecî bir Güç veya herhangi bir Güç ile ticareti hiçbir diğer sözleşmecî Güçle ticaret aleyhine kayırmamayı taahhüt eder.

Madde 4

Karşılıklılık koşuluyla, diğer sözleşmecî ülkelerden kaynaklanan veya gelen mallara, Türkiye’de özdeş veya benzer ürünlerden alınan ölçüde olanın dışında hiç bir tüketim veya iç satış vergisi Türkiye’de uygulanmayacaktır.

Ayrıca, Türkiye, vatandaşlarıyla diğer sözleşmecî ülkelerin vatandaşları arasında aynı eşitlik koşullarında, Ek II’ın çizelgesinde sayılan ürünler için tabloda gösterilen tüketim vergilerini almaya devam edebilecektir.

Karşılıklılık koşuluyla, yerel makamlar tarafından alınan giriş vergileri ve her türlü diğer vergi, eğer Türkiye’de üretilmiş mallara uygulanıyorsa, Türk ürünleriyle diğer sözleşmecî ülkelerden kaynaklanan veya gelen ürünler arasında ayırım yapılmaksızın uygulanacaktır. Eğer Türkiye’de üretilmemiş mallara uygulanıyorsa, kaynağı ve geldiği yer neresi olursa olsun, özdeş veya benzer bütün yabancı ürünlere de hiç bir ayırım yapılmaksızın uygulanacaktır.

Madde 5

Diğer sözleşmecî Güçlerin her birinin kendi mevzuatına uygun olarak Türkiye’ye hakça bir karşılıklılık tanınması kaydıyla, Türkiye’nin herhangi bir doğal veya fabrike ürün için koyduğu veya koyacağı ihracat vergisi gönderilen ülkelerin hepsine, sözleşmecî Güçlerinin biriyle ticaretin diğerlerinden herhangi birinin aleyhine olmasına yol açabilecek bir ayırım ortaya çıkarmadan uygulanacaktır.

Madde 6

Türkiye, 1nciden 5inciye kadarki maddelerde kastedilen konularda, bugünkü tarihli Barış Antlaşması uyarınca Türkiye’den ayrılmış topraklardan herhangi birine veya sınır ticareti amacıyla sınırdaş bir Devlete tarifeler veya genel olarak her türlü diğer ticari konuda uygulayabileceği özel avantajlar dışında, herhangi bir diğer ülkeye uygulayabileceği her türlü avantajlı muameleden diğer sözleşmecî Güçleri de yararlandıracaktır.

Madde 7

Türkiye ve diğer sözleşmecî Güçler, ithal edilen ürünlerin kaynak ülkesini belirlemek için ithalatçıdan malın anılan ülkenin ulusal üretim ve yapımından çıktığını veya geçirildiği

değişiklikten sonra öyle sayılması gerektiğini gösteren bir resmi belge sunmasını karşılıklı olarak isteyebilirler.

İşbu bölümceye No III. altında ekli modele göre düzenlenen menşe şahadetnameleri, Ticaret Bakanlığı veya Tarım Bakanlığı veya göndericinin bağlı olduğu Ticaret Odası veya alıcı ülkenin kabul edeceği her hangi başka bir organ veya topluluk tarafından verilecektir. Alıcı ülkenin bir diplomatik veya konsolosluk temsilcisince tasdik edileceklerdir.

Posta kolileri bakımından, alıcı ülke gönderimin ticari bir mahiyet taşımadığını kabul ettiğinde, menşe şahadetnamesine gerek olmayacaktır.

Madde 8

İşbu sözleşmenin süresinin tümü boyunca Türkiye'ye diğer yabancı ülkelere tanıdığı kadar avantajlı bir muameleyi tanımayan sözleşmeci Güçlerden hiç biri işbu bölümcenin hükümlerinden yararlanma talebinde bulunamaz.

EK I

9 KATSAYISI UYGULANACAK MADDELER ÇİZELGESİ

Tarife sayısı

65	Patates.
89	Portakal.
121	şekerle hazırlanmış şeyler.
130	Maden suları.
178	Parlak deriler.
180	Domuz derileri.
185-187-188	Ayakkabılar.
192	Eldivenler.
200-201	işlenmemiş ya da işlenmiş kürkler.
217-218	Mobilyalar.
273-274-275	El işlemleri, dantelâlar ve pamuk şeritler.
302	Kaba ipek kırpıntısı
305	Tüller, v.b.
306	ipek tüller, v.b.
308	ipekli dokumalar.
311-312	ipekli tuhafiye
314	ipekli kumaş ve elbise harçları.
324	Yün kuşak ve şal.
339	Giysiler
348	Yazlık, kışlık şemsiyeler, v.b.

EK II

TÜKETİM VERGİLERİ

Çay	40 kuruş kilosu
Kahve	20 --
Petrol	6 --
Pirinç	10 --
Margarin, oleomargarin ve yağ	
besin maddeleri	80 --
Stearin'li mumlar	30 --
Âdi sabun	5 --
Yeni ve kullanılmış torbalar	5 --
Baharat	30 --
Kibritler	1/2 – 60 kibritlik kutusu.
Mumlu kibritler	1 – kutusu.
Sigara kâğıdı	1 – 50 yaprağ.
Çakmaklar	25 – tanesi.

şeker 15 – kilosu.

76

Bisküi

Çikolata

Süt özü

şekerleme ve glikoz

Alkolsüz içkiler, gazozlar ve limonatalar ..

Başka her türlü şekerli ürünler

Tömbeki 40 kuruş kilosu.

EK III

MENŞE ŞEHADETNAMEŞİ ÖRNEĞİ

.....

de oturan *üretici ya da yapımcı*

Bay'in vekili

..... de oturan,

Bay'ın

aşğıda kayıtlı olan malların, gönderence bize gösterilen geçerli belgelere dayanarak2 (*Türk* ya da) kökenli olduğunu ya da (*Türkiye*'de ya da de) yapıldığını, kendi sorumluluğu altında, önümüzde bildirdiğini onaylarız.

(*Belgeyi veren makam*)3.

Bu mallar, ait olarak, de oturan tacir ya da yapımcı..... adına (kara yoluyla ya da..... adlı gemiyle] gönderilmiştir.

KOLİLERİN VE KATEGORİLERİN SAYISI

MARKALARIN SAYISI

BRÜT VE NET AĞIRLIK (kilogram olarak)

ya da

hacim ölçüsü ve değeri

MALLARIN CİNSİ

Sorumluluğum altında böylece bildirilmiştir. (Tarih))

(Bildiride bulunanın imzası)

Bu bildiriği biz de (*belgeyi veren makam*) onaylayarak, yukarıda kayıtlı malların gerçekten bu ülkede yapıldığını ayrıca doğrularız.

(Tarih ve belgeyi veren makamın imzası)

İşbu imzanın onaylanması için Konsolosluğunda görülmüştür.

(Tarih, Konsolosluğun imzası ve mühür)

BÖLÜMCE II.

Madde 9

Türkiye, kendisine karşılıklılık ilkesine göre bir muamele tanınması koşuluyla, ulusal gemilere tanıdığı muamele veya her hangi bir başka Gücün gemilerine tanıdığı veya tanıyabileceği daha avantajlı muamele ile eşit bir muameleyi diğer sözleşmecî Güçlerin gemilerine tanımayı taahhüt eder.

Türkiye. Diğer sözleşmecî Güçlerin her biri bakımından ve diğer Sözleşmecî Güçlerin her biri Türkiye bakımından, balıkçılığı, deniz kabotajını, yani kendi toprağının bir limanından aynı topraktaki başka bir limana denizden mal ve yolcu taşımayı, liman hizmetlerini, yani römorkaj, kılavuzluk ve her türlü iç hizmetleri kendi bayrağı altında tutma hakkını korur.

Madde 10

Önceki maddede balıkçılık, deniz kabotajı ve liman hizmetleri için öngörülen istisnaların saklı kalmaları kaydıyla, bir yandan Türkiye tarafından, ve öbür yandan diğer sözleşmecî Güçlerin her biri tarafından, her türlü malı ithal veya ihraç etmek veya ülkeye doğru veya ülkeden dışarı yolcuları taşımak ve limanlarda, doklarda, rıhtımlarda, iskelelerde ve mersalarda gemilerin konaklaması, yüklemesi ve yük boşaltmasıyla ilgili her türlü kolaylıktan yararlanma konularında ulusal gemilerinkine eşit bir muamele karşılıklılık temelinde tanınacaktır.

Aynı karşılıklılık koşuluyla, Hükümet, memurlar, özel kişiler, her türlü dernek veya kuruluş adına veya lehine gemilerden alınan sağlık vergileri, liman, iskele, demir atma, kılavuzluk, karantina, deniz feneri vergileri veya benzer her türlü başka vergi gibi vergiler, harçlar, ücretler ve her türlü ödeme konusunda mutlak bir eşitlik olacaktır.

Türkiye, ithalatçı veya ihracatçı geminin bayrağına, geminin varış veya kalkış limanlarına, geminin seyahatine veya uğradığı limanlara dayanan hiç bir farklı vergi, ek vergi ya da miktarı fazla vergi, türü ne olursa olsun, almamayı karşılıklılık ilkesi temelinde taahhüt eder; ithal veya ihraç edilen mallara konulacak vergiler ancak menşelerine ve geldikleri yere veya gittikleri yere göre belirlenebilir ve Bölümce I'in hükümleri uyarınca diğer sözleşmecî Güçlerin hepsi için eşit şekilde uygulanabilir.

Madde 11

Türkiye, gemiler ve taşıdıkları yük ve yolcularla ilgili olarak, Türkiye'nin savaştan önce geçerli olarak tanıdığı veya daha sonra başlıca deniz Devletlerince geçerli olarak tanınabilecek her türlü sertifika veya belge, Türkiye tarafından diğer sözleşmecî Güçlerin uyruğundaki gemiler bakımından geçerli ve Türk gemilerine verilen eş sertifikalarla denk olarak tanınacaktır.

Bu hükümler, ancak, Türkiye'nin Türk gemilerine başlıca deniz ülkelerinde uygulanan koşullara denk koşullarla verdiği sertifikalar ve belgeler, diğer sözleşmecî Güçler tarafından kendilerinin verdikleri sertifikalara ve belgelere denk kabul edilirlerse geçerli olacaklardır.

BÖLÜMCE III

Madde 12

Türkiye, menşei diğer sözleşmecî Güçlerinden her hangi birinden olan doğal veya fabrike ürünlere, ticari işlemlerde her türlü haksız rekabete karşı güvence sağlamak için gerekli yasal

ve idari önlemleri almayı ve yargıya her türlü baş vurma yolunu açık tutmayı, karşılıklılık koşuluyla taahhüt eder.

Türkiye, aynı şekilde, karşılıklılık koşuluyla, üstünde veya konuldukları yerde veya dış ambalajlarında, ürünlerin veya malların menşesine, türüne veya özel niteliklerine ilişkin olarak dolaysız veya dolaylı yanlış bilgi veren markalar, isimler, kayıtlar veya işaret taşıyan her türlü ürün veya malın ithalatını veya ihracatını, yapımını, dolaşımını, ülke içinde satışını veya satışa çıkarılmasını uygun yaptırımlar yoluyla önleyeceğini ve yasaklayacağını taahhüt eder.

Madde 13

Türkiye, diğer bir sözleşmecî ülkede geçerli olup, özel niteliklerini toprak veya iklimden alan ürünler için bölgesel bir isim verme hakkını veya bölgesel bir isim kullanılmasına izin verilmesinin koşullarını saptayan veya düzenleyen ve yetkili makamların Türkiye'ye düzenli olarak bildirdikleri yasalara, bu yasalara uygun olarak alınmış idare ve yargı kararlarına uymayı, bu konuda kendisine karşılıklılık ilkesine uygun bir muamele tanınması koşuluyla taahhüt eder. Bölgesel isimler taşıyan ürünlerin veya malların yasalara veya yukarıda sayılan kararlara aykırı olarak ithalatı, ihracatı, yapımı, dolaşımı, satışı veya satışa çıkarılması Türkiye tarafından yasaklanacak ve 12nci maddede öngörülen önlemlerle önlenecektir.

Madde 14

İşbu Sözleşmenin yürürlüğe konulmasından başlayarak oniki aylık bir süre içinde Türkiye şunları yapmayı taahhüt eder:

1. Sınai Mülkiyetin korunmasına ilişkin 20 Mart 1883'de Paris'te kabul edilmiş ve 2 Hazir n1911'de Washington'da gözden geçirilmiş uluslararası Sözleşmeye usulüne uyarak katılmak;
2. Edebi ve sanatsal eserlerin korunmasına ilişkin 9 Eylül 1886'da Bern'de kabul edilmiş ve 13 Kasım 1908'de Berlin'de gözden geçirilmiş Edebi ve sanatsal eserlerin korunmasına ilişkin Uluslararası Sözleşmeye ve 20 mart 1914'de Bern'de kabul edilmiş edebi ve sanatsal eserlerin kornumasına ilişkin ek protokol'a katılmak;

Yukarıda sayılan sözleşmelere ve protokola Türkiyenin Türkçeye çeviri hakkı konusunda koymayı öngördüğünü açıkladığı çekinceye, anılan Sözleşmelerin ve Protokolun diğer imzacıları işbu Sözleşmenin yürürlüğe konulmasını izleyen bir yıl içinde itiraz etmezlerse, işbu Sözleşmenin diğer imzacı Güçleri işbu Sözleşmenin süresi boyunca Türkiye'nin sözkonusu çekincesine muhalefet etmeyeceklerdir.

İşbu Sözleşmenin imzacı Güçlerinin, çeviri hakkıyla ilgili Türk çekincesine katılmayı sürdürmedikleri durumda, Türkiye de yukarıda anılan sözleşmelere ve protokola katılımını sürdürmek zorunda olmayacaktır.

3. Aynı sürenin bitiminden önce, anılan Sözleşmelerin ilkelerine uygun olarak, diğer sözleşmecî Güçlerin vatandaşlarının sınai, edebi ve sanatsal mülkiyetini, etkili mevzuat yoluyla tanıtmak ve korumak.

Madde 15

Sınai, edebi ve sanatsal mülkiyet ile ilgili hizmetlere ilişkin arşivlere, kayıtlara ve planlara ve bunların, lehine Türkiye'den toprak ayrılmış olan Devletlerin makamlarına Türk makamlarınca iletilmesi veya bildirilmesine ilişkin her türlü sorun ilgili ülkeler arasında yapılacak özel sözleşmelerde ele alınacaktır.

GENEL HÜKÜMLER

Madde 16

Sözleşmeciler, işbu Sözleşmenin hükümlerinin, egemenlikleri veya yetkileri altındaki özerk bir hükümete sahip dominyonlarının, kolonilerinin, himayeleri altındaki ülkelerin, deniz aşırı mülklerinin veya topraklarının hiç birine veya bir kısmına uygulanmayacağını, işbu Sözleşmenin yürürlüğe konulduğu anda beyan etmek hakkını saklı tutarlar. Bu yapıncı, Türkiye, anılan dominyonlara, kolonilere, himaye altındaki ülkelere, mülklere ve topraklara karşı işbu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden sıyrılmış olacaktır.

Bununla birlikte, anılan Güçler, hakkında dışlama beyanı yaptıkları özerk hükümetli dominyon, koloni, himaye altındaki ülke, mülk veya toprak adına ilerde işbu Sözleşmeye katılabilirler.

Madde 17

Libya'dan gelen veya Libya'ya giden mallar ve ürünler, Türkiye'de, İtalyan mallarına ve ürünlerine uygulanan rejimin aynısına tâbi olacaktır.

Türkiye'den çıkan ve Türkiye'ye giden mallar ve ürünler Libya'da bir yabancı ülkeye tanınabilecek en avantajlı muameleden yararlanacaklardır.

Madde 18

İşbu sözleşme beş yıllık bir süre için sonuçlandırılmıştır.

Bölümce I ile ilgili olarak, Türkiye bir yandan, Yunanistan, Romanya ve Sırp- Hırvat – Sloven Devleti öbür yandan, ticari al verleri için yeni bir statünün daha kısa sürede kurulması gerektiğini kabul ederek, ilk otuz aylık bir sürenin bitiminden sonra her an işbu Sözleşmeden çıkmak hakkını birbirine tanımak hususunda anlaşmışlardır; o durumda anılan Sözleşmenin etkileri fesihten altı ay sonra sona erecektir.

Türkiye, bir yandan, ve diğer sözleşmeciler Tarafların her biri, öbür yandan, Sözleşmenin uygulanması için yukarıda belirlenmiş dönemler sırasında her an, yapılacak talep üzerine yeni ticaret antlaşmaları sonuçlandırmak amacıyla müzakerelere başlamayı ve bu müzakerelere, anılan dönemlerin sona ermesinden önce sonuç vermelerini sağlamak için aktif olarak katılmayı taahhüt ederler.

Eğer anılan müzakereler yukarıda öngörülen sürelerin bitiminden önce sonuç vermezse, sözleşmeciler Yüksek Taraflardan her biri hareket özgürlüğüne yeniden kavuşacaktır.

Madde 19

İşbu sözleşme onaylanacaktır.

Onay belgeleri mümkün olduğu kadar kısa sürede Paris'e saklanmak üzere iletilecektir.

Bugün imzalanan Barış antlaşmasıyla aynı koşullarda yürürlüğe girecektir.

Aşağıda sayılan Tam yetkililer, yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da 24 Temmuz bindokuzyüzyirmiüç günü tek bir nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüsha Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivine konulacak, o da birer onaylı kopyasını sözleşmecî güçlerin her birine ulaştıracaktır.

(L.S.) HORACE RUMBOLD
(L.S.) PELLE
(L.S.) GARRONİ
(L.S.) G. C. MONTAGNA
(L.S.) K. OTCHİAİ
(L.S.) E. K. VENİZELOS
(L.S.) D. CACLAMANOS
(L.S.) CONST. DİAMANDY
(L.S.) CONST. CONTZESCO
() -----
(L.S.) BAY İSMET
(L.S.) Dr. RIZA NUR

VI.

Yunan ve Türk nüfusların değişimine ilişkin Sözleşme

Lozan'da 30 Ocak 1923 günü imzalanmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve Yunan Hükümeti aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

Madde 1

Türk topraklarında yerleşik ve Rum – Ortodoks dininden olan Türk vatandaşları ve Yunan topraklarında yerleşik ve müslüman dininden olan Yunan vatandaşlarının zorunlu değişimine (mübadele) 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren başlanacaktır.

Bu kişiler, Türk hükümetinin izni olmadan Türkiye'ye ve Yunan hükümetinin izni olmadan Yunanistan'a yeniden yerleşmeye gelemeyeceklerdir.

Madde 2

İnci maddede öngörülen değişime şunlar dahil edilmeyecektir:

- (a) İstanbul'un rum sâkinleri;
- (b) Batı Trakya'nın müslüman sâkinleri.

İstanbul ili Valiliğinin 1912 yasasıyla belirlenmiş sınırları (Dersaadet Şehremaneti havzası) içindeki bölgelere 30 Ekim 1918'den önce yerleşmiş olan Rumlar İstanbul'un Rum sâkinleri olarak sayılacaklardır.

1913 Budapeşte Antlaşmasıyla çizilmiş sınırın doğusunda yerleşmiş müslümanların hepsi Batı Trakya'nın müslüman sâkinleri olarak sayılacaklardır.

Madde 3

Rum ve Türk sâkinlerinin değiştirileceği toprakları 18 Ekim 1912'den beri terketmiş olan Rumlar ve Müslümanlar 1nci maddede öngörülen değişime dahil sayılacaklardır.

İşbu Sözleşmede "göçmen" terimi göç etmek zorunda veya 18 ekim 1912'den beri göç etmiş olan gerçek ve tüzel kişilerin hepsini kapsar.

Madde 4

Rum nüfusuna mensup olup, aileleri zaten Türk toprağını terketmiş ve halen Türkiye'de tutulan sağlıklı erkeklerin hepsi, işbu Sözleşmeye uygun olarak Yunanistan'a gönderilecek ilk Rum kontenjanını oluşturacaktır.

Madde 5

İşbu Sözleşmenin 9ncü ve 10ncü hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla, işbu Sözleşme gereğince yapılacak değişim dolayısıyla Türkiye Rumlarının veya Yunanistan Müslümanlarının mülkiyet ve alacak haklarına hiç bir hanel getirilmeyecektir.

Madde 6

Değiştirilecek nüfuslara mensup olan bir kişinin ayrılmasına, hangi nedenle olursa olsun, hiç bir engel çıkarılmayacaktır. Bir göçmenin bir hapis cezasına kesin olarak çarptırılmış olması durumunda, henüz kesinleşmemiş bir mahkumiyeti durumunda veya ceza kovuşturmasına tâbi olması durumunda, ilgili, işlemci ülkenin makamlarınca, gittiği ülkenin makamlarına, cezasını çekmesi veya yargılanması için teslim edilecektir.

Madde 7

Göçmenler terkettikleri ülkenin milliyetini yitireceklerdir ve gittikleri ülkenin milliyetini o ülkenin toprağına varır varmaz alacaklardır.

İki ülkeden birini önceden terketmiş ve henüz yeni milliyetlerini kazanmamış olan göçmenler, bu milliyeti işbu Sözleşmenin imzalandığı tarihte kazanacaklardır.

Madde 8

Göçmenler, ne girişte, ne çıkışta, hiç vergiye ne de hiç bir başka harca tabi tutulmadan, her türden taşınır mallarını yanlarında götürmekte veya taşıtırmakta özgür olacaklardır.

Aynı şekilde, işbu Sözleşme gereğince sözleşmeci Güçlerden birinin toprağını terketmek zorunda olan bir cemaatin üyeleri (camilerin, tekkelerin, medreselerin, kiliselerin, manastırların, okulların, hastanelerin, şirketlerin, derneklerin ve tüzel kişilerin, veya hangi türden olursa olsun diğer vakıfların personeli dahil) cemaatlerine ait taşınır malları özgürce götürmek veya taşıtırtmak hakkına sahip olacaklardır.

11nci maddede öngörülen karma Komisyonun tavsiyeleri üzerine, iki ülkenin makamlarınca taşıma kolaylıklarının azamisi sağlanacaktır.

Taşınır mallarının tümünü veya bir kısmını götüremeyen göçmenler, onları geride bırakabilirler. Bu durumda, yerel makamlar, göçmen ile görüşüp, bıraktığı taşınır malların envanterini ve değerini belirleyeceklerdir. Giden göçmenin bıraktığı malların envanterini ve değerini içeren tutanaklar dört nüsha olarak hazırlanacaktır. Bir nüsha yerel makamlarca saklanacak, ikincisi 9ncu maddede öngörülen tasfiyeye temel oluşturmak üzere 11nci maddede öngörülen karma Komisyona verilecek, üçüncüsü göç edilen ülkenin Hükümetine ve dördüncüsü giden göçmene verilecektir.

Madde 9

Köy yerinde veya şehirde, göçmenlere ve 8nci maddede kastedilen cemaatlere ait taşınmaz mallar, ayrıca bu göçmenlerin ve cemaatlerin bıraktıkları taşınır mallar, 11nci maddede öngörülen karma Komisyon tarafından, aşağıdaki hükümlere uygun olarak tasfiye edilecektir.

Değişimin uygulanmayacağı bir bölgede yerleşik cemaatlerin din veya hayır kurumlarına ait olup, zorunlu değişimin uygulanacağı bölgelerde bulunan mallar da aynı koşullar altında tasfiye edilecektir.

Madde 10

Sözleşmeci Yüksek Tarafların topraklarını önceden terketmiş ve işbu Sözleşmenin 3ncü maddesine göre nüfus değişimi kapsamına giren kişilerin taşınır ve taşınmaz mallarının tasfiyesi, 9ncu maddeye göre ve 16 ekim 1912'den itibaren Yunanistan ve Türkiye'de kabul edilmiş her türlü yasaya veya yayınlanmış her türlü yönetmeliğe uygunca alınmış ve sonuç olarak bu malların üstündeki mülkiyet hakkının el koyma, zorla satma gibi yollarla veya başka bir şekilde kısıtlanmasına yol açmış önlemlerin, hangi türden olursa olsunlar, hepsinden bağımsız olarak yapılacaktır. İşbu maddede ve 9ncu maddede kastedilen mallar, bu türden bir önleme maruz kalmışsa, değerleri, 11nci maddede öngörülen Komisyon tarafından, sanki bu önlemler uygulanmamış gibi hesaplanacaktır.

Kamulaştırılmış mülkiyete gelince, Karma Komisyon, 18 Ekim 1912'den beri, her iki ülkede değişimin kapsamındaki kişilere ait ve değişimin uygulanacağı bölgelerde bulunurken kamulaştırılmış bu mülklerin değerlerini yeniden hesaplayacaktır. Komisyon, mülk sahipleri lehine, onların gördükleri zararı karşılayacak bir tazminat saptayacaktır. Bu tazminatın tutarı mal sahiplerine alacak ve kamulaştırılmış binaların bulunduğu toprağın Hükümetine borç olarak kaydedilecektir.

8nci ve 9ncu maddelerde kastedilen kişiler, yararlanma hakkından şu veya bu şekilde yoksun bırakıldıkları mallarının gelirini herhangi bir şekilde almamışlarsa, bu gelirlerin değerinin geri verilmesi, savaş öncesi ortalama getirisi temelinde Karma Komisyon'un belirleyeceği yöntemle göre sağlanacaktır.

Yunanistan'daki vakıfların ve aynı şekilde Türkiye'deki Rumlara ait benzer vakıfların mülkiyetinin ve onlara bağlı haklarla çıkarların tasfiyesini yaparken, 11nci maddede öngörülen karma Komisyon, bu vakıfların ve ilgilisi kişilerin haklarını ve çıkarlarını tam olarak değerlendirebilmek amacıyla, daha önceki Antlaşmalarda oluşturulmuş ilkelerden esinlenecektir.

11nci maddede öngörülen karma Komisyon bu hükümleri uygulamakla görevli olacaktır.

Madde 11

İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren bir aylık bir süre içinde bir Karma Komisyon kurulacaktır. Karma Komisyon Türkiye veya Yunanistan'da bulunacak ve Sözleşmeciler Yüksek Taraflardan dörder üye ve Cemiyet – i Akvam Konseyinin 1914 – 1918 savaşına katılmamış Güçlerin vatandaşları arasından seçeceği üç üyeden oluşacaktır. Komisyon başkanlığı bu üç tarafsız üyenin her birince sırayla yürütülecektir.

Karma Komisyon'un, gerekli gördüğü yerlerde, bir Türk üye, bir Yunan üye ve kendisinin atayacağı bir Başkandan oluşan ve buyruğu altında çalışan Alt – Komisyonlar kurma hakkına sahip olacaktır. Alt – Komisyona verilecek yetkileri Karma Komisyon saptayacaktır.

Madde 12

Karma Komisyon, işbu Sözleşmece öngörülen Göçü gözlem altında tutmak ve kolaylaştırmak ve 9 ile 10ncu maddelerde öngörüldüğü gibi taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesini yürütmek görevlerini yerine getirecektir.

Göçün ve yukarıda belirtilen tasfiyenin yöntemlerini belirleyecektir.

Genel olarak, Karma Komisyon, işbu Sözleşmenin uygulanmasının gerektireceği önlemleri almak ve bu Sözleşmenin yol açabileceği her türlü soruna ilişkin karar vermek için her türlü yetkiye sahip olacaktır.

Karma komisyonun kararları oy çoğunluğuyla alınacaktır.

Tasfiye edilecek mülkiyet, haklar ve çıkarlarla ilgili itirazların hepsi Karma Komisyon tarafından kesin olarak bir sonuca bağlanacaktır.

Madde 13

Karma Komisyon, işbu Sözleşme gereğince tasfiye edilecek taşınır ve taşınmaz malların değerlerini, ilgilileri dinlemiş veya dinlemek üzere usulünce davet etmiş olarak belirleyecektir.

Tasfiye edilecek malların değerlerinin belirlenmesinin temeli, bu malların altın paraya göre değeri olacaktır.

Madde 14

Komisyon, ilgili mülk sahibine, elinden alınan ve buldukları toprağın Hükümetine kalacak olan malların karşılığında alacağını gösteren bir bildirge verecektir.

Bu bildirgelere dayanarak borç çıkarılan meblağlar, tasfiyenin yapıldığı ülkenin Hükümetinin göçmeni alan ülkenin Hükümetine borcu olacaktır. Ülke olarak, bir göçmen, göç ettiği ülkede, alacaklı olduğu meblağların karşılığı olarak, bırakıp gittiği mallara eşit değerinde ve aynı türden mallar alacaktır.

Her altı ayda bir, yukarıda belirtildiği gibi yayımlanan bildirgeler temelinde iki Hükümetin karşılıklı olarak borçlu oldukları meblağların bir hesabı çıkarılacaktır.

Nihai tasfiye aşamasında, eğer karşılıklı borç tutarlarında denklik varsa, ilgili hesaplar birbirine mahsup edilecektir. Eğer bu hesaplardan sonra Hükümetlerden biri diğerine borçlu kalırsa, borç miktarı nakit olarak ödenecektir. Eğer borçlu Hükümet bu ödeme için zaman verilmesini isterse, borç toplamının en fazla üç yıllık ödentiyle ödenmesi koşuluyla Komisyon istenilen zamanı tanıyabilecektir.

Eğer ödenecek toplam miktar oldukça önemli ve daha uzun süreler gerektiriyorsa, borçlu Hükümet, Karma Komisyonun belirleyeceği ve borç miktarının 20 % sine kadar çıkabilecek bir miktarı nakit olarak ödeyecek ve geri kalan borcu için, Komisyonun belirleyeceği bir faiz oranıyla ve en fazla 20 yirmi yıl içinde geri alınabilecek şekilde borç senetleri çıkaracaktır. Borçlu Hükümet, bu borcun servisi için Komisyonun kabul edeceği rehinler oluşturacaktır. Bu rehinler Yunanistan'da Uluslararası Komisyon'ca, İstanbul'da Kamu Borcu Konseyince yönetilecek ve getirileri toplanacaktır. Bir anlaşma olmazsa, rehinleri belirlemek Cemiyet-i Akvam Konseyine düşecektir.

Madde 15

Göçü kolaylaştırmak için ilgili Devletler tarafından Komisyona, anılan Komisyonun saptayacağı koşullarda avans aktarılacaktır.

Madde 16

İşbu Sözleşme gereğince topraklarını terketmek zorunda olan kişilere ve bu kişilerin gidecekleri ülkeye götürülmek üzere yönelecekleri limanlara yapılacak bildirimlerle ilgili her türlü sorun hakkında Türk ve Yunan Hükümetleri 11 nci maddede öngörülen Komisyon ile anlaşacaklardır.

Sözleşmeci Yüksek Taraflar, değişimi yapılacak nüfuslar üzerinde, belirlenmiş ayrılış tarihten önce yuvalarını terkettirmek veya mallarını bıraktırmak için dolaysız veya dolaylı hiç bir baskı yapmamayı karşılıklı olarak taahhüt ederler. Ülkeyi terkeden veya terketmek zorunda olan göçmenlere, hiçbir olağandışı vergi veya harç uygulamamayı da karşılıklı olarak taahhüt ederler.

İkinci maddede belirtilen değişimin dışında bırakılan bölgelerin sâkinlerinin bu bölgelerde kalmak veya buralara dönmek hakkını özgürce kullanmalarının ve Türkiye ve Yunanistan'da mülkiyet hak ve özgürlüklerinden yararlanmalarının önüne hiç bir engel çıkarılmayacaktır. Bu hüküm, değişimin dışında tutulmuş bölgelerin sâkinlerinin mallarını özgürce elden çıkarmalarını ve bu sâkinlerden Türkiye veya Yunanistan'ı terk etmek isteyenlerin gönüllü ayrılışını önlemek için bir bahane olarak ileri sürülemeyecektir.

Madde 17

Karma Komisyonun ve organlarının bakım ve işleme giderleri, ilgili Hükümetlerce Komisyonun belirleyeceği oranlarda üstlenilecektir.

Madde 18

Sözleşmeci Yüksek Tarafların her ikisi de, mevzuatlarında, işbu Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için gerekli olacak değişiklikleri yapmayı taahhüt ederler.

Madde 19

İşbu Sözleşme, onu yapan sözleşmeci Yüksek Taraflar bakımından, Türkiye ile sonuçlandırılacak Barış Antlaşmasıyla, sanki onun metninde yer alıyormuş gibi aynı geçerlilik ve değerinde olacaktır.

Yetkileri usulünce tanınmış olan aşağıda sayılan Tam yetkililer, yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak, işbu Sözleşmeyi imzaladılar.

Lozan'da, 30 Ocak Bindokuzyüzyirmiüç tarihinde üç örnek olarak düzenlenmiştir. Örneklerden birer adet Yunan Hükümetine ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine verilecek, üçüncüsü Fransız Cumhuriyeti Hükümetine emanet edilecektir. O da işbu Konvansiyonun onaylı kopyalarını Türkiye ile Barış Antlaşmasının diğer imzacı Güçlerine iletacaktır.

(L.S.) E.K. VENİZELOS
(L.S.) D. CACLAMANOS
(L.S.) İSMET
(L.S.) Dr. RIZA NUR
(L.S.) HASAN

PROTOKOL

Aşağıda imzası bulunan Türk tam yetkililer, Rum ve Türk nüfuslarının değişimine ilişkin olarak bugün sonuçlandırılan Sözleşmenin yürürlüğe konulmasını beklemeden, bu Sözleşmenin 1nci maddesine derogasyon yaparak, Türk Hükümetinin, Barış Antlaşması imzalanır imzalanmaz, 4ncü maddede kastedilen sağlıklı erkekleri salmayı ve ayrılışlarını sağlamayı taahhüt ettiğini beyan ederler.

Lozan'da üç nüsha olarak yapılmıştır. Otuz Ocak Bindokuzyüzyirmiüç

İSMET
Dr. RIZA NUR
HASAN

VII.

Yunanistan ile Türkiye arasında Sivil Rehinelerin geri verilmesine ve Savaş Tutsaklarının değişimine ilişkin Anlaşma

Lozan'da 30 Ocak 1923 günü imzalanmıştır.

Aşağıda imzası olan Yunan ve Türk Tam yetkilileri, usulüne uygun bulunmuş tam yetkileri uyarınca hareket ederek, halen Yunanistan'da ve Türkiye'de tutuklu sivillerle savaş tutsaklarının değişimini sağlamak amacıyla izleyen hükümlerde anlaşmışlardır.

FASIL I.

TUTUKLU SİVİLLER

Madde 1

Yunanistan'ın elinde tuttuğu Türk sivil rehineler ve tutsaklar Yunan Hükümetince yurtlarına geri gönderilecektir. Anılan Hükümet, ilke olarak, Anadolu kökenli kişilerin İzmir'e, Trakya kökenli olanların da İstanbul'a ulaştırılmasını sağlayacaktır.

Yunanistan'dan gemiye biniş anında kimlik doğrulaması yapılacak kişilerin geri gönderilmesi, ilke olarak, işbu Anlaşmanın imzalanmasından yedi gün sonra başlayacaktır. Bitirilmesi şu şekilde olacaktır:

- (a) Yunan Hükümetince verilen listelerde ismi bulunan kişiler bakımından iki haftayı geçmeyecek bir süre içinde;
- (b) Türk Hükümetince verilen listede ismi bulunan kişiler ve aranması gereken kişiler bakımından en kısa sürede.

Madde 2

Türkler tarafından tutuluyor olabilecek Yunan rehineler ve sivil tutsaklar Türk hükümetince İzmir'de veya İstanbul'da, 1nci maddenin (a) fıkrasında kastedilen Türk sivil rehinelerin geri gönderilmelerinden hemen sonra ve aranması gereken kişilerin geri gönderilmelerinin en kısa sürede gerçekleşmesini sağlayacak şekilde geri gönderilmek üzere bir araya getirilecektir.

Madde 3

Yunan ve Türk hükümetlerince ayrı ayrı verilen geri gönderilecekler listeleri daha sonra tamamlanacaktır.

FASIL II

SAVAŞ TUTSAKLARI

Madde 4

Yunan Hükümeti Türk Hükümetine 1nci maddenin (a) fıkrasında kastedilen Türk sivil rehineleri geri verdiği tarihten sonra mümkün olur olmaz ve bu tarihten başlayarak onbeş günü geçmeyecek bir süre içinde Yunanistan, elindeki savaş tutsaklarının tümünü tek bir defada Türkiye'ye geri verecek ve İzmir'e götürecektir.

Daha sonra Türkiye, aynı sayıda Yunan savaş tutsağını, subaya karşılık subay, ere karşılık er olarak Yunanistan'a geri verecektir. Bu savaş tutsakları, Türk savaş tutsaklarını getiren Yunan gemileriyle gönderilebilecek bir süre içinde ve uygun yerlerde Türk Hükümeti tarafından bir araya getirilecektir.

Geriye kalan Yunan savaş tutsakları, barış imzalanınca ve bu imzadan sonra üç hafta içinde Türk Hükümeti tarafından geri gönderilecektir.

Madde 5

Ortamı yatıştırma amacıyla, Yunan ve Türk hükümetleri, genel affın yararlarını ellerinde tuttukları savaş tutsaklarının ve tutuklu sivillerin hepsine, kamu hukuku suç ve kabahatlerinden ceza almış veya alabileceklerle disiplin ihlallerinden ceza almış veya

alabileceklere genişletmekte karşılıklı anlaşmışlardır. İki hükümet anılan kişileri ayırım yapmaksızın ve cezaların veya başlatılmış işlemlerin sona erip ermediğine bakmaksızın geri vermekte anlaşmışlardır.

FASIL III.

UYGULAMA KOMİSYONU

Madde 6

Kızılhaç Derneklerinin 1914 -1918 savaşına katılmamış Devletlerin vatandaşı olan üç temsilcisinden ve Yunan ile Türk hükümetlerini birer temsilcisinden oluşan bir uluslararası Komisyon, sivil rehinelere ve savaş tutsaklarının geri verilmesine ilişkin olduğu gibi savaş tutsaklarının yukarıdaki I ve IIinci fasıllarda öngörülen koşullarda değişimine ilişkin operasyonları yönetmekten sorumlu olacaktır. Bu komisyon anılan operasyonların nasıl yapılacağını belirleyecek ve yürütülmesini gözleyecektir. Komisyon özellikle şunları yapacaktır:

1. Gemiye binış noktalarında Yunan ve Türk yetkililerden geri gönderilecek rehineri ve tutsakları almak, sayılarını ve kimliklerini doğrulamak, bu rehinerle tutsakları Türk ve Yunan yetkililere gemiden iniş noktalarında teslim etmek;
2. Geri gönderilecek Türk ve Yunan rehinerle tutsakların ayrılış limanlarından itibaren taşınmalarını Yunan ve Türk Hükümetleriyle uyum halinde düzenlemek. Yunan Hükümeti bu amaçla gerekli deniz ulaştırma olanaklarını sağlayacaktır.
3. Bir veya öbür Hükümet tarafından talep edilip geri gönderilmemiş sivil rehinerin ve savaş tutsaklarının akibetini belirlemek için gerekli arama ve araştırmaları Yunan ve Türk Hükümetleri ve makamlarıyla el birliğı yaparak yürütmek.

İlgili hükümetler bu amaçla Komisyona her türlü desteğı ve her türlü kolaylığı sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 7

Komisyonun bakım ve işleme giderleri Yunan ve Türk Hükümetlerince eşit olarak paylaşılarak üstlenilecektir.

İşbu anlaşma hemen yürürlüğe girecektir.

Üç nüsha olarak Lozan'a 30 Ocak Bindokuzyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

(L.S.) E.K. VENİZELOS

(L.S.) D. CACLAMANOS

(L.S.) İSMET

(L.S.) Dr. RIZA NUR

(L.S.) HASAN

VIII.

Genel Af İlanına ilişkin Bildirge

Barış Antlaşmasının bugün itibarıyla imzacısı Güçler, Doğu'da barışı bozan olayları unutturmak arzusuyla da harekete geçerek,

Aşağıda imzası olanlar, tam yetkilileri uyarınca, şunları beyan etmek üzere anlaşmışlardır:

I

Türkiye'de ikamet etmiş veya eden ve, karşılık olarak, Yunanistan'da ikamet etmiş veya eden hiçbir kimse, Türkiye'de ve, karşılık olarak, Yunanistan'da, 1 Ağustos 1914 ile 20 Kasım 1922 arasındaki dönemde askeri veya siyasi davranışından ötürü ve bugün imzalanan Barış Antlaşmasına imzacı bir yabancı Güce veya bu Gücün vatandaşlarına sağlamış olabileceği herhangi bir yardım yüzünden hiç bir gerekçeyle endişeye sevk veya taciz edilmeyecektir.

II

Anılan Barış Antlaşması gereğince Türkiye'den ayrılmış toprakların hiç bir vatandaşı da, 1Ağustos 1914 ile 20 Kasım 1922 arasında Türkiye'nin aleyhine veya lehine askeri veya siyasi davranışı yüzünden veya anılan Antlaşma gereğince milliyetinin yeniden düzenlenmesi yüzünden endişeye sevk veya taciz edilmeyecektir.

III

Anılan dönemde meydana gelen siyasi olaylarla açıkca bağlantılı olarak aynı dönemde işlenmiş cürüm ve cünha için Türk hükümeti ve Yunan hükümeti tarafından tam ve bütün genel af tanınacaktır.

IV

Bugün imzalanan Barış Antlaşmasının sonucunda Türk kalan bir toprakta 20 Kasım 1922'den öncesıyla ilgili siyasi veya askeri gerekçelerle anılan Barış Antlaşmasının imzacısı Güçlerin yetkilileri ve Türk yetkilileri tarafından tutuklanmış, takibata uğratılmış veya mahkum edilmiş Türk vatandaşları ve, karşılık olarak, diğer anılan Güçlerin vatandaşları genel aftan yararlanacaklardır ve eğer tutuklu iseler vatandaşları oldukları Devletlerin yetkililerine teslim edileceklerdir. Bu hüküm, yukarıda kastedilen toprağın bir bölümünü işgal etmiş Güçlerin yetkilileri tarafından anılan tarihten önce kamu hukukunun bir ihlali yüzünden olsa bile ve Türkiye dışına götürülmüş olsa bile tutuklanmış, kovuşturulmuş veya mahkûm edilmiş Türk vatandaşlarına da uygulanacaktır. İşgal ordularının bir mensubuna karşı ölüm veya ciddi yaralanmaya yol açmış olanlar bunun dışında tutulacaktır.

V

Bu bağlamda verilmiş olan mahkumiyet kararları iptal edilecek ve süren her türlü işlem kesilecektir.

VI

Güçlerin hepsinin duydukları barış havasını yayma kaygısını paylaşan Türk Hükümeti, 20 Ekim 1918 ile 20 Kasım 1922 arasındaki dönemde Müttefiklerin himayesinde yürütülen operasyonları, savaş yüzünden dağılmış aileleri yeniden birleştirmek ve hak sahiplerini yeniden mallarının mülkiyetine kavuşturmak amacına hizmet etmek üzere, sorgulamamak niyetini beyan eder.

Bununla birlikte, sözkonusu niyet, yukarıda kastedilen operasyonların, ilgililerin başvurmaları durumunda gözden geçirilmeleri olasılığını dışlamamaktadır. Kişilere ve mallara ilişkin itirazlar ve talepler Kızılay'ın bir delegeyiyle Kızıllaç'ın bir delegesinden oluşan bir Komisyon tarafından incelenecektir. Görüş ayrılığı durumunda bu iki delege bir üst hakem seçeceklerdir; eğer bu seçimde de anlaşamazlarsa üst hakem Cemiyet – i Akvam Konseyince atanacaktır.

VII

Tutuklu sivillerin geri gönderilmesi ve savaş tutsaklarının değişimi konusunda 30 Ocak 1923 günü Yunan Hükümetiyle Türk hükümeti arasında varılan Anlaşmanın 5nci maddesinin konusunu oluşturan yatıştırma önleminin önemini kabul eden Brintanya, Fransız ve İtalyan Hükümetleri, Türk hükümeti tarafından karşılıklılık tanınması yoluyla, aynı hükümleri halen

ellerinde tutuyor olabilecekleri Türk sivil tutuklulara ve savaş tutsaklara, 20 Kasım 1992 öncesinde kamu hukuku cürümü ve cünhası işlemiş olanları dışarıda bırakarak uygulamaya hazır oldukların beyan ederler.

Lozan'da 24 Temmuz Bindokuzyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ
G. C. MONTAGNA
K. OTCHİAİ
E. K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS
CONST. DİAMANDY
CONST. CONTZESCO

BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

Protokol

Anlaşma olmuştur ki, Genel Af ilânına ilişkin Bildirgenin 1nci paragrafını kabul etmiş olmakla birlikte, Türk Hükümeti anılan paragrafta kastedilen bireyler kategorisinden 150 kişiye Türkiye'ye girişi ve Türkiye'de ikamet etmeyi yasaklamak hakkını saklı tutmaktadır. Dolayısıyla, Türk hükümeti söz konusu kişilerden halen toprağında bulunanları sınır dışı edebilecek ve ülke dışında olanların dönüşlerini yasaklayabilecektir. Bu kişilerin isimleri, bugünkü tarihli Barış Antlaşması yürürlüğe girince anılan Hükümet tarafından kendi bakımından yukarıdaki bildirgenin gereğini yerini getirmek için yapılacak genel af ilânına ekli olacaktır. Ayrıca anlaşma olmuştur ki, Türk Hükümetinin dile getirdiği niyete göre karar vermesi durumunda, anılan kişiler Türkiye'deki mülklerinin ve diğer mallarının tasfiyesine yönelmek zorunda kalacaklar ve bu tasfiyeyi kendi iradeleriyle gerçekleştirebilmeleri için onlara, yukarıda anılan genel af ilânını yapılmasından itibaren dokuz aylık bir süre tanınacaktır. Bu sürenin bitiminden sonra tasfiyenin Türk Hükümeti tarafından yapılması durumunda, getirisi bütünüyle anılan kişilere verilecektir.

Aynı şekilde anlaşma olmuştur ki, af ilânına ilişkin Bildirgenin 1nci paragrafında hiç bir şey, Yunan Hükümetinin, ordusuna halen mensup veya mensup olmuş gayrimüslim vatandaşlarını Yunanistan ile Türkiye arasındaki çatışmalar sırasında askeri görevlerini yerine getirmekteki kusurlarından dolayı kovuşturma hakkına halel getirmemektedir.

Lozan'da yirmidört Temmuz Bindokuzyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ

K. OTCHİAİ
E. K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS
CONST. DİAMANDY
CONST. CONTZESCO

BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

IX.

Yunanistan'daki müslüman emlakına ilişkin Bildirge

Aşağıda imzası olanlar, tam yetkileri uyarınca hareket ederek, Yunan Hükümeti adına beyan ederler ki, Lozan'da 30 Ocak 1923 günü imzalanmış nüfus değişimine ilişkin Sözleşmenin hükümlerinde kastedilmeyen ve 18 Ekim 1912'den önce Girit adası dahil olmak üzere Yunanistan'ı zaten terketmiş ve sürekli Yunanistan dışında ikamet etmiş olan müslüman kişilerin mülkiyet haklarına hiç bir hanel getirilmeyecektir. Bu kişiler, mülkiyetleri üzerinde özgürce tasarrufta bulunmak hakkını koruyacaklardır.

Anılan Müslümanların mülkiyetine istisnai olarak kabul edilmiş ve uygulanmış hükümlerle önlemler kaldırılacaktır. Bu mülklerin gelirlerinin Yunan Hükümeti veya makamlarınca alınmış ve şimdiye kadar geri verilmemiş olması veya Hükümet ile ilgililer arasında özel düzenlemelere konu olması durumunda bu tür gelirler mal sahiplerine verilecektir. Söz konusu gelirlere ilişkin her türlü itiraz ve bu kişilerin genel nitelikteki önlemlerin onlara eşitsizce uygulanmasıyla haklarının çiğnendiğini öne sürmelerinden kaynaklanacak her türlü itiraz, bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının yürürlüğe girişinden itibaren altı aylık bir süre içinde yapılmaları kaydıyla, yukarıda anılan Sözleşmede öngörölmüş Komisyon tarafından karara bağlanacaktır. İtirazlar, anılan Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından sonra en fazla bir yıl içinde sonuca bağlanmak üzere Komisyon tarafından ivedilikle incelenecektir.

Yukarıda kastedilen kişilerin mülklerini özgürce kullanma hakkı bakımından orada olmamaları nedeniyle karşılaşılabilecekleri pratik güçlükleri dikkate alarak, Yunan Hükümeti, söz konusu kişilerin, isterlerse, yukarıda anılan karma komisyon aracılığıyla mülklerini devrebileceklerini kabul eder. Ancak, anlaşma olmuştur ki, karma Komisyonun müdahalesi Yunan Hükümeti açısından söz konusu mülkleri satın alma zorunluluğunu hiç bir şekilde doğurmayacaktır ve Komisyonun görevi mülkün devredilmesini kolaylaştırmakla sınırlı kalacaktır.

İşbu Bildirgenin, Türkiye'yi 18 Ekim 1912'den önce terketmiş ve sürekli Türkiye dışında ikamet etmiş Rum mülk sahipleri lehine karşılıklılık uygulanması koşuluyla yapıldığında anlaşılmış bulunmaktadır.

Lozan'da 24 Temmuz Bindokuzyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

E.K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS

X.

Sağlık sorunlarına ilişkin Bildirge

Aşağıda imzası olanlar, tam yetkileri uyarınca hareket ederek, Türk hükümetinin beş yıllık bir süre için üç uzman Avrupalı hekimi Sınır Sağlık Yönetimi danışmanları olarak atayacağını beyan ederler. Bu danışmanlar Türk kamu görevlisi statüsünde ve Sağlık Bakanlığına bağlı olacaktır. Anılan hükümetce, Cemiyet – i Akvam'ın sağlık Komitesi ve Uluslararası Kamu Sağlığı Bürosuyla anlaşarak oluşturulacak altı isimlik bir liste içinden seçilecektir. Ücretleri ve diğer çalışma koşulları anılan Hükümet ile iki uluslararası organ arasında anlaşılarak belirlenecektir.

Türk Sağlık Yönetimi, yukarıda anılan üç Avrupalı danışmanın yardımıyla, Türkiye'nin sahilleri ve sınırlarında sağlık hizmetinin örgütlenmesini belirleyen bir yönetmelik düzenleyecektir. Bu yönetmelik, uluslararası sağlık sözleşmelerinin hükümlerine ve Boğazlar bakımından, Boğazlar rejimine ilişkin olarak bugün imzalanan Sözleşmenin hükümlerine uygun olacaktır.

Türk Yönetim tarafından alınan sağlık vergilerinin getirisi, sadece Türkiye'nin sağlık hizmetinin ihtiyaçlarına tahsis edilecek ve Sağlık Bakanlığı tarafından bu amaçla yapılacak bir ek bütçede gözükecektir.

Lozan'da 24 Temmuz Bindokzuyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

XI.

Adalet Yönetimine İlişkin Bildirge

Türk Heyeti, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin, Türk mahkemelerinde yabancılara iyi bir yargı düzeninin bütün güvencelerini sağlayabilecek ve bunun izlenmesini egemenliğini tam olarak kullanarak, dışarıdan hiç bir karışma olmaksızın yapabilecek durumda olduğunu bildirmek fırsatını daha önce bulmuştu. Bununla birlikte, anılan Hükümet, geleneklerde ve uygarlıkta ilerlemenin gerektirebileceği reformlara girişmek için araştırmalar ve incelemeler yapmaya hazırdır.

Bu anlayışla, Aşağıda İmzası Olanlar, tam yetkileri uyarınca hareket ederek, şu Bildirgeyi yapmak isterler:

Türk hükümeti, gerekli göreceği, ancak beş yıldan daha kısa olmayacak bir süre için Avrupalı hukuk uzmanlarını derhal istihdam etmek niyetindedir. Türk hükümeti, bu uzmanları, Lahey Uluslararası Daimi Adalet Divanınının 1914 – 1918 savaşına katılmamış ülkelerin vatandaşı olan Avrupalı hukukçular arasından düzenleyeceği bir listeden seçecek ve Türk kamu görevlisi olarak işe alacaktır.

2

Hukuk danışmanları, Adalet Bakanlığına bağlanacaktır. Bazılarının çalışma yeri İstanbul şehri, bazılarınıninki de İzmir şehri olacaktır. Yasama komisyonlarının çalışmalarına katılacak ve yargıçlarının işlevlerini yürütmesine karışmadan, Türk medeni sivil, ticari ve ceza yargılarının işleyişlerini izleyecek ve Adalet Bakanlığına gerekli görecekları her türlü raporu sunacaklardır. Türk mevzuatının kesinkes uygulanmasını sağlamak için Adalet Bakanlığına rapor vermek görevine dayanarak, ister medeni, ticari veya ceza yargısının yönetimine, ister cezaların infazı, isterse yasaların uygulanmasına ilişkin olsun, her türlü şikayeti kabul edebileceklerdir.

Ev ziyaretleri, aramalar veya tutuklamaların yol açabilecekleri şikayetleri de kabul edebileceklerdir. İstanbul ve İzmir yargı yetki alanlarında bu gibi önlemler, alınır alınmaz, Adalet Bakanlığının yerel temsilcisi tarafından gecikmeksizin hukuk danışmanının bilgisine getirilecektir. Böyle bir durumda ilgili yargıç, hukuk danışmanı ile doğrudan iletişim kurabilecektir.

3

İslah edici önlem konularında, kamu güvenliği bu yüzden tehlikeye düşmedikçe veya geçici olarak özgür bırakmak davanın yürütülmesine engel oluşturmadıkça kefalet koşuluyla özgür bırakma kararı her zaman verilmelidir.

4

Medeni ve ticari konularda her türlü tahkime ve tahkime atf hükümlerine izin vardır ve bu çerçevede verilebilecek tahkim kararları birinci derece mahkemenin Başkanının imzası alındıktan sonra uygulanacaktır. Başkan imza atmayı ancak kararın kamu düzenine aykırı olması durumunda reddedebilir.

5

İşbu Bildirge beş yıllık bir süre için geçerli olacaktır.

Lozan'da Yirmidört Temmuz Bindokuzyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

İSMET
Dr. RIZA NUR
HASAN

XII.

Osmanlı İmparatorluğunda Verilmiş Bazı imtiyazlara ilişkin Protokol

Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Yunanistan, Romanya, Sırp – Hırvat – Sloven Devleti ve Türkiye, Osmanlı imparatorluğunda verilmiş bazı imtiyazlara ilişkin sorunları anlaşarak çözüme kavuşturmak arzusuyla,

Aşağıda imzası ve usulünce yetkilendirilmiş olanlar, şu hükümlerde anlaşmışlardır:

BÖLÜMCE I

Madde 1

Osmanlı Hükümeti ve yerel makamları ile Türkiye hariç diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşları (şirketler dahil) arasında 29 Ekim 1914'den önce usulüne uygun olarak yapılmış imtiyaz sözleşmeleri ve bu sözleşmelerden doğan veya onlarla ilgili anlaşmalar geçerli olmaya devam edecektir.

Madde 2

(i) Türk hükümetinin talebi üzerine, doklar, tersaneler ve *İnşaat – ı Bahriye Müşterekül Menfaa Şirket – i Şahane Osmaniyeye*'nin kurulması ve imtiyazıyla ilgili olarak, Osmanlı Hükümeti ile *Sir W. G. Armstrong, Wihworth and Co. Limited ve Vickers Limited* arasında 1913 ile 1914 yıllarında yapılmış sözleşmelerde belirtilen işlemler askıya alınacaktır.

Bu sözleşmelerin koşullarını değiştirmek veya eşit önemde olduğu değerlendirilen bir girişim için yeni bir imtiyaz verilmesi amacıyla iki taraf arasında müzakereler başlayacaktır.

Bugünkü tarihli Barış antlaşmasının yürürlüğe konulmasından itibaren altı aylık bir süre içinde Türk Hükümetiyle anılan şirketler arasında anılan sözleşmelerin koşullarını değiştirmek veya yeni bir imtiyaz verilmesi için bir anlaşma olmazsa yukarıda belirtilen şirketler, eski sözleşmelerin iptalinin tazmin edilmesi anlamını taşıyacak yeni bir imtiyazın koşullarının saptanmasını 5nci maddeye uygun olarak atanacak uzmanlardan istemek hakkına sahip olacaklardır.

Bununla birlikte anlaşma olmuştur ki, eğer uzmanların yeni imtiyaz için belirleyeceği koşullar taraflardan birinin işine gelmezse, Türk Hükümeti, anılan şirketlere, eski imtiyazların iptali yüzünden fiilen uğranılan zarar bakımından uzmanların adil bulacakları bir tazminat ödeyecektir.

(ii) Bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının yürürlüğe konulmasından itibaren altı aylık bir süre içinde *Regie Generale des Chemins de fer* şirketinin, Samsun – Sivas demir yolunun yapımı ve işletilmesi için 1914 yılında ona verilmiş olan imtiyazın her hangi bir nedenle yeniden sahibi kılınmaması durumunda, Türk hükümeti bu şirkete, talep üzerine, tazminat olarak yeni bir imtiyaz vermeyi taahhüt eder. Denklik bakımından yeni imtiyazın erimini ve işletme koşullarını saptamak , 5nci maddeye uygun olarak atanmış uzmanlara düşecektir.

Anlaşma olmuştur ki, eğer *Regie Generale* yeniden Samsun – Sivas imtiyazına sahip olursa, bu imtiyaz, 5nci maddede öngörülen uzmanlık prosedürüne göre yeniden uyarlanacaktır. Yeni bir imtiyaz vermek yoluyla tazminat durumunda, yeniden uyarlama ehliyeti de hesaba katılacaktır.

Eğer uzmanlarca belirlenen yeni imtiyazın koşulları taraflardan birinin işine gelmezse, Türk hükümeti, Samsun – Sivas imtiyazının iptali yüzünden fiilen uğrılacak zarar ve Şirketin Karadeniz ağının diğer kısımlarında arazide yürütülmüş keşif çalışmaları için yapılan masraflar bakımından uzmanların adil bulacakları bir tazminat ödemeyi taahhüt eder.

Yukarıda belirtilen koşullarda, ister Samsun – Sivas imtiyazının yeniden kazandırılması, ister yeni bir imtiyaz verilmesi, isterse tazminat ödenmesi yoluyla olsun, Türkiye Şirkete karşı her türlü taahhütten özgürleşmiş olacaktır.

Madde 3

Devletin, şimdiki toprağında, 1nci 2nci maddelerde kastedilen sözleşme ve anlaşmaların yararlanıcılarının mallarını ve hizmetlerini kullanması nedeniyle bu yararlanıcılara veya Devlete hesaplar yapıldıktan sonra düşen meblağlar, mevcut sözleşmelere veya anlaşmalara göre veya, sözleşme veya anlaşma yoksa, işbu protokolda öngörülen uzmanlık prosedürüne göre ödenecektir.

Madde 4

6ncı maddenin hükümlerinin saklı kalmaları kaydıyla, 1nci ve 2nci maddelerde kastedilen tamamlayıcı nitelikteki sözleşme ve anlaşmalar, her iki taraf bakımından, anlaşarak, yeni ekonomik koşullara uygunlaştırılacaktır.

Madde 5

Bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının yürürlüğe konulmasından itibaren bir yıllık bir süre içinde anlaşamadıkları takdirde, taraflar, bu bir yıllık sürenin bitiminden sonra iki aylık bir süre içinde atayacakları iki uzmanın, hem hesapların yapılması hem de imtiyazların yeniden uyarlanması konularında yerinde ve adil bulacakları hükümleri kabul edeceklerdir, Anlaşmazlık durumunda, bu uzmanlar, 1914 – 1918 savaşına katılmamış ülkelerin vatandaşları arasından İsviçre Bayındırlık İşleri Yönetimi Başkanının oluşturacağı üç kişilik bir listeden iki aylık bir süre içinde Türk Hükümetince seçilip atanacak üçüncü bir uzmana başvuracaklardır.

Madde 6

1nci maddede kastedilen imtiyaz sözleşmelerinin yararlanıcıları , bu güne kadar sözleşmenin uygulanmaya başlandığını görmemişlerse, işbu Protokolun yeniden uyarlamayla ilgili hükümlerinden yararlanamayacaklardır. İmtiyaz sahibinin bugünkü tarihli Barış antlaşmasının yürürlüğe girişinden itibaren altı aylık bir süre içinde yapabileceği talep üzerine bu sözleşmeler iptal edilebilecektir. Böyle bir durumda, imtiyaz sahibinin, eğer gerek varsa, keşif çalışmalarının karşılığı olarak, taraflar anlaşmadığı takdirde işbu Protokolda öngörülen uzmanların adil bulacakları şekilde bir tazminat alma hakkı olacaktır.

Madde 7

30 ekim 1918 ile 1 Kasım 1922 arasında Osmanlı hükümeti ile 1nci maddede kastedilen sözleşmelerle imtiyazların yararlanıcıları arasında yapılmış anlaşmalar, ayrıca bu dönem içinde imtiyaz devri için özel kişiler arasında sonuçlandırılmış sözleşmeler, Türk Hükümetinin onayını alıncaya kadar yürürlükte kalacaklardır. Bu onayın verilmemesi durumunda, eğer gerek varsa, imtiyaz sahiplerine, fiilen uğradıkları zararı karşılamak için, 5nci maddede gösterilen koşullara göre atanmış uzmanlarca belirlenecek bir tazminat ödenecektir. Bu hüküm, 24 Ekim 1914 öncesi sözleşmeler bakımından işbu Protokolun öngördüğü yeniden uyarlama hakkına hâle getirmeyecektir.

Madde 8

İşbu Protokolun hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle imtiyaz sahipleri arasında 25 Nisan 1920'den buyana yapılmış sözleşmelere uygulanmaz.

BÖLÜMCE II

Madde 9

Bugün tarihli Barış antlaşması gereğince Türkiye'den ayrılmış topraklardaki ardıl Devlet, 29 ekim 1914'den önce Osmanlı Hükümeti veya her hangi bir Osmanlı yerel makamıyla

yapılmış imtiyaz sözleşmelerinin yararlanıcıları olan sözleşmeci diğer Güçlerin vatandaşları veya anılan Güçlerin uyruğundaki veya vatandaşlarının sermayelerinin hâkim olduğu şirketler bakımından, haklar ve yükümlülükler konusunda Türkiye'nin tümüyle yerini almıştır. Balkan savaşları sonunda Türkiye'den ayrılan topraklar için de, toprağın el değiştirmesinin hükme bağlandığı antlaşmanın yürürlüğe konulmasından önce Osmanlı hükümeti veya her hangi bir Osmanlı yerel makamıyla yapılmış imtiyaz sözleşmeler konusunda aynısı olacaktır. Bu yerini alma, toprağın el değiştirmesini öngören antlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren geçerli sayılacaktır. Bugünkü tarihli Barış Antlaşmasıyla ayrılmış ve yerini almanın 30 Ekim 1918den itibaren geçerli sayılacağı topraklar bunun dışındadır.

Madde 10

İşbu Protokolun Inci Bölümcesinin 7nci ve 8nci maddeler dışındaki hükümleri, 9ncu maddede kastedilen sözleşmelere uygulanacaktır. 3ncü madde, ayrılmış topraklarda, sadece, imtiyaz sahiplerinin mülkiyetinin ve hizmetlerinin bu toprak üzerinde yetkili olan Devlet tarafından kullanılmış olduğu durumda geçerli olacaktır.

Madde 11

Osmanlı yasasına göre kurulmuş ve ister Balkan savaşları sonunda, isterse bugün tarihli Barış Antlaşması gereğince olsun, Türkiye'den ayrılmış topraklarda işleyen ve Türkiye hariç diğer sözleşmeci Güçlerin vatandaşlarının çıkarlarının hâkim olduğu her şirket, anılan Antlaşmanın yürürlüğe konulmasından itibaren beş yıl süresince mallarını, haklarını ve çıkarlarını, anılan toprakta yetkili olan Devletin yasasına veya vatandaşlarının daha önceki şirketi kontrol ettikleri Türkiye'den başka bir sözleşmeci Gücün yasasına uygun olarak aktarma hakkına sahip olacaktır. Malların, hakların ve çıkarların aktarıldığı şirket, daha önceki şirketle aynı haklar ve ayrıcalıklardan, işbu Protokolun sağladıkları dahil olmak üzere yararlanacaktır.

Madde 12

11nci maddenin hükümleri, işletmesinin bir kısmı Türk toprağında kalacak kamu hizmetleri alanında imtiyaz sahibi şirketlere uygulanmaz.

Bununla birlikte, söz konusu şirketler, işletmelerinin Türkiye dışındaki kısımları bakımından, anılan kısımları yeni bir şirkete devrederek 11nci ve 13ncü maddelerden yararlanabileceklerdir.

Madde 13

11nci madde gereğince Osmanlı şirketlerinin mallarının, haklarının ve çıkarlarının aktarıldığı şirketler, Türkiye'den ayrılmış topraklarda, bu aktarmadan veya bu aktarma amacıyla kurulmalarından ötürü hiç bir özel vergiye, yürürlükteki uluslararası sözleşmeler de engel olmuyorsa, tâbi tutulmayacaklardır. Bu şirketlerin milliyetlerine geçebilecekleri diğer sözleşmeci Güçlerin toprağında da, bu Güç, kendi mevzuatı gereği karşı çıkmadıkça aynısı yapılacaktır.

Lozan'da 24 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ

G.C. MONTAGNA
K. OTCHIAI
E. K. VENIZELOS
D. CACLAMANOS
CONST. DIAMANDY
CONST. CONTZESCO
BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

Bildirge

Usulünce yetkilendirilmiş ve aşağıda imzası olanlar, Türk Hükümetinin, Osmanlı imparatorluğunda verilmiş bazı imtiyazlara ilişkin bugünkü tarihli Protokolun Bölümce I'inin hükümlerini, 1 ağustos 1914 tarihinde Protokolun diğer imzacı Güçlerinin vatandaşlarının sermayelerinin hâkim olduğu Osmanlı şirketlerine uygulamayı taahhüt ettiğini bildirirler.

Lozan'da 23 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

Bay İSMET
Dr. RIZA NUR
HASAN

XIII.

Belçika ve Portekiz'in Lozan'da imzalanan akitlerin senetlerin sözleşmelerin bazı hükümlerine katılmalarına ilişkin Protokol

Bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının imzacısı olan Sözleşmeci Yüksek Taraflar, Belçika ve Portekiz'in, İnci Bölümün (mali hükümler) İnci bölümcesinin hükümlerine ve IIIcü Bölümün hükümlerine (ekonomik hükümler) katılmalarını kabul etmek için anlaşmışlardır. Bu katılım, bu Antlaşma ile aynı anda ve aynı koşullarda geçerli olacaktır. Sözleşmeci Yüksek Taraflar, Belçika'nın, Osmanlı imparatorluğunda verilmiş bazı imtiyazlara ilişkin bugünkü tarihli Protokola da aynı koşullarla katılmasını kabul etmek için anlaşmışlardır.

Sonuç olarak, sözleşmeci Yüksek Taraflar, Belçika ve Portekiz'in usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş temsilcilerinin dile getirdikleri katılım bildirelerini not ederler. Bu bildireler yürürlüğe girdikleri zaman, Türkiye ve bu iki Gücün her biri arasında barış hali ve resmi ilişkiler, ihtiyaca göre, yeniden kurulmuş olacaktır.

Lozan'da 24 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD

PELLE
GARRONİ
G. C. MONTAGNA
K. OTCHİAİ
E. K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS
CONST. DİAMANDY
CONST. CONTZESCO
BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

Belçika Delegenin bildirgesi

Aşağıda imzası olan, bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının taraflarına tam yetki belgelerini sunduktan ve bu belgeler usulünce uygun bulunduktan sonra, anılan Antlaşmanın İnci Bölümünün (mali hükümler) İnci Bölümcesinin hükümlerine ve IIİncü Bölümünün (Ekonomik hükümler) hükümlerine ve ayrıca Osmanlı imparatorluğunda verilmiş bazı imtiyazlara ilişkin bugünkü tarihli Protokola, Belçika adına işbu bildirge yoluyla katıldığını bildirir.

Resmi ilişkileri yeniden kuracak olan bu katılım, anılan Barış Antlaşmasının imzacı Güçlerinin, Belçika'nın katılımını kabul ettikleri bugün tarihli Protokolda öngörülen hükümlere ve koşullara göre geçerlilik kazanacaktır.

Lozan'da 24 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

FERNAND PELTERER

Portekiz Delegesinin Bildirgesi

Aşağıda imzası olan, bugünkü tarihli Barış Antlaşmasının taraflarına tam yetki belgelerini sunduktan ve bu belgeler usulünce uygun bulunduktan sonra, anılan Antlaşmanın İnci Partisinin (mali hükümler) İnci Bölümcesinin hükümlerine ve IIİncü Bölümünün (Ekonomik hükümler) hükümlerine işbu bildirge yoluyla katıldığını beyan bildirir.

Barış halini ve resmi ilişkileri yeniden kuracak olan bu katılım, anılan Barış Antlaşmasının imzacı güçlerinin, Portekiz'nin katılımını kabul ettikleri bugünkü tarihli Protokolda öngörülen hükümlere ve koşullara göre geçerlilik kazanacaktır.

Lozan'da 24 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

A. M. BARTHOLOMEU FERREİRA

XIV.

Brintanya, Fransız ve İtayan kuvvetlerince işgal edilmiş Türk topraklarının boşaltılması

Birlikleri, Türk topraklarının bazı kısımlarını halen işgal eden müttefik Güçler olarak, Fransa, Büyük Britanya ile italya hükümetleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, karşılıklı uluslarının barış özlemlerini gecikmeden karşılayabilmek için eşit derecede duydukları arzuyla

Aşağıda imzası ve usulünce yetkilendirilmiş olanlar, şu önlemleri almakta anlaşmışlardır:

I.

Lozan'da yapılan Barış Antlaşması ile diğer anlaşmaları onayladığı İstanbul'daki yüksek komiserleri aracılığıyla müttefik Güçlere bildirilince, anılan Güçlerin askerleri, işgal ettikleri topraklardan çekilme işlemlerini başlatacaklardır.

Bu işlemler, Çanakkale Boğazında, Marmara Denizinde ve İstanbul Boğazı'nda bulunan Brintanya, Fransız ve İtalyan deniz kuvvetlerinin çekilmesini de kapsayacaktır.

II.

Çekilip boşaltma işlemleri altı haftalık süre içinde bitirilecektir.

III.

Boşaltma ilerledikçe, boşaltılan topraklarda Türk Hükümetine ve Türk kamu yönetimlerine ait oldukları usulünce saptanan ve halen müttefik makamlarının işgali altında veya elinde bulunan taşınmazlar ve her türlü mal Türk hükümetine geri verilecektir.

Har türlü haciz ve el koyma önlemi kaldırılacaktır. Bu geri vermelerin ve el çekmelerin, tam ve kesin alındı belgesi yerine geçecek tutanakları düzenlenecektir.

İşgal makamları Türk Hükümetine, anılan Hükümete ait olan ve üçüncü kişilere, özellikle Osmanlı şirketlerine verilmiş olan malların, nesnelere ve maddelerin hepsinin mümkün olduğu kadar tümsel bir dökümünü sağlayacaklardır.

İşgal makamlarıyla özel kişiler arasında yapılmış olan geçmiş sözleşmelerden doğan borçlar, sözleşmelerde öngörülen koşullarda ödenecektir.

IV.

Osmanlı Hükümetine ait olup, 30 Ekim 1918 günü imzalanmış Mondros Ateşkes Sözleşmesi gereğince Müttefik Güçlerin el koydukları ve anılan Güçlerin Türkiye'deki yetkililerinin işbu Protokolün imzalandığı tarihte halen ellerinde tuttıkları, *Yavuz Sultan Selim* dahil, savaş gemileri, silahlar, mühimmat ve diğer savaş malzemesi, İcra paragrafında öngörülen süre içinde, oldukları gibi ve yerlerde Türkiye'ye geri verilecektir.

V.

Mudanya'da 11 Ekim 1922 günü imzalanmış olan Askeri Sözleşmenin hükümleri, işbu Protokolün İcra paragrafında öngörülen süre boyunca yürürlükte kalacaktır.

Anılan süre içinde çıkabilecek her türlü olayı önlemek için gerekli önlemler müttefik ve Türk askeri yetkilileri arasında anlaşma yoluyla alınacaktır.

Boşaltma işlemlerinin doğurabileceği her türlü başka sorunu, Türk yetkililerle anlaşarak işgal makamlarının çözümü gerekecektir.

VI.

Barış Antlaşmasının yürürlüğe konulmasını beklemeden, Türk Hükümeti, anılan Antlaşmanın imzacı Güçlerinin vatandaşlarına 69, 72, 77 ve 91nci maddelerden (anılan 72nci ve 91nci maddeler bakımından öngörülen süreler başlamamış olmasına rağmen) ve İkamet Sözleşmesinden yararlanmalarının yolunu açacaktır. Türk hükümeti, Barış antlaşmasının 137, 138 ve 140ncü maddelerinin hükümlerini de uygulayacaktır.

VII.

Britanya Hükümeti ve Türk hükümeti, Barış antlaşmasının yürürlüğe konulmasını beklerken, anılan Antlaşmanın 3 – 2nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca sınırın belirlenmesine kadar sürdürülmesi gereken statükoyu değiştirebilecek hiç bir şey yapmamayı taahhüt ederler.

Anılan hükümetler, Türkiye ile Irak arasındaki sınırla ilgili olarak, Barış Antlaşmasının 3 – 2nci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen müzakerelerin, Inci paragrafta belirtilen boşaltma işlemleri tamamlanır tamamlanmaz başlatılması ve anılan fıkrada öngörülen dokuz aylık sürenin, anılan müzakerelerin başlayacağı tarihten itibaren hesaplanacağı hususlarında anlaşmışlardır.

Lozan’da Yirmidört Temmuz Bindokuzyüküymüç günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ
G. C. MONTAGNA
BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

Bildirge

Aşağıda imzası olanlar, tam yetkileri uyarınca hareket ederek beyan ederler bildirirler:

I.

Anlaşma olmuştur ki, Boğazlar rejimine ilişkin Sözleşmenin yürürlüğe konulmasını beklerken, üç müttefik Gücün filoları Boğazlardan tam ve bütün geçiş özgürlüğünü koruyacaklardır. Anılan Güçlerin Boğazlardan transit geçen savaş gemileri, avarya veya deniz kazası durumu dışında, geçişlerini yapmak için gerekli zamanın ötesinde Boğazlarda kalmamalıdır. Eğer geminin güvenliği gerektiriyorsa gece vakti yapılabilecek demirleme süresi de bu zamana dahildir.

II.

Yukarıdaki Protokolün Inci paragrafının hükümleri bir yana, bugün imzalanan Boğazların Rejimiyle ilgili Sözleşmenin yürürlüğe konulmasına kadar veya eğer Sözleşme 31 Aralık 1923 tarihinde hâlâ yürürlüğe girmemişse, Türk Hükümeti, anılan tarihe kadar üç müttefik Gücün her birinden bir kruvazör ve bir destroyerin Boğazlarda bulunmasına hayır demeyecektir. Kruvazör ve destroyerin yanında kömür ve ihtiyaç tedariki için gerekli, ancak savaş gemisi bayrağı taşımayan gemiler bulunabilir.

III.

Aşağıda imzası olanlar, bugünkü tarihli Barış antlaşmasının yürürlüğe konulacağı tarihten itibaren kabotaj ve liman hizmetlerinin ulusal Türk bayrağına tahsis edileceğini hatırlatırlar.

Bununla birlikte. 1 Ocak 1923 tarihinde Türkiye’de kabotaj yapan ve liman hizmetleri veren işletmelerin bu işlerini 31 Aralık 1923’e kadar sürdürmekte özgür olduklarını bildirirler.

Her halükârda, Türkiye, 31 Aralık 1923 tarihine kadar, bugünkü tarihli ticari Sözleşmenin imzacısı diğer Güçlerin gemilerine, anılan Sözleşmenin İnci Bölümcesinde gemiler, yükleri

ve yolcuları için öngörülen seyrüsefer, erişim ve ticaret kolaylıklarının hepsini, hiç bir Gücün lehine ayırım yapmaksızın tanıyacaktır.

V.

Bu bildirgeyi yaparken, aşağıda imzası olanlar, Barış antlaşmasının ve Lozan'da imzalanan diğer anlaşmaların mümkün olan en kısa zamanda yürürlüğe girmeleri umudunu dile getirirler.

Lozan'da Yirmidört Temmuz Bindokzuyüzyirmiüç günü yapılmıştır.

Bay İSMET
Dr. RIZA NUR
HASAN

XV.

Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Türkiye tarafından imzalanan, Karaağaç toprağına ve Gökçeada ile Bozcaada adalarına ilişkin Protokol

Aşağıda imzası ve usülünce yetkilendirilmiş olanlar, şu hükümlerde anlaşmışlardır:

I.

Meriç ile bugün tarihli Barış antlaşmasının 2 -2nci maddesinde tanımlanan Türk – Yunan sınırı arasında bulunan ve Türkiye'ye geri verilecek olan toprak, Türk yetkililere en geç 15 Eylül 1923 tarihinde, o tarihe kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin anılan Antlaşmayı onayladığının İstanbul'daki müttefik Yüksek Komiserler yoluyla Yunan Hükümetine bildirilmesi koşuluyla verilecektir. Eğer anılan tarihe kadar bu bildirim yapılmamış ise, anılan toprağın verilmesi, bildirim izleyen onbeş günlük süre içinde gerçekleşecektir.

II.

Barış Antlaşmasının 5nci maddesinde öngörülen sınır çizme işinin bitirilememiş olması, yukarıda belirtilen toprağın Türk yetkililere verilmesini geciktiremeyecektir. Öyle bir durumda, Yunan ve Türk hükümetleri, Barış Antlaşmasının 2 -2 nci maddesinde betimlenen çizginin arazisi üstünde geçici çizim yapacaklardır. Bu geçici çizime, anılan Antlaşmanın 5nci maddesinde öngörülen Komisyon çalışmalarını tamamlayıncaya kadar iki taraftan da saygı gösterilecektir.

III.

Karaağaç'ın Rum sâkinleri, 30 Ocak 1923 günü Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan Sözleşmede öngörülen nüfus değişimine dahil edileceklerdir; anılan sözleşmenin hükümlerinden yararlanacaklar, ama göç etmeye, Yunanistan ile Türkiye arasında barış halinin tesisinden ancak altı ay sonra zorunlu kılınabileceklerdir.

IV.

Gökçeada ve Bozcaada adalarından Yunan askerlerinin ve yetkililerinin çekilmesi bugün tarihli Barış Antlaşması Yunan ve Türk hükümetlerince onaylanır onaylanmaz gerçekleştirilecektir. Bu çekilmenin gerçekleşmesinden başlayarak, anılan Antlaşmanın 14ncü maddesi Türk hükümetince uygulanacaktır.

V.

İşbu Protokolün İnci paragrafında anılan toprağın sâkinlerinden hiç biri, ve IVncü paragrafın ele aldığı adaların sâkinlerinden hiç biri, askeri veya siyasi davranışı yüzünden veya bugünkü tarihli Barış antlaşmasının imzacısı bir yabancı Güce veya bu Gücün vatandaşlarına sağlamış olabileceği herhangi bir yardımdan ötürü Türkiye'de endişe sevk veya taciz edilemeyecektir.

Tam ve bütünlüklü genel af, önceki fıkrada anılan toprak ile adaların sâkinlerinin hepsine, bugüne kadar işlenmiş siyasi veya kamu hukukuyla ilgili cürüm ve cünha bakımından tanınmıştır.

Lozan'da 24 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ
G. C. MONTAGNA
K. OTCHİAİ
E. K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS
BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

XVI.

Yunanistan'daki Azınlıkların Korunması hakkında 10 Ağustos günü Sevres'de başlıca Müttefik güçler ile Yunanistan arasında sonuçlandırılan Antlaşmaya ve aynı tarihte aynı güçler arasında Trakya'ya ilişkin olarak sonuçlandırılan Antlaşmaya ilişkin Protokol

Britanya imparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya ve Yunanistan hükümetleri, Barış antlaşmasının ve işbu Konferansta sonuçlandırılan diğer anlaşmaların yürürlüğe konulmasının, 10 Ağustos 1920 günü başlıca müttefik Güçlerle Yunanistan arasında Sevres'de sonuçlandırılmış olan Yunanistan'daki azınlıkların korunmasına ilişkin Antlaşma ile 10 Ağustos 1920 günü aynı Güçler arasında gene Sevres'de sonuçlandırılmış olan Trakya ile ilgili Antlaşmanın yürürlüğe konulmalarını gerekli kıldığını değerlendirerek,

Aşağıda imzası ve usulünce yetkilendirilmiş olanlar, kendi hükümetleri adına şu hükümlerde anlaşmışlardır:

1. Yukarıda anılan ve Sevres'de imzalanmış olan iki Antlaşmaya ilişkin onay belgeleri, eğer şimdiye kadar yapılmamış ise, Lozan'da bugün imzalanan Barış antlaşması ve anlaşmalara ilişkin onay belgeleriyle aynı zamanda verilmelidir.
2. Azınlıkların korunmasıyla ilgili yukarıda anılan Sevres Antlaşmasının 7nci madde 2nci fıkrasının ve 15nci maddesinin hükümleri silinmiş olup, öyle kalacaktır.
3. Söz konusu Trakya'ya ilişkin Sevres antlaşmasının 1nci maddesindeki hükmün uygulanması, bugün imzalanan Barış antlaşmasının 2 – 2 nci maddesinin kapsamıyla sınırlı tutulacaktır.

Lozan'da 24 Temmuz 1923 günü yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ
G. C. MONTAGNA
K. OTCHIAİ
E. K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS

XVII.

Sırp – Hırvat – Sloven Devletinin imzasına ilişkin Protokol

Aşağıda imzası olanlar, her biri kendi hükümeti adına, şu anlaşmaları veya onlardan bazılarını bugün, Lozan’da, her biri kendi hükümeti adına imzalamış olarak;

Barış Antlaşması
Boğazların Rejimine İlişkin Sözleşme
Trakya Sınırına İlişkin Sözleşme
Yerleşim ve Yargı Yetkisine ilişkin Sözleşme
Ticari Sözleşme
Af ilânına ilişkin Bildirge ve Protokol
Osmanlı İmparatorluğunda verilmiş bazı imtiyazlara ilişkin Protokol
Belçika ve Portekiz’in Lozan’da imzalanmış anlaşmaların bazı hükümlerine katılmasına ilişkin protokol;

Her biri kendi imzaladığı anlaşmalar açısından, Sırp – Hırvat – Sloven Devletine, işbu Lozan Konferansının nihai senedinde ismi anılan tam yetkililerden biri veya bir kaç yoluyla, yukarıda sayılan anlaşmaların hepsini, Paris’te, Barış antlaşmasının yürürlüğe girmemiş olacağı süre içinde imzalama yetkisini tanımakta anlaşmışlardır.

Lozan’da 24 Temmuz 1923 gün yapılmıştır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ
G. C. MONTAGNA

K. OTCHIAI
B. MORPHOFF
STANCIOFF
E. K. VENIZELOS
D. CACLAMANOS
CONST. DIAMANTY
CONST. CONTZESCO
BAY İSMET
Dr. RIZA NUR
HASSAN

Yunanistan'ın müttefik vatandaşlara ödeyeceği tazminata ilişkin Sözleşme

BRİTANYA İMPARATORLUĞU, FRANSA, İTALYA VE YUNANİSTAN,
Yunan hükümetinin, diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşlarına ve 1 Haziran 1921 tarihinde bunların çıkarlarının hâkim olduğu şirketlere, Yunan yetkililerinin Türkiye'deki fiillerinden doğan borçları geri ödemesinin modalitelerini düzenlemek arzusuyla,

Bu amaca yönelik bir sözleşme sonuçlandırmaya karar verdiler ve Tam yetkilileri olarak şunları atadılar:

BÜYÜK BRİTANYA, İRLANDA, DENİZLER ÖTESİ BRİTANYA TOPRAKLARI BİRLEŞİK KRALLIĞ
KRALI VE HİNDİSTAN İMPARATORU MAJESTELERİ:

Pik saygıdeğer Sör Horace George Montagu Rumbold, Baronet, G.C.M.G.,
Konstantinapolis'de Yüksek Komiser;

FRANSIZ CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI:

Tümgeneral Maurice Pelle, Fransa Büyükelçisi, Cumhuriyet'in Doğu'daki Yüksek Komiseri,
ulusal lejyon donör Büyük Subayı ünvanlı;

MAJESTELERİ İTALYA KRALI:

Saygıdeğer Marki Camille Garroni, Kraliyet senatörü, İtalya Büyükelçisi, İstanbul'da Yüksek Komiser, Aziz Maurice ve Lazare nişanı Büyük haç ve İtalya tacı Büyük Subayı ünvanı sahibi;

Bay Jules Cesar Montagna, olağanüstü ulak ve Atina'da Tam yetkili elçi; Aziz Maurice ve Lazare nişanı Komutan ve İtalya tacı Büyük subayı ünvanları sahibi;

MAJESTELERİ ELENLERİN KRALI:

Bay Eleftherios K. Venizelos, Bakanlar Kurulu eski Başkanı, Kurtarıcı Nişanı Büyük Haçı sahibi;

Bay Demetre Caclamanoş, Londra'da olağanüstü elçi, Kurtarıcı Nişanı Komutanı ünvanlı.

Sayılanlar, tam yetki belgeleri görülüp usulüne uygun bulunduktan sonra aşağıdaki hükümlerde anlaşılar:

Tek Madde

Yunan Hükümeti, diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşlarına ve 1 Haziran 1921 tarihinde bunların çıkarlarının hâkim olduğu (bu çıkarlara karşılık olan bölüm için) Osmanlı şirketlerine, Yunan orduları veya yönetimleri tarafından hacedilmiş veya el konulmuş malların değerini geri ödemeyi; bu ordulara ve yönetimlere verilmiş olan hizmetlerin ücretini, eğer şimdiye kadar ödenmediyse, ödemeyi; 1 Haziran 1921'den sonra, çarpışma bölgelerindeki savaş olaylarından kaynaklanan kayıplar ve zararlar hariç, Yunan ordularının ve yönetimlerinin edimleri yüzünden anılan vatandaşların ve şirketlerin uğramış oldukları kayıpların ve zararların telafisi amacıyla alacaklı oldukları tutarları da ödemeyi taahhüt eder.

İlgililerle Yunan Hükümeti anlaşma olmazsa zararların toplam tutarı bir tahkim Mahkemesince saptanacaktır. Bu mahkeme, Yunan Hükümetinin bir temsilcisi, talep eden tarafın bir temsilcisi ve anlaşarak seçecekleri bir hakemden oluşacaktır. Anlaşmaya varılamaması durumunda hakem, Lahey Daimi Uluslararası Adalet Divanı Başkanı tarafından seçilecektir.

Önceki hükümlerce öngörülen ödemeler, kırk yıla yayılan yıllık ödentiler yoluyla yapılacak ve yüzde 5 faize göre veya daha sonra üzerinde anlaşılabilir her hangi bir modaliteye göre hesaplanacaktır.

Anlaşma olmuştur ki, Türkiye'nin Yunan orduları veya yönetimleri tarafından işgal edilmiş olan bölgelerinde bu ordular ve yönetimlerle diğer sözleşmeciler Güçlerin vatandaşları ve bu vatandaşların çıkarlarının hâkim olduğu Osmanlı şirketleri arasında yapılmış olan sözleşmelerden doğan borçlar Yunan Hükümetince sözleşmelerin hükümlerine göre ödenecektir.

İşbu Sözleşme onaylanacaktır. Her imzacı Güç onay belgelerini, bugün tarihli Barış Antlaşmasıyla aynı zamanda Paris'e verecektir. Sözleşme, imzacı Güçlerin hepsi onay belgelerini verir vermez yürürlüğe girecektir. Bu tarih Fransız hükümetinin hazırlayacağı bir tutanakla kaydedilecektir.

Aşağıda sayılan tam yetkililer, yukarıda yazılanların doğruluğunu onaylayarak işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da, 24 Temmuz 1923 günü, tek bir nüsha olarak yapılmıştır. Bu nüsha Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin arşivlerine konulacak, anılan hükümet imzacı Güçlerin her birine onaylı sahil kopyasını iletacaktır.

HORACE RUMBOLD
PELLE
GARRONİ
G.C. MONTAGNA
E. K. VENİZELOS
D. CACLAMANOS

Lozan Barış antlaşmasına bağı olarak teati edilen mektuplar

GENEL YAZIŞMALAR:

Davetçi üç Gücün delegeleri tarafından İsmet PaŐaya, Barış Antlaşmasının eski taslağından 70nci maddenin (Osmanlı Kamu Borcu Konseyinin 30 ekim 1918'den beri yaptığı mali operasyonlar) silindiğine ilişkin mektubu.

Sayın Başkan,

24 Temmuz 1923

İkinci Komitenin son oturumunda, Antlaşmanın eski taslağının 30 ekim 1918'den beri İstanbul'da yapılan bazı mali operasyonlara ilişkin 70nci maddesinin silineceği ve Ekselanslarının Borç Konseyine yazacağı ve Konseyin de aldığını, mutabık olduğunu da ifade ederek bildireceği bir mektubun bu maddenin yerine geçmesi yönünde aramızda anlaşma olmuŐtu. Bunun yanısıra, Konseye gönderilecek ve sizin bize bir kopyasını verdiğiniz mektubun taslağı* üzerinde Ekselansları ile anlaŐmıŐtık.

Borç Konseyi Başkanı ile yaptığımız bir yazışma sonucunda, kararlaştırılan yazımın Konseyin gözünde bazı güçlükler yol açtığını Siz Ekselanslarına bildirmekten üzüntü duyuyoruz. Antlaşmanın imzalanmasından önce bu güçlükler açıklık getirmek için zaman yetmeyeceği için, Hükümet ile Borç Konseyi arasında teati edilecek mektuplar sorununu, daha sonra çözülmek üzere askıda bırakılmasını Ekselanslarına öneriyoruz. Elbette, bu öneriyi yaparken, antlaşmanın eski taslağının 70nci maddesinin silinmesi konusuna dönmeyi hiç istemiyoruz ve ortak anlaşmayla düzenlenen mektup taslağının esinlendiği anılan operasyonlara itiraz edilmeyeceği ve öte yandan bu operasyonların ödemelerin yapılacağı para cinsi bakımından bir emsal oluşturmayacağı yönündeki ilkelere bağlı kalıyoruz.

Sayın Başkan, çok yüksek saygımızın güvencelerini kabul buyurunuz.

PELLE;

HORACE RUMBOLD;

G.C. MONTAGNA

Ekselans General İsmet Paşa
Türk Heyeti Başkanı

*Sözkonusu mektup taslağının yazımı şöyleydi:

Türk hükümetince Osmanlı Kamu Borç Konseyi'ne gönderilecek mektubun taslağı (31Ocak tarihli Antlaşmanın taslağının 30ncu maddesinin yerini alacaktır)

30 Ekim 1918'den başlayarak işbu mektubun tarihine kadar Osmanlı kamu borcunun borçlarının servisiyle görevli kuruluşların yaptıkları ödemeler, birleşik Borcun vadesi gelmiş kuponları ve diğer borçlar ve ödenmesi gerekir duruma gelmiş vadesi dolmuş kura çekmeli Türk kağıtları bakımından yaptıkları ödemeler Türk hükümeti tarafından itiraz konusu yapılmayacaktır.

Özel spesifik tarifelerin uygulanması sonucunda gümrük gelirlerinden (gümrük ek vergileri) Osmanlı Kamu Borcuna düşen pay konusunda Osmanlı Kamu Borç Konseyi ile İstanbul Hükümeti arasında varılan anlaşmaya uygun olarak, 30 ekim 1918 ile işbu mektubun tarihine kadar yapılmış ödemeler, para almalar ve hesaplaşmalar geçerli sayılacaklardır.

Elbette, işbu mektubun kastettiği operasyonlar gelecekte yapılabilecek ödemeler bakımından bir emsal oluşturmayacaktır.

Türk heyeti tarafından bazı demiryolları ve liman imtiyazlarıyla ilgili üçüncü komitenin Başkanına (İtalyan Delegesi Montagna) gönderilen mektup

Ekselans,

Lozan, 24 Temmuz 1923

Aşağıda sayılan işletmelerle ilgili olarak, 29 Ekim 1914'den önce Osmanlı hükümetiyle usulünce yapılmış olan imtiyaz sözleşmelerinin, onlara bağlı veya ilişkin anlaşmaların idame ettirildiğini bilginize getirmekten onur duyuyorum: Anadolu demiryolu, Bağdat demiryolu, Mersin - Adana Demiryolu, Doğu Demiryolları ve Haydarpaşa limanı. Anılan sözleşme ve anlaşmaların hükümleri, bugünkü tarihli Barış antlaşmasının yürürlüğe konulmasından başlayarak bir yıllık bir süre içinde yeni ekonomik koşullara uygun hale getirilecektir.

Sayın Başkan, yüksek saygımın kabul buyurunuz.

Bay İSMET

Barış Konferansı
Üçüncü Komite Başkanı

Üçüncü Komite Başkanının yanıtı

Ekselans,

29 Ekim 1914'den önce Osmanlı hükümetiyle Anadolu demiryolu, Bağdat demiryolu, Mersin - Adana Demiryolu, Doğu Demiryolları ve Haydarpaşa limanı ile ilgili olarak usulünce yapılmış olan imtiyaz sözleşmelerinin, onlara bağlı veya ilişkin anlaşmaların idame ettirildiğini, anılan sözleşme ve anlaşmaların hükümlerinin, bugünkü tarihli Barış antlaşmasının yürürlüğe konulmasından başlayarak bir yıllık bir süre içinde yeni ekonomik koşullara uygun hale getirileceğini bana bugünkü tarihle göndermiş olduğunuz mektubu almaktan onur duydum.

İşbu yazışmayı senet olarak kabul ve ondan dolayı size teşekkür ederim. Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Montagna

Türk heyeti Başkanı tarafından İngiltere, Fransa ve İtalya Hükümetleri delegelerine gönderilen içeriği bir mektup

(69ncu maddeye istisna hakkında)

Lozan, 24 Temmuz 1923

Barış konferansında Majesteleri İngiltere Kralının temsilcisi Sör Horace Rumbold
Barış Konferansında Fransız Hükümeti delegesi General Pelle
Barış Konferansında Majesteleri İtalya Kralının temsilcisi Bay Montagna

Ekselans,

Ödenmesi gecikmiş vergilerin ödenmesi konusunda Ekonomik Komitede yapılan açıklamaya atfen, Konferansın davetçisi üç devletiyle aynı insaniyet duygularını taşıyan Türk Hükümetinin, 69ncuyu maddeye (ekonomik hükümler) bir derogasyon teşkil etmek üzere,

İzmir yangınında mağdur olan müttefik uyruklarının 1922 – 1923 mali yılı için borçlu oldukları temettü vergisine ait ödenmemiş meblağın tahsilinden istisna edilmeleri yönünde gerekli önlemleri alacağını Zat – ı Âlilerine teyit etmekten onur duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

İNGİLTERE İLE YAZIŞMALAR:

İzmir yangınından mağdur olan müttefik vatandaşlarının 1922 – 1923 mali yılı bakımından ödenmesi gecikmiş temettülerden muaf tutulmaları hakkında Sör Horace Rumbold'un yanıtı:

Sayın Başkan

24 Temmuz 1923

İlgili heyetler arasında varılan anlaşmaya göre, Türk Hükümetinin, İzmir yangınından mağdur olan müttefik vatandaşlarının 1922 – 1923 mali yılına ilişkin ödenmesi gecikmiş temettü vergilerden muaf tutulmaları için, 69ncü maddeye derogasyon yaparak gerekli önlemleri alacağını teyit etmek üzere bugün bana göndermek lütfunda bulunduğunuz mektubu aldığımı bildirmekten onur duyuyorum.

Ekselans, çok yüksek saygımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Horace Rumbold

Ekselans General İsmet Paşa
Türk Heyeti Başkanı

Türkiye’de bulunan Büyük Britanya uyruğundaki din, eğitim ve sağlık kuruluşlarına Türk hükümeti tarafından yapılacak muameleye ilişkin olarak İsmet Paşa ile Sör Horace Rumbold arasında teati edilen mektuplar

Ekselans,

24 Temmuz 1923

Lozan’da bugün imzalanan İkamet Sözleşmesine atfen ve anılan Sözleşmeye eklenmesi öngörülmüş bildirgenin yerine teati edilecek mektupların konulması yönünde Birinci Komite’nin 19 Mayıs 1923 tarihli oturumunda almış olduğu kararı takiben, Hükümetimin, 30 ekim 1914’den önce Türkiye’de varlığını tanımış olarak sürdüren din, okul ve sağlık kuruluşları ve yardım kurumlarını tanıyacağını ve bugün imzalanan Barış Antlaşmasının tarihinde Türkiye’de fiilen mevcut diğer benzer Brintanya kurumlarının durumunu hayırhahlıkla ve konularını düzene uygun kılmak amacıyla inceleyeceğini Türk Hükümeti adına bildirmekten onur duyuyorum.

Yukarıda anılan kuruluşlar ve kurumlar, her türlü mali yükümlülükler açısından benzer Türk kuruluş ve kurumlarıyla eşit durumda ve kamu düzenine tabi olacaklar ve Türk kuruluşlarıyla kurumlarının yönetildikleri yasa ve yönetmeliklerle yönetileceklerdir. Bununla birlikte, Türk hükümeti bu kuruluşların çalışma koşullarını, okullar açısından sağladıkları öğretimin fiiliyattaki düzenlenmesini hesaba katacaktır.

Ekselans, çok yüksek saygımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Bay İSMET

Sayın Başkan

Lozan, 24 Temmuz 1923

Büyük Britanya uyruğundaki din, okul ve sağlık kuruluşlarına yapılacak muamele konusunda, ilgili heyetler arasında varılmış olan anlaşma uyarınca bana bugün göndermek lütfunda bulunduğunuz mektubu aldığımı bildirmekten onur duyuyorum.

Sayın Başkan, çok yüksek saygımın güvencelerini kabul buyurunuz.

HORACE RUMBOLD

Ekselans General İsmet Paşa
Türk heyeti Başkanı

Kabotaj konusunda İsmet Paşa ile Sör Horace Rumbold arasında teati edilen mektuplar

Ekselans,

Lozan, 24 Temmuz 1923

Lozan'da bugün imzalanmış olan Ticaret Sözleşmesinin 9ncu maddesine atfen, aşağıdaki hususları bir an önce Ekselanslarının bilgisine getirmek istiyorum:

Kabotajı ulusal bayrağa tahsis etmeye kararlı olan Türk Hükümeti, şimdiye kadar Türk sularında düzenli bir hizmet veren aşağıda belirtilen işletmelerin Türkiye'de bir limandan öbürüne mal ve yolcu taşımacılığı yapmalarına rıza gösterdiğini ve anılan işletmelerle yapılabilecek sözleşmelerde öngörülecek dönemler süresince bu trafiği hangi koşullarda sürdürebileceklerini müzakere etmeye hazır olduğunu bildirmekten onur duyuyorum.

Eğer 1 Ocak 1924'den itibaren altı aylık bir süre içinde bu müzakereler bir anlaşmaya varmazsa, anılan işletmeler, şimdiki faaliyetlerini ancak iki yıl daha sürdürebileceklerdir.

Yukarıda kastedilen ve bu düzenlemeden yararlanabilecek olan işletmeler şunlardır:

Khedival Mail Steamship and Graving Dock Company (limited);
M. and J. Constant;
Ellerman Line, Limited.

Türkiye’de halen kabotaj yapan Türk işletmelerinin gemileri Büyük Britanya kıyılarında karşılıklıktan yararlanacaklardır.

Ekselanslarının Hükümetinin mutabakatını teyit etmelerini ve yüksek saygımın güvencelerini kabul buyurmalarını rica ederim.

Bay İSMET

Ekselans Sör Horace Rumbold,
Britanya Majestesinin
Barış Konferansındaki delegesi

Ekselans,

Lozan, 24 Temmuz 1923

Kabotaj konusunda Ekselanslarının bana göndermek lütfunda bulunduğu mektubu aldığımı bildirmekten onur duyuyorum. Mektubun içeriğinden Hükümetim adına bilgilendikten sonra, üç Britanya deniz işletmesinin kabotaj hizmetlerini yürütecekleri koşullar hakkında olduğu gibi bugünün tarihi itibarıyla Türkiye’de kabotaj yapan Türk işletmelerinin gemilerine Büyük Britanya kıyılarında karşılıklılık tanımak hususunda da mutabık olduğumuzu bir an önce siz bildirmek istiyorum.

Ekselans. Yüksek saygımın güvencelerini kabul buyurunuz.

HORACE RUMBOLD

Ekselans General İsmet Paşa
Türk Heyeti Başkanı

İsmet Paşa'nın, ekinde Sör W. G. Armstrong, Whitworth and Co. ve Messr. Vickers Limited'e gönderdiği mektubun bir kopyasını Sör Horace Rumbold'a iletildiği mektubu ve bunu alan Sör H. Rumbold'un yanıtı.

Ekselans,

Lozan, 24 Temmuz 1923

Armstrong, Whitword and CO. Limited ve Vickers Limited şirketlerinin Başkanına bugün gönderdiğim mektubun bir kopyasını size iletmekten onur duyuyorum.

Ekselans, yüksek saygımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Bay İSMET

Ekselans Sör Horace Rumbold,
Britanya Majestesinin
Barış Konferansındaki delegeşi

(Ek)

Sayın Başkan,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Bayındırlık Bakanı adına ve imtiyazlarla ilgili bugünkü tarihli Protokolün 2nci maddesinde Armstrong, Whitworth and Co. Limited ve Vickers Limited şirketleriyle ilgili hükümlerine atfen, aşağıdaki hususları bilginize getirmekten onur duyuyorum:

Anlaşma olmuştur ki, eğer Barış antlaşmasının imzalanmasından itibaren beş yıllık bir süre içinde Türk hükümeti, yukarıda anılan sözleşmelerde kastedilen inşaatları, tümüyle veya kısmen gerçekleştirmek veya anılan tarihten sonra sonuçlandırılacak sözleşmelerle işletilmesini sağlamak için yabancı sanayiye veya sermayeleri (ihalelere) davet etmeyi düşünürse anılan şirketleri bilgilendirecek ve onlara başka kişi ve şirketlerle tam eşitlik içinde rekabete girme ortamı sağlayacaktır.

Sayın Başkan, en seçkin saygımın güvencelerini kabul ediniz.

Bay İSMET

Armstrong, Whitworth and Co. Limited ve
Vicked Limited Şirketleri
Başkanı
Londra

Sayın Başkan,

Aramızda vardığımız anlaşmaya uygun olarak, Sör Armstrong, Whitworth and Co. Limited ve Vickers Limited'e yazmış olduğunuz bugün tarihli mektubun bir kopyasını iletmek için gönderdiğiniz aynı tarihi taşıyan mektubunuzu aldığımı Ekselanlarına bildirmekten onur duyuyorum.

Ekselans, yüksek saygımın güvencesini kabul buyurunuz.

HORACE RUMBOLD

Ekselans General İsmet Paşa
Türk Heyeti Başkanı

FRANSA İLE YAZIŞMALAR:

Türk – Fransız Ankara Anlaşmasına ilişkin olarak Fransız Hükümeti delegesince Türk Heyeti Başkanına gönderilen mektup

24 Temmuz 1923

Dışişleri Bakanı ve Lozan Konferansında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Heyeti Başkanı İsmet Paşa'ya

Sayın Başkan,

Lozan Konferansında Zat – 1 Âlilerine vermiş olduğum güvenceye ek ve Fransız Hükümeti tarafından özellikle bu hususta yetki almış olarak, bugünkü tarihli Barış antlaşmasının 20 ekim 1921 tarihinde Ankara’da imzalanmış olan Fransız – Türk anlaşmasının hükümlerine hiç bir hâlel getirmemiş olduğunu işbu beyan ile Zat – 1 Âlilerine teyit ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin, sözkonusu anlaşmanın bütün ekleriyle birlikte tümüyle yürürlükte kaldığının teyit edildiğini görmek arzusunu, yapmaktan övünç duyduğum beyan, hiç kuşku yok ki, tatmin edecektir.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Pelle

Lozan, 24 Temmuz 1923

Aşağıda imzası olan, Fransa Hükümeti tarafından bu konuda yetki verilmiş olarak, İsmet Paşa Hazretlerine teyit eder ki, 20 Ekim 1923 tarihinde Ankara’da imzalanmış olan Fransız – Türk anlaşmasının Fransız Hükümetince onaylanmasıyla anlaşmanın tümüyle yürürlüğe girmesi için gerekli onay anılan Hükümetce verilmiş ve bunun sonucu olarak işbu devletler arası anlaşma, özel hükümlerinden biri gereğince yürürlüğe girmiştir.

Şunu da İsmet Paşa Hazretlerine teyit eder ki, Fransız Hükümetinin gözünde bugünkü tarih ile imzalanan Barış Antlaşması, 20 ekim 1921 tarihli Fransız – Türk anlaşmasının hükümlerine hâlel getirmemiş ve anılan anlaşma ve ekleri tümüyle yürürlükte kalmıştır.

Pelle

Fransız Cumhuriyetinin Barış Konferansındaki Delegatesi General Pelle’ye

Sayın Yetkili Delege,

Ankara’da 20 ekim 1921 tarihinde imzalanmış olan Türk – Fransız Anlaşmasının hükümlerinin teyidinin güvencesini vermek üzere bana gönderdiğiniz 24 Temmuz tarihli mektuba ekli Bildirgeyi aldığımı bildirmekten onur duyuyorum.

Anılan bildirgenin içeriğini senet olarak kabul ettiğimi Zat – 1 Âlilerine bildirmekten onur duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

İzmir yangınıyla ilgili yanıt:

Dışışleri Bakanı ve Lozan Konferansında Türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Sayın Başkan,

Bugünkü tarihli bir mektupla, Zat –1 âlinizin, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin İzmir yangını mağdurlarını vergi konusunda yararlandırabileceği hükümleri teyit lütfunda bulundunuz. Bu bildiriminden dolayı Zat – 1 Âlilerine teşekkür etmekten övünç duyuyorum

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabu buyurunuz.

Pelle

Türkiye'deki Fransız kuruluşlarıyla ilgili yazışma

Barış Konferansında Fransız hükümeti delegesi General Pelle'ye

Ekselans,

Lozan'da bugünkü tarihle imzalanan İkamet Sözleşmesine atfen ve söz konusu sözleşmeye eklenecek olan bildirgenin yerine mektupların konulması hakkında Birinci Komitenin 19 Mayıs 1923 tarihli oturumunda alınan karara dayanarak, Türkiye'de 30 ekim 1914 tarihinden önce var olduğu doğrulanan ve Fransa'ya ait öğretim, sağlık ve hayır kuruluşlarının varlığını tanıyacağımı ve bugün imzalanan Barış antlaşmasının imza tarihinde Türkiye'de fiilen mevcut

çeşitli benzer Fransız kuruluşlarının durumlarını düzene uygun kılmak üzere hayırhahlıkla inceleyeceğini Hükümetim adına bildirmekten onur duyuyorum.

Her türlü mali yükümlülük açısından yukarıdaki kuruluşlar, denk Türk kuruluşlarıyla tamamen eşit muamele görecektir ve işbu kuruluşlar hakkında geçerli olan kamu düzeni hükümleriyle yasa ve düzenlemelere tâbi olacaklardır. Ayrıca kararlaştırılmıştır ki, Türk hükümeti işbu kuruluşların çalışma koşullarını ve okulların da tedrisatının fiiliyatta düzenlenmesini göz önüne alacaktır.

Yüksek saygımın güvencelerinin kabul buyurunuz.

İsmet

Dışişleri Bakanı ve Lozan Konferansı Türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Lozan, 24 Temmuz 1923

Sayın Başkan,

Zat-ı Âlileri bugün bana Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti adına Türkiye'deki Fransız öğretim, sağlık ve hayır kuruluşlarının durumuna ilişkin olarak mektup şeklinde bir bildiri göndermek lütfunda bulundular. Bu mektuptan dolayı Zat - ı Âlilerine teşekkür ederim.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Pelle

Ticaret Sözleşmesinin bazı hükümlerine ilişkin yazışma

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışişleri Bakanı ve Lozan Barış Konferansı Türk Heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Lozan, 24 Temmuz 1923

Sayın Başkan,

Bugünkü tarihli Ticaret sözleşmesinin sekizinci maddesi gereğince Fransız Hükümetinin Türkiye'den kaynaklı olup veya gelip Fransa'ya ithal edilen ürünlere yapılması düşünülen muameleyi size bildirmekten onur duyuyorum.

Ekli çizelgede sayılan ürünler söz konusu sözleşmenin yürürlüğe konulmasından itibaren Fransa'nın gerek tarifelere ilişkin olarak alacağı önlemler uyarınca, gerek sözleşmenin

uygulanması yoluyla, diğher herhangi bir ÷lkeden kaynaklanan veya gelen ü rünlere halen uyguladığı veya gelecekte uygulayacağı en çok indirilmiş vergilerden yararlanacaklar ve en uygun muamele ismi sayılan ü rünlere ile tarifinin bütün ö ğeleri hakkında aynı şekilde sağlanacaktır. Söz konusu ekli çizelge, Türkiye'nin Fransa'ya ihracatına ilişkin istatistiklere dayanarak düzenlendiğı için eğer Türkiye, Ticaret Sözleşmesinin yürürlüğe konulmasından itibaren üç aylık bir süre içinde gerçekten önem taşıyan ulusal ü rünlere bazılarının çizelgede bulunmadığını kanıtlarsa, Fransa, söz konusu çizelgeyi tamamlamayı reddetmeyecektir.

Şarap ve şarap türevleri ayrı olmak üzere, Türkiye'den kaynaklanan veya gelen diğher her türlü ü rüne, genel tarife ile asgari tarife arasındaki farkın yüzde ellisi oranında azaltılmış olan asgari tarife uygulanacaktır.

Türkiye'den kaynaklanıp veya gelip Fransa ve Cezayir'i ithal edilen ü rünlere uygulanacak prosedür, Fransa ile aynı vergi prosedürüne sahip bütün Fransız kolonilerinde aynı şekilde uygulanacaktır. Diğher koloniler, dominyonlar ve himaye altındaki ÷lkelerde Türkiye'den kaynaklanan veya gelen ü rünlere uygulanacak prosedür en ziyade müsaadeye mazhar ulus statüsünde olacaktır.

Uygun bulduklarının teyidinin bildirilmesini lütüf buyurmalarını Zat – 1 Âlilerinden istirham eder ve saygılarımı sunarım.

Pelle

EK ÇİZELGE

Tarife no:	Ürün
15	Sülük
20 mükerrer	Barsak, taze, kuru veya tuzlu
21	Ham deri, taze veya kuru, büyük veya küçük
22	Ham kürk, ada tavşanı, tavşan ve sair hayvan postları
23	yün
24	at kılı
25	ham tüy, taranmış veya atılmış
26	ipek
33	bal mumu
34	kümes hayvanı yumurtalarına ilişkin ü rünlere
39	azotlu gübre
45 – 58	balık ü rünlere, mercan, inci. Vesaire
59 – 67	tıbbi ve parfümlere ilişkin işlenmemiş hayvan ü rünlere, sünger, kemik, işlenmemiş davar tırnağı, işlenmemiş davar boynuzu, vesaire
68 – 73	tahıl
79	pirinç
80	kuru sebze, fasulye ve mercimek dahil olmak üzere
82	darı, kuş yemi, alpist
84	sofra meyvelere
85	ceviz hariç olmak üzere sofraya yemişleri, her türlü üzüm, incir, şam fıstığı, vesaire

86	meyve şekerlemesi, şeker veya bal ile konserve sofr meyveleri
87	taze anason
88	ardıç meyvesi, rezene ve uygun görülecek diğer meyveler ve yağlı meyveler
89	tohum
93	şurup ve işlenmiş şeker
95	reçel
111 – 112 mükerrer	kokulu uçucu yağlar, gül, nane ve diğer yağları
115	zift ve katran
141 – 142	pamuk, keten, ham, yıkanmış ve sair şekillerde kendir
174	her türlü mermer
184	kireç ve alçı, çimento
189	kükürt
202	yuyumcu külü, rögre
204	demir cevheri
218	demir toz ve talaşı
219	dökme
221	bakır eskimiş ürünleri kalıntısı ve talaşı
222	kurşun
223	çinko, cevher, ham külçe halinde, külçe çubuk veya levha
226	civa
227	antimon
233	başka yerde anılmayan maden cevherleri, denz köpüğü, güherçile ve güherçileli fitil, vs
311	isirtosuz güzellik malzemesi (sabun hariç)
312	adi sabun
315	isirtosuz damıtılmış su
321	her türlü mum
327	albümin
343 – 344	çini
346	ince çini ve majolika
368 – 381	pamuk ipliği, yün ipliği, kıy iplik, keten ipliği, kamçı başı ve her türlü ipek ipliği
404 – 405	pamuk dokuma, ham, kasarlı, seyrek, gaz, tül ve sair benzerleri
407	her türlü yazmalar, atkılar, kuşaklar ve benzer örtüler, perdeler, havlular ve pamuk peştemaller
419	pamuk işlemler, makine ile olmayarak pamuk dokuma üzerine, tül üzerine kimyasal maddeli veya aeriye çizimli ve zemini oyulmuş
420 mükerrer	el işi pamuk danteller
438 – 442	halı ve diğer yün dokumalar
442 – 444	halı (Acem, Türk ve Hint)
445	fes ve külah
447	yün şal
453	yün kadifeler
459	ipek ve kamçı başı dokuma, siyah hariç renkli (altın, gümüş veya diğer ürünlerle yapılmış düz, fasone veya işlemeli kamçı başı veya ipek dokuma, saf ipek ve kamçı başından kadife ve pelüş)
476	işlenmiş keçi, koyun, kuzu derileri, saraçlık için işlenmiş
krupone deri	
477	taban ve saraç için kösele

493 – 494	adi, üretilmiş ve terbiyelenmiş kürk, işlenmiş giysi halin getirilmiş veya parçalardan dikilmiş post ve kürkler
495	gümüş ve altın yaldızlı gümüşten kuyumcu eşyası
523	her türlü makineler, adları sayılmayan tam cihazlar
573 – 574	maden, arı veya işlenmiş bakırdan ürünler, sanat ve ziynet eşyası, bölmeli mineler dahil,
591 mükerrer – 592	işlemeli, oymalı, kakmalı veya eğilmiş ağaçlardan gayri mobilya, koltuk ve aksamı
615	demir ve çelikten deniz nakil araçları
629	yontulmuş ama takılmamış mercan
637 – 640	müzik aletleri perdeleri, sigara ağızlığı ve sedeften üretilmiş (quater) sair eşya, bağa, kehribar (ambroit)
638 – 640	ambroit kehribar, bağa, sedef ve fildişi sedefçilik ürünleri
641 – 642	diğer ürünlerden sedefçilik
654	her tür koleksiyon ve eşya, her türle eser ve eski eşya
5	arsenik kibritler
26	ham boraks, ısıtılmış boraks
216	potasyum tartratı
377	mazı veya somak özleri
Ticari niteliği olayan posta kolileri	

Fransız Cumhuriyeti Delegatesi General Pelle'ye

Sayın Delege,

Ticaret Sözleşmesinin 8nci maddesi gereğince Türkiye'den kaynaklanıp veya gelip Fransa'ya ithal edilen ürünlere Fransa hükümetinin uygulamayı düşündüğü muameleyi yazılı olarak bildiren 24 Temmuz 1923 tarihli mektup ile ekini aldığımı bildirmekten onur duyuyorum.

Anılan mektup ile içeriğini senet olarak kabul ettiğimi size bildirmekten onur duyuyorum. Yüksek saygılarımı güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

Kabotaj konusundaki yazışma:

Bariş Konferansındaki Fransız Hükümeti Delegatesi General Pelle'ye

24 Temmuz 1923

Ekselans,

Lozan'da bugünkü tarihle imzalanan Ticaret Sözleşmesinin dokuzuncu maddesine atfen, aşağıda hususu Zat – 1 Âlilerinin bilgisine getirmek isterim:

Kabotajı ulusal sancağa hasretmeye karar veren Türk hükümeti şimdiye kadar Türk sularında düzenli olarak seyrüsefer yapan ve aşağıda anılan şirketlerin Türkiye'de bir limandan diğerine ticari eşya ve yolcu taşımalarına onay vermiş olduğunu ve kendisiyle yapacakları sözleşmede belirtilecek sürelerde işbu taşımacılığı ne gibi koşullar çerçevesinde devam ettirebileceklerini onlarla müzakere etmeye eğilimli olduğunu Zat – 1 Âlilerine bildirmekten onur duyuyorum.

1 Ocak 1924 tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde müzakereler bir anlaşmayla sonuçlanmayacak olursa, yukarıda kastedilen şirketler faaliyetlerini şimdiki koşullar çerçevesinde, ancak ondan sonra iki yıl süresince devam ettirmek hakkına sahip olabileceklerdir.

Bu düzenlemeden yararlanabileceği yukarıda belirtilen şirketler şunlardır:

Messageries Maritimes
Paquet
Fraissinet

Türk Hükümeti bazı Fransız kuruluşlarına uygulamayı düşündüğü düzenlemeden Fransa sahillerinde Türk firma ve şirketleri için karşılıklı koşullarına bağlı kılınabileceğini takdir etmekte ise de, Fransız yasaları yabancı gemilere kabotaj hakkını yasaklamış olduğundan bu talebin uygulanmasının mümkün olmadığını dikkate almaktadır. Faka, eğer Fransa bu konudaki yasalarını ilerde değiştirecek olursa, hiç değilse bugün itibarıyla Türkiye’de kabotaj yapan Türk şirketlerinin en çok izin verilen ulus muamelesinden yararlanmalarının kabul edileceğine ilişkin güvence talep etmekte kendini haklı görür.

Hükümetiniz mutabık olduğunu bana bildirmenizi rica ederim.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

Dışişleri Bakanı ve Lozan Konferansında Türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

24 Temmuz 1923

Sayın Başkan,

Bugünkü tarihli bir mektupla Zat – 1 Âliniz Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Messageries, Paquet ve Fraissinet şirketlerinin Türkiye limanları arasında iki yıl süreyle kabotaj yapmaya devam etmesine hangi koşullar çerçevesinde izin vermeyi düşündüğünü bana teyit etmek lütfunda bulundunuz.

Fransız Hükümetinin yukarıda söz konusu koşullarla mutabık olduğunu Zat – 1 Âlinize bildirmekten onur duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Pelle

İmtiyazlar konusunda yazışma:

Bariş Konferansında Fransız hükümeti delegeşi General Pelle'ye

Lozan, 24 Temmuz 1923

Ekselans,

Paris'te Regie Generale des chemins de Fer'in Başkanına bugün gönderdiğim mektubun bir kopyasını ilişikte sunmaktan onur duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

Ek:

Regie Generale des chemins de fer (Paul Budry sokağı, Paris) Başkanına

Sayın Başkan,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Bayındırlık Bakanı adına ve imtiyazlar konusundaki bugünkü tarihli protokolün ikinci maddesinde Regie Generale des Chemins de Fer şirketiyle ilgili olarak yer verilen hüküme atfen, aşağıdaki hususu bilginize getirmekten onur duyuyorum.

Şurası kararlaştırılmıştır ki, Barış Antlaşmasının imzalanmasından itibaren beş yıllık bir süre Türkiye Hükümeti yukarıdaki tarihten sonra yapılabilecek sözleşmelerle yabancı sermaye ve sanayiine başvurarak, Karadeniz ağının bir veya birçok kısmının inşasının gerçekleştirilmesini veya işletilmesini, tamamen veya kısmen, düşünürse, Regie Generale'e haber verecek ve onnu diğer herhangi bir kişi ve şirketle tümüyle eşit olarak rekabete girebilmesini mümkün kılacaktır.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

Dışışleri Bakanı ve Lozan Konferansında türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Sayın Başkan,

Karadeniz ağının inşası ve işletilmesine olası katılımı hakkında Regie Generale şirketine gönderdiği mektubun bir kopyasını Zat – 1 Âlileri bugünkü tarihli bir mektupla bana göndermek lütfunda bulunmuştur. Bu bildirimden dolayı Zat – 1 Âlilerine teşekkür etmekten övünç duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Pelle

Hava seferlerine ilişkin sözleşmeyle ilgili yazışma

Dışışleri Bakanı ve Lozan Konferansı Türk Heyeti başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Lozan, 24 Temmuz 1923

Sayın Başkan,

Hava seferlerine ilişkin sözleşmenin müzakeresi sırasında Türkiye'nin bu sözleşmeye katılacağını vurgulayan Zat – 1 Âlileri anılan sözleşmeyi imzalamış ülkelerle imzadan sonra katılacak isimlerini öğrenmek arzusunu dile getirmişti. Ayrıca, söz konusu sözleşmenin 34üncü maddesinin değiştirilip değiştirilemeyeceğini öğrenmek istemiştiniz. Söz konusu sözleşmeyi imzalamış olan devletlerin bir listesini Zat – 1 âlinize ilişikte bunmaktan onur duyuyorum. Anılan devletler arası anlaşmanın 34üncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin olarak müzakere yapılmakta olduğunu ilave ediyorum.

Yüksek Saygılarımın güvencelerini kabul buyurun.

Pelle

Hava Sözleşmesinin imzalayan devletler:

Belçika

Bolivya

İngiltere İmparatorluğu

Yunanistan

İtalya

Japonya

Portezi

Sırbistan

Hava Sözleşmesine katılan devletler:

Bulgaristan

İran

Fransız Cumhuriyetinin Barış Konferansındaki delegeşi General Pelle'ye

Sayın yetkili Delege,

Hava seferlerine ilişkin sözleşmeyi imza eden veya anılan sözleşmeye katılan ülkelerin isimlerini bana bildirmek için bugün bana göndermek lütfunda bulunduğunuz mektup ile ekini aldığımı bildirmekten onur duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

İTALYA İLE YAZIŞMALAR:

İzmir yangını ile ilgili yanıt:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışışleri Bakanı ve Lozan Barış Konferansı Türk Heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Lozan, 24 Temmuz 1923

Ekselans,

Gecikmiş vergilerin ödenmesi hakkında Ekonomik Komitede yapılan açıklamaya atfen, üç davetçi devletle aynı insanca duyguları paylaşan Türk Hükümetinin, İzmir yangınında mağdur

olan Müttefik uyuğunun, 69uncu maddeye (ekonomik hükümler) bir derogasyon teşkil etmek üzere, 1922 -1923 mali yılı için borçlu oldukları temettü vergisi kalıntısının ödenmesinden istisna tutulmaları için gerekli kararları alacağını teyit eden bugünkü tarihli mektubunuzu almaktan onur duydum.

İşbu yazışmayı senet olarak kabul ve ondan dolayı size keşekkür ederek, yüksek saygılarımın güvencelerinin kabulünü istirham ederim, Ekselans.

G. Montagna

Türkiye'deki İtalyan kuruluşlarıyla ilgili yazışma:

Barış Konferansında Majesteleri İtalya Kralının temsilcisi Bay Montagna'ya

Ekselans,

Lozan'da bugünkü tarihle imzalanan İkamet Sözleşmesine atfen sözkonusu sözleşmeye eklenecek bildirgenin yerine teati edilen mektupların konulması hakkında komitenin 19 Mayıs 1923 tarihli oturumunda alınan karara dayanarak, Türkiye'de 30 Ekim 1914 tarihinden önce var olduğu bilinen ve İtalya'ya ait öğretim, sağlık ve hayır kuruluşlarının varlıklarının tanıyacağını ve bugün imzalanan Barış antlaşmasının imza tarihinde Türkiye'de fiilen mevcut diğer benzer İtalyan kuruluşlarının durumlarını düzene uygun kılmak üzere hayırhahlıkla inceleyeceğini Hükümetim adına bildirmekten onur duyuyorum.

Yukarıda anılan kuruluşlar ve kurumlar, her türlü mali yükümlülükler açısından, benzer Türk kuruluş ve kurumlarıyla eşit durumda ve kamu düzenine tabi olacaklar ve Türk kuruluşlarıyla kurumlarının yönetildikleri yasa ve yönetmeliklerle yönetileceklerdir. Ayrıca kararlaştırılmıştır ki, Türk hükümeti bu kuruluşların çalışma koşullarını ve okullar açısından sağladıkları öğretimin fiiliyattaki düzenlenmesini hesaba katacaktır.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyrunuz.

İsmet

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışişleri bakanı ve Lozan Konferansı Türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Ekselans,

Türkiye’de bulunan İtalyan öğretim, sağlık ve hayır kuruluşları hakkında bbugünkü tarihle ve aşağıdaki şekilde yazılmış mektub – u âlilerini almaktan onur duydum.
“Lozan’da bugünkü tarihle imzalanan İkamet Sözleşmesine atfen sözkonusu sözleşmeye eklenecek bildirgenin yerine teati edilen mektupların konulması hakkında komitenin 19 Mayıs 1923 tarihli oturumunda alınan karara dayanarak, Türkiye’de 30 Ekim 1914 tarihinden önce var olduğu bilinen ve İtalya’ya ait öğretim, sağlık ve hayır kuruluşlarının varlıklarının tanıyacağımı ve bugün imzalanan Barış antlaşmasının imza tarihinde Türkiye’de fiilen mevcut diğer benzer İtalyan kuruluşlarının durumlarını düzene uygun kılmak üzere hayırhahlıkla inceleyeceğini Hükümetim adına bildirmekten onur duyuyorum.

Yukarıda anılan kuruluşlar ve kurumlar, her türlü mali yükümlülükler açısından, benzer Türk kuruluş ve kurumlarıyla eşit durumda ve kamu düzenine tabi olacaklar ve Türk kuruluşlarıyla kurumlarının yönetildikleri yasa ve yönetmeliklerle yönetileceklerdir. Ayrıca kararlaştırılmıştır ki, Türk hükümeti bu kuruluşların çalışma koşullarını ve okullar açısından sağladıkları öğretimin fiiliyattaki düzenlenmesini hesaba katacaktır.”

Yukarıdaki mektubu senet olarak kabul ediyorum. Ondan dolayı teşekkür ederim.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz. Montagna

Kabotaj konusunda yazışma:

Barış Konferansında Majesteleri İtalya kralının temsilcisi Bay Montagna’ya

Lozan, 24 Temmuz 1923

Ekselans,

Lozan’da bugünkü tarihle imzalanan Ticaret Sözleşmesinin dokuzuncu maddesine atfen, aşağıda hususu Zat – ı Âlilerinin bilgisine getirmek isterim:

Kabotajı ulusal sancağa hasretmeye karar veren Türk hükümeti şimdiye kadar Türk sularında düzenli olarak seyrüsefer yapan ve aşağıda anılan şirketlerin Türkiye’de bir limandan diğerine ticari eşya ve yolcu taşımalarına onay vermiş olduğunu ve kendisiyle yapacakları sözleşmede belirtilecek sürelerde işbu taşımacılığı ne gibi koşullar çerçevesinde devam ettirebileceklerini onlarla müzakere etmeye eğilimli olduğunu Zat – 1 Âlilerine bildirmekten onur duyuyorum.

1 Ocak 1924 tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde müzakereler bir anlaşmayla sonuçlanmayacak olursa, yukarıda kastedilen şirketler faaliyetlerini şimdiki koşullar çerçevesinde, ancak ondan sonra iki yıl süresince devam ettirmek hakkına sahip olabileceklerdir.

Anılan düzenlemeden yararlanabileceği yukarıda belirtilen şirketler şunlardır:

Societa Lloyd Triestino – Trieste
Societa Italiana di Servizi Maritimi – Roma
Societa Italiana di Navigazione G. Rossi – Roma

Türkiye’de bugün itibarıyla kabotaj yapan Türk şirketleri İtaya sahillerinde karşılıklılık muamelesinden yararlanacaklardır.

Hükümetinin mutabık olduğunu bana teyit etmesini Zat – 1 Âlilerinden rica ederim.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

İsmet

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışişleri Bakanı ve Lozan Konferansı Türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Lozan, 24 Temmuz 1923

Ekselans,

Türkiye’de kabotajın uygulanmasına ilişkin bugünkü tarihli ve aşağıdaki şekilde yazılmış mektub – u âlinizi almaktan onur duydum.

“Kabotajı ulusal sancağa hasretmeye karar veren Türk hükümeti şimdiye kadar Türk sularında düzenli olarak seyrüsefer yapan ve aşağıda anılan şirketlerin Türkiye’de bir limandan diğerine ticari eşya ve yolcu taşımalarına onay vermiş olduğunu ve kendisiyle yapacakları sözleşmede belirtilecek sürelerde işbu taşımacılığı ne gibi koşullar çerçevesinde devam ettirebileceklerini onlarla müzakere etmeye eğilimli olduğunu Zat – 1 Âlilerine bildirmekten onur duyuyorum.

1 Ocak 1924 tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde müzakereler bir anlaşmayla sonuçlanmayacak olursa, yukarıda kastedilen şirketler faaliyetlerini şimdiki koşullar çerçevesinde, ancak ondan sonra iki yıl süresince devam ettirmek hakkına sahip olabileceklerdir.

Anılan düzenlemeden yararlanabileceği yukarıda belirtilen şirketler şunlardır:

Societa Lloyd Triestino – Trieste
Societa Italiana di Servizi Maritimi – Roma
Societa Italiana di Navigazione G. Rossi – Roma

Türkiye’de bugün itibarıyla kabotaj yapan Türk şirketleri İtaya sahillerinde karşılıklı muamelesinden yararlanacaklardır.

Hükümetinin mutabık olduğunu bana teyit etmesini Zat – ı Âlilerinden rica ederim.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.”

Yukarıdaki mektubu senet olarak kabul ettim. Hükümetim adına, içeriği hakkında mutabık olduğumu bildiririm.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

Montagna

Meis adasına ilişkin yazışma:

Türkiye büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışişleri Bakanı ve Lozan Konferansı Türk heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine,

Lozan, 4 Haziran 1923

Sayın Bakan,

Donatıldığım tam yetki uyarınca hareket ederek, Türkiye ile müttefik Güçler arasında Barış Antlaşmasının yürürlüğe konulmasından sonra İtalya’nın Meis adasında hiç bir top bataryası

bulundurmayacağını, adanın Anadolu sahiline karşı olan tarafında hiç bir istihkâm yapmayacağını ve söz konusu adayı askeri üs veya deniz harekât üssü olarak kullanmayacağını Hükümetin adına Zat – 1 Âlilerine bildirmekten onur duyuyorum.

Ayrıca kararlaştırılmıştır ki, İtalya'nın bir üçüncü devlete karşı Türkiye tarafsız kaldığı durumda dahil olduğu bir savaşın devamı sırasında yukarıda sözkonusu uygulamaya ara verilebilecektir.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurunuz.

G. C. Montagna

Majesteleri İtalya Kralının Orta Elçisi ve Lozan Barış Konferansı Delegatesi Bay Montagna'ya

Lozan, 24 Temmuz 1923

Sayın Elçi,

Hükümetiniz adına ve donatıldığınız tam yetki uyarınca hareket ederek. Müttefik hükümetleriyle Türkiye arasında Barış antlaşmasının yürürlüğe konulmasından sonra İtalya'nın Meis adasında hiç bir top bataryası bulundurmayacağını, adanın Anadolu sahiline karşı olan tarafında hiç bir istihkâm yapmayacağını ve söz konusu adayı askeri üs veya deniz harekât üssü olarak kullanmayacağını bana bildirmek için bugünkü tarihle göndermek lütfunda bulunduğunuz notayı almaktan onur duydum.

Ayrıca kararlaştırılmıştır ki, İtalya'nın bir üçüncü devlete karşı Türkiye tarafsız kaldığı durumda dahil olduğu bir savaşın devamı sırasında yukarıda sözkonusu uygulamaya ara verilebilecektir.

İşbu bildirimini senet olarak kabul ederek, yüksek saygılarımı yeniden iletirim.

İsmet

JAPONYA İLE YAZIŞMA:

Japonya'nın Roma'da Olğanüstü temsilcisi ve Büyükelçisi ve Lozan Konferansında Delegatesi
Kentaro Otchaiai'ye

Lozan, 24 Temmuz 1923

Ekselans,

Bugünkü tarihli İkamet Sözleşmesinin ikinci maddesinde yer alan ve ülke içi göçe ilişkin hükümlerle ilgili çekincenin, Japonya uyruklular aleyhine ve diğer devletleri uyrukları lehine olarak ırk değerlendirmesine dayalı ayrımlara açık olabilecek tarzda asla yorumlanamayacağını Hükümetim adına Zat – 1 Âlilerine bildirmekten onur duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurmanızı rica ederim.

İsmet

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dışışleri Bakanı ve aynı Meclis'te Edirne milletvekili ve Lozan Konferansında Türk Heyeti Başkanı İsmet Paşa Hazretlerine

Lozan, 24 Temmuz 1923

Ekselans,

İşbu ayın yirmi dördü tarihli mektupla bugünkü tarihli İkamet sözleşmesinin ikinci maddesinde yer alan ve ülke içi göçe ilişkin hükümlerle ilgili çekincenin, Japon uyrukuların zararına ve diğer Hükümet uyrukularının çıkarına olarak ırk değerlendirmesine dayalı ayrımlara açık olabilecek tarzda asla yorumlanamayacağını bana bildirmek lütfunda bulundunuz.

Senet kabul etmekle bahtiyar olduğum işbu lütufkâr bildiriminden dolayı Zat – 1 Âlilerine teşekkür etmekten övünç duyuyorum.

Yüksek saygılarımın güvencelerini kabul buyurmanızı istirham ederim.

K. Otchiai